

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ»
ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**

**Διπλωματική Εργασία:
"ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ
& ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ"**

**ΦΟΙΤΗΤΗΣ/ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗΣ ΤΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ**

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ:
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Δρ. ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΥ**

ΒΟΛΟΣ

2018

Υπεύθυνη Δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται σε αυτήν. Έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε είναι παραφρασμένες. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στην Εφαρμοσμένη Οικονομική του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Ο Δηλών

Χατζηγιάννης Κωνσταντίνος

Βόλος, Ιανουάριος 2018.

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	8
ABSTRACT	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
1.ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.	12
Η απαρχή και τα στάδια προς την οικονομική συμπόρευση.	12
1.1. Από τον πόλεμο στην οικονομική συνεργασία.	12
1.2. Η Θεσμοθέτηση των Ιδρυτικών Συνθηκών (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, ΕΚΑΕ).	13
1.3. Σκέψεις και σχεδιασμοί για το κοινό νόμισμα.	14
1.4. Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ).....	15
1.5. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ.....	18
1.5.1. Η Σύσταση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ).....	19
1.5.2. Η Δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ).....	21
1.6. Οι Συνθήκες Άμστερνταμ και Νίκαιας.....	22
1.7. Η Συνθήκη της Λισαβόνας. Μετάβαση σε μια στενότερη οικονομική ολοκλήρωση.....	23
2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.	26
Η θεμελίωση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης	26
2.1. Νέοι μηχανισμοί ενίσχυσης της οικονομικής σταθερότητας.	26
2.2. Τα αρχικά στάδια του οικονομικού συντονισμού στην Ε.Ε.....	26
2.2.1. 90/141/ΕΟΚ, Απόφαση του Συμβουλίου της 12/03/1990.....	27
2.3. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ και ο οικονομικός συντονισμός.....	28
2.4. Η Θεσμοθέτηση του οικονομικού συντονισμού στη ΣΛΕΕ.....	30
2.5. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ).....	33
2.5.1. Το πολιτικό πλαίσιο θέσπισης του ΣΣΑ.....	34

2.5.2. Το νομικό πλαίσιο του ΣΣΑ.	35
2.6. Ο Κανονισμός (Ε.Κ.) 1466/1997- Ενίσχυση της πολυμερούς εποπτείας	36
2.7. Ο Κανονισμός (Ε.Κ) 1467/1997 – Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος.	37
2.8. Το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Άμστερνταμ της 16 ^{ης} Ιουνίου 1997.	38
2.9. Αποτίμηση.	39
3.ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.	41
Η εξέλιξη του Δημοσιονομικού Συμφώνου.	41
3.1. Η πρώτη τροποποίηση του ΣΣΑ (2005).	41
3.1.1. Ο Κανονισμός (Ε.Κ.) 1055/2005.....	41
3.1.2. Ο Κανονισμός (Ε.Κ.) 1056/2005.....	42
3.2. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο	43
3.3. Η δεύτερη τροποποίηση του ΣΣΑ (2011).- Η Δέσμη έξι μέτρων (six pack).	47
3.3.1. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1173/2011.	48
3.3.2. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1174/2011- Κυρώσεις Διαδικασίας Μακροοικονομικών Ανισορροπιών.....	50
3.3.3. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1175/2011	51
3.3.4. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1176/2011- Η Διαδικασία Μακροοικονομικών Ανισορροπιών.....	51
3.3.5. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1177/2011.	54
3.3.6. Η Οδηγία 2011/85/ΕΕ.	56
3.4. Το Σύμφωνο για το ευρώ+ (Euro Plus Pact).	57
3.5. Η Συνθήκη για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση (ΣΣΣΔ).	59
3.6. Η Δέσμη δύο (2) μέτρων (two pack).	60
3.6.1. Ο Κανονισμός (Ε.Ε.) 472/2013.	61
3.6.2. Ο Κανονισμός (Ε.Ε.) 473/2013.	62
3.7. Μηχανισμοί Χρηματοοικονομικής Συνδρομής.	64
3.7.1. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (ΕΜΧΣ).	66
3.7.2. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ).	66

3.7.3. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ΕΜΣ-ΕSM).....	67
3.8. Τα Εθνικά Δημοσιονομικά Συμβούλια και οι Ανεξάρτητες Δημοσιονομικές Αρχές.	67
3.8.1. Το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο	69
3.9. Κριτική στη λειτουργία του Δημοσιονομικού Συμφώνου.....	70
3.10. Αποτίμηση.	71
4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.....	75
Πολιτικές για την ευόδωση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης.....	75
4.1. Η Ε.Ε. ως Άριστη Νομισματική Περιοχή.....	75
4.2. Τα διδάγματα της οικονομικής κρίσης ως έναυσμα για βαθύτερη οικονομική ολοκλήρωση.	79
4.3. Τραπεζική Ένωση.....	81
4.3.1. Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (ΕΕΜ-SSM).....	82
4.3.2. Ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης (ΕΜΕ)	83
4.3.3. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ).....	84
4.3.4. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων (ΕΣΑΚ).	85
4.4. Φορολογική πολιτική.....	85
4.5. Ενιαίος προϋπολογισμός της Ε.Ε.	87
4.6. Υπουργείο Οικονομικών της Ε.Ε.-Ευρωπαίος Υπουργός Οικονομικών.	89
4.7. Πολιτική Ένωση.	90
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	93
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ & ΑΝΑΦΟΡΕΣ	95

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.
ΑΕΠ	Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού.
ΑΝΠ	Αριστη Νομισματική Περιοχή.
ΓΠΟΠ	Γενικοί Προσανατολισμοί Οικονομικών Πολιτικών.
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση.
ΕΕΠ	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
ΕΚΑΧ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα.
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
ΕΣΑΚ	Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων.
ΕΣΚΤ	Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών.
ΕΜΣ	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας.
ΕΜΣΚ	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Συστημικού Κινδύνου.
ΕΜΧΣ	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης.
ΕΝΣ	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα.
ΕΝΙ	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα.
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.
ΕΤΕπ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.
ΕΤΧΣ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.
ΕΥΡΑΤΟΜ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας.
ΜΣΙ	Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών.
ΟΝΕ	Οικονομική και Νομισματική Ένωση.

ΠΔΠ	Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο.
ΣΕΕ	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης.
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
ΣΣΑ	Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.
ΣΣΣΔ	Συνθήκη για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Ευρωπαϊκό εγχείρημα αποτέλεσε μια απόπειρα στενότερης οικονομικής και πολιτικής συνεργασίας μεταξύ μεγάλου μέρους των κρατών της ηπείρου. Από την ίδρυση της ΕΟΚ έως σήμερα έχουν εφαρμοστεί στον οικονομικό τομέα σημαντικές πολιτικές. Η νομισματική πολιτική πλέον ασκείται κεντρικά, ενώ η δημοσιονομική πολιτική αν και δεν εκχωρήθηκε ποτέ σε κάποιο υπερεθνικό Ευρωπαϊκό όργανο συντονίζεται και εποπτεύεται από την Ε.Ε. σε σημαντικό βαθμό.

Ωστόσο, ο δημοσιονομικός διακυβερνητισμός αποδείχτηκε αναποτελεσματικός, όταν ξέσπασε η τελευταία χρηματοοικονομική κρίση. Η γρήγορη επέκταση της, ανάγκασε την Ε.Ε. να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για την ανάσχεση των οικονομικών παρεκκλίσεων. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης αρχικώς και στη συνέχεια το Ευρωπαϊκό εξάμηνο, η δέσμη των έξι και δύο μέτρων και η Συνθήκη για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση αυτό το σκοπό υπηρετούν. Αποτελούν πρωτοβουλίες των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε., για την εποπτεία και τον εναρμονισμό των δημοσιονομικών πολιτικών, τον περιορισμό των μακροοικονομικών ανισορροπιών και τη θωράκιση της Ευρωπαϊκής οικονομίας.

Η Ε.Ε. συνειδητοποιεί τις προκλήσεις του μέλλοντος και μέσω της διαβούλευσης, προσπαθεί να συγκεράσει διαφορετικές πολιτικές και βουλήσεις προκειμένου να εμβαθύνει περισσότερο την πολιτική και την οικονομική της ολοκλήρωση.

Στην παρούσα εργασία αφού γίνει μία σύντομη ανασκόπηση της ιστορίας και των σταθμών της Ευρωπαϊκής πορείας, στη συνέχεια, το κύριο βάρος επικεντρώνεται στις πολιτικές που έχουν ληφθεί για το συντονισμό και την εποπτεία των οικονομικών δράσεων των κρατών μελών για την αποτροπή δημοσιονομικών κλυδωνισμών καθώς και στις δράσεις, που απαιτούνται, για να υπάρξει μια στενότερη Ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, δημοσιονομικός συντονισμός, εποπτεία, οικονομική διακυβέρνηση.

ABSTRACT

The European project was an attempt of a closer economic and political cooperation between the states of the continent. Since the establishment of the EEC, major policies have been implemented in the economic field. Monetary policy is now pursued centrally, while fiscal policy although never assigned to a supranational European body, is coordinated and supervised by the EU to a significant extent.

However, fiscal intergovernmentalism proved ineffective when the latest financial crisis broke out. Its rapid expansion has forced the EU to take concrete measures to curb economic deviations. The Stability and Growth Pact initially and subsequently the European Semester, the six-pack and two-pack and the Stability, Coordination and Governance Treaty serve this purpose. They are initiatives of the EU institutions to oversee and harmonize fiscal policies, reduce macroeconomic imbalances and shield the European economy.

The EU is aware of the challenges of the future and through consultation is trying to bring together different policies and wills to deepen its political and economic integration.

In the present paper, after a brief review of the history and the stages of the European course, the main focus is on the policies taken to coordinate and supervise the economic actions of the Member States in order to prevent the financial turmoil, as well as the actions needed to have a closer European economic governance.

KEY WORDS: Stability and Growth Pact, Financial Coordination, Supervision, Economic Governance.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ιδέα και η επιθυμία για μία ενωμένη Ευρώπη, αν και αποτέλεσε όραμα πολλών Ευρωπαίων ηγετών ανά τους αιώνες, έλαβε συγκεκριμένη υπόσταση στις αρχές της πέμπτης δεκαετίας του προηγούμενου αιώνα μετά το τέλος της καταστροφικότερης και της φονικότερης σύρραξης που βίωσε η ήπειρος.

Οι Ευρωπαίοι έστω και καθυστερημένα συνειδητοποίησαν ότι στο νέο κόσμο που ανέτειλε, θα πετύχαιναν περισσότερο αν πορεύονταν μονιασμένοι. Η σύσταση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αρχικά και ο μετασχηματισμός τους σε Ευρωπαϊκή Ένωση αργότερα σε αυτό ακριβώς αποσκοπούσε, στην άρση των περιορισμών και στη δημιουργία ενός ενιαίου και ελεύθερου χώρου. Οι έξι ιδρύτριες χώρες της ΕΟΚ συμφώνησαν σε μία κοινή συνισταμένη, στους τομείς της ενέργειας και της κοινής αγοράς.

Από τότε και μέχρι σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) έχει επεκταθεί στο μεγαλύτερο κομμάτι της ηπείρου. Ήδη, αποτελείται από 28 κράτη μέλη, αντιπροσωπεύει περίπου πεντακόσια (500) εκατομμύρια πολίτες, ενώ επιλαμβάνεται όλου του φάσματος των πολιτικών.

Η Ε.Ε. με αρκετή επιμονή κατάφερε να γεφυρώσει το πολιτικό και εν μέρει το οικονομικό χάσμα των χωρών της Ευρώπης, μετά την κατάρρευση του ψυχρού πολέμου και να προσφέρει την αυτοπεποίθηση για ένα καλύτερο μέλλον. Η σύσταση της ΟΝΕ και η υιοθέτηση του κοινού νομίσματος του «ευρώ», της προσέδωσε μία πιο ενοποιημένη προοπτική ενώ ταυτόχρονα άρχισαν να διατυπώνονται προτάσεις για μια ολοκληρωμένη πολιτική ένωση.

Όσο και αν τα κράτη επιθυμούσαν να διατηρήσουν τις εθνικές τους ιδιαιτερότητες και να ασκήσουν εν τέλει ανταγωνιστικές μεταξύ τους πολιτικές, διατηρώντας τον έλεγχο της δημοσιονομικής πολιτικής, αυτή η προσδοκία τους ξεπεράστηκε από τις παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις.

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία κατέληξε σε κρίση χρέους και έπληξε, σημαντικά, αρκετές χώρες της Ε.Ε., συνέβαλε στο να αναθεωρήσουν τις απόψεις τους. Η λογική μίας ευρύτερης συλλογικής και συντονισμένης προσπάθειας στην άσκηση οικονομικής πολιτικής, βρίσκει πλέον περισσότερους υποστηρικτές εντός της Ε.Ε.

Ωστόσο, η θεσμοθετημένη μακροοικονομική επιτήρηση των τελευταίων ετών έχει επικριθεί για την αυστηρότητα της, αν και συγχρόνως έχει επιφέρει σημαντική εξυγίανση στις εγχώριες Ευρωπαϊκές οικονομίες. Οι Ευρωπαίοι ηγέτες αρχίζουν να συνειδητοποιούν ότι η Ε.Ε. δε δύναται να κινείται μονάχα μεταξύ προληπτικών και διορθωτικών πολιτικών.

Απαιτείται να δοθεί προσοχή στις κοινωνικές και στις αναπτυξιακές διαστάσεις της. Η θεώρηση αυτή, όμως, προϋποθέτει κοινό βηματισμό και βούληση για στενότερη πολιτική και οικονομική ενοποίηση.

Η κινητικότητα που παρατηρείται την τελευταία τριετία εντός της Ε.Ε. σχετικά με την οικονομική της διακυβέρνηση, η αναθέρμανση του Γαλλογερμανικού άξονα αλλά και η πρωτοβουλία των πέντε Προέδρων να διατυπώσουν τις απόψεις τους για το μέλλον της Ένωσης, καταδεικνύουν ότι οι ευσεβείς πόθοι ορισμένων περί αποσάρθρωσης και κατάρρευσης του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος δύσκολα θα επαληθευτούν.

Η Ε.Ε. ξεπερνώντας την πρώτη σημαντική κρίση της, τείνει να ισχυροποιηθεί ακόμα περισσότερο ως πολιτική και οικονομική οντότητα, επιτυγχάνοντας μέσω του δημοσιονομικού συντονισμού, την ενδυνάμωσή της. Δείχνει πλέον ότι είναι σε θέση να πορευτεί περισσότερο συντεταγμένα, προκειμένου να καταστεί μια δύναμη ανταγωνιστική και πρωτοπόρα στο παγκόσμιο στερέωμα.

1.ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.

Η απαρχή και τα στάδια προς την οικονομική συμπίεση.

1.1. Από τον πόλεμο στην οικονομική συνεργασία.

Οι σκέψεις και οι σχεδιασμοί ενός ενοποιημένου Ευρωπαϊκού χώρου ανιχνεύονται αιώνες πριν. Αρκετοί ισχυροί ηγεμόνες θέλησαν να ενοποιήσουν πολιτικά και οικονομικά την Ευρώπη κυρίως με τη χρήση των όπλων, όμως απέτυχαν.

Όμως, μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου με τις εκατόμβες νεκρών και τις ασύλληπτες υλικές καταστροφές που αυτός προκάλεσε, άρχισαν να εκφράζονται από σημαντικές προσωπικότητες του πολιτικού και του πνευματικού χώρου απόψεις για μια διαφορετική Ευρώπη. Πρώτος ο Ριχάρδος Νικόλαος Coudenhove -Καλλέργης μίλησε για την Πανευρώπη¹, ενώ στη συνέχεια τη σκυτάλη πήραν ο Γάλλος Υπουργός Εξωτερικών Αριστίντ Μπριάντ (Aristide Briand) και ο Γερμανός Υπουργός Εξωτερικών Γκούσταβ Στρέσεμαν (Gustav Stresemann).

Στη συνέχεια, η άνοδος και η επικράτηση των ολοκληρωτικών καθεστώτων τη δεκαετία του '30 σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες και ιδίως στη Γερμανία, σταμάτησαν κάθε πρωτοβουλία για μια πανευρωπαϊκή συνεργασία. Ο πόλεμος, η συντριβή της Γερμανίας και ο μετέπειτα διαμελισμός της, προκάλεσαν νέες ισορροπίες στην Ευρωπαϊκή ήπειρο. Όμως, αν και αρχικά, οι νικήτριες δυνάμεις σκέπτονταν την οικονομική, πολιτική και στρατιωτική αποδυνάμωση της Γερμανίας, προκειμένου να μην αποτελέσει δυνητική μελλοντική απειλή, εντούτοις οι διεθνείς εξελίξεις άλλαξαν τα δεδομένα και επέβαλαν μια αναβαθμισμένη Γερμανία, οικονομικά και πολιτικά ισχυρή².

Παράλληλα, ξεκίνησαν σημαντικές διεργασίες στον Ευρωπαϊκό χώρο από εμβληματικές προσωπικότητες της εποχής όπως ο Ουίνστον Τσόρτσιλ, για μία ελεύθερη Ευρώπη με περισσότερη δημοκρατία και με μονιμότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών της.

1. Ο Coudenhove -Καλλέργης μετά το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου μίλησε για την ομοσπονδιακή αναδιοργάνωση της Ευρώπης. Στο βιβλίο του που εκδόθηκε το 1923 με τίτλο «Πανευρώπη» αλλά και στη Ένωση της Πανευρώπης που συνέστησε την ίδια χρονιά, πρότεινε τη συγκρότηση μίας πολιτικής οντότητας, εφάμιλλης των ΗΠΑ, των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης. Μπότσιου, Κ.Ε.(2007) Ιδεολογική και Πολιτική Αφετηρία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης στο Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές 50 Χρόνια, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. και Τσινισιζέλης, Μ. (Αθήνα: Θεμέλιο).Σελ 64-65.

2. Nugent, N. (2010). *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Εκδόσεις Σαββάλα. Σελ.40-41.

Οι συζητήσεις των Ευρωπαίων για τη μορφή της μεταξύ τους συνεργασίας, συνεχίστηκαν με αμείωτο ενδιαφέρον σε όλη τη μεταπολεμική δεκαετία. Αρχικά, οι πρωτοβουλίες των Ευρωπαίων ηγετών συνέβαλλαν στη σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης ενώ στη συνέχεια μεγάλος αριθμός Ευρωπαϊκών κρατών συμμετείχε σε δύο σημαντικούς οικονομικούς οργανισμούς, στο ΔΝΤ και στον μετέπειτα ΟΑΣΑ.

Οι συνθήκες για τους Ευρωπαίους είχαν πλέον ωριμάσει για να αναζητήσουν κοινούς δρόμους οικονομικής συμπόρευσης. Διέβλεπαν ότι οι εθνικοί εμπορικοί προστατευτισμοί και η οικονομική εσωστρέφεια δεν οδηγούσαν πουθενά. Έγινε αντιληπτό ότι ήταν προς το συμφέρον όλων να δημιουργηθεί ένας ενιαίος οικονομικός χώρος

1.2. Η Θεσμοθέτηση των Ιδρυτικών Συνθηκών (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, ΕΚΑΕ).

Η πρώτη προσπάθεια οικονομικής συνεργασίας ευδοχώθηκε στις 18 Απριλίου 1951, όταν υπογράφηκε από έξι κράτη, την Ολλανδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, την Ιταλία, την Γαλλία και τη Δυτική Γερμανία, η πρώτη από τις τρεις ιδρυτικές συνθήκες, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Η ΕΚΑΧ τέθηκε σε ισχύ την 23 Ιουλίου 1952 και συνομολογήθηκε για πενήντα (50) έτη. Τα έξι κράτη συνειδητοποίησαν ότι η προσπάθεια που ξεκίνησε με την υπογραφή της ΕΚΑΧ για τη σύσταση ενός ενιαίου οικονομικού χώρου, έπρεπε να συνεχιστεί. Κατόπιν εκτεταμένων διαβουλεύσεων μεταξύ εκπροσώπων των κυβερνήσεων των έξι κρατών, αποφασίστηκε η υπογραφή δύο νέων συνθηκών. Στις 25 Μαρτίου 1957 υπογράφηκαν η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) καθώς και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ), γνωστή ως ΕΥΡΑΤΟΜ.

Η ΕΥΡΑΤΟΜ, στόχευε στη θέσπιση μίας κοινής νομοθεσίας σε θέματα πυρηνικής ενέργειας αλλά περιελάμβανε και διατάξεις περιβαλλοντικής προστασίας και ασφάλειας από τη ραδιενέργεια³.

Από την άλλη πλευρά η ΕΟΚ, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1 Ιανουαρίου 1958, ιδρύθηκε με τη λογική της δημιουργίας μίας ενιαίας αγοράς. Για τη λειτουργία της κρίθηκε απαραίτητη η τελωνιακή ένωση των έξι κρατών μελών, η άρση των τελωνιακών δασμών και η καθιέρωση κοινού εξωτερικού δασμολογίου με τις τρίτες χώρες. Ταυτόχρονα, θεσμοθετήθηκε η ελεύθερη κυκλοφορία ατόμων, αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων⁴.

3. Nugent, N. (2010). Σελ 66.

4. Ο ίδιος. Σελ 65.

Με την ίδρυση της ΕΟΚ σημειώθηκε το πρώτο ουσιαστικό βήμα μιας στενότερης οικονομικής συνέργειας μεταξύ των αρχικών κρατών μελών. Μάλιστα, από τα πρώτα χρόνια σύστασής της, φάνηκαν τα οικονομικά οφέλη της αμοιβαίας συνεργασίας με συνέπεια και άλλες χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο παρά τους αρχικούς δισταγμούς τους, να επιδιώξουν πλέον την ένταξή τους σε αυτήν.

1.3. Σκέψεις και σχεδιασμοί για το κοινό νόμισμα.

Η τελωνειακή ένωση παρουσίασε από τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της, ενθαρρυντικά αποτελέσματα για τις οικονομίες των κρατών-μελών της τότε ΕΟΚ. Ωστόσο, οι ηγέτες των έξι χωρών για διαφορετικούς λόγους συνειδητοποίησαν ότι από μόνη της η τελωνειακή ένωση δεν επαρκούσε για την ενίσχυση και την ενδυνάμωση της κοινής αγοράς. Στην άποψη αυτή συνηγόρησε και η νομισματική κρίση του 1968-1969.

Ταυτόχρονα, στις αρχές της δεκαετίας του 1970, το σύστημα των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών όπως οριοθετήθηκε στο Bretton Woods, έπαψε να ισχύει στις 15.08.1971⁵, μετά από την απόφαση που έλαβαν οι ΗΠΑ για τον τερματισμό του. Επίσης, οι παγκόσμιες οικονομίες στάθηκαν αντιμέτωπες με μια σοβαρή πετρελαϊκή κρίση, η οποία επηρέασε την Ευρώπη με κύρια επίπτωση τη ραγδαία άνοδο της τιμής του πετρελαίου, προκαλώντας στασιμοπληθωρισμό⁶. Ο στασιμοπληθωρισμός διέβρωσε τις σημαντικές επιτυχίες που είχαν ως τότε σημειώσει οι οικονομίες των κρατών της Δυτικής Ευρώπης.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο των διεθνών εξελίξεων, τα κράτη μέλη της ΕΟΚ, είχαν ήδη αρχίσει να επεξεργάζονται σχέδια ενδυνάμωσης της υφιστάμενης οικονομικής τους συμπόρευσης. Οι προσεγγίσεις για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου υπήρξαν ποικίλες. Οι χώρες τις BENELUX επιδίωξαν από την αρχή οικονομική και πολιτική ενοποίηση. Η Γαλλία ενώ την επιζητούσε, δεν επιθυμούσε την εκχώρηση της εθνικής της κυριαρχίας στα κοινοτικά όργανα. Η Γερμανία, από την πλευρά της, επιθυμούσε την πολιτική εμβάθυνση, εφόσον η οικονομική ολοκλήρωση βασιζόταν στη μονεταριστική ορθοδοξία της σταθερότητας τιμών, την οποία εξέφραζε η Κεντρική της Τράπεζα⁷.

5. Ο ίδιος. Σελ. 48.

6. Ταυτόχρονη αύξηση ανεργίας και πληθωρισμού. Ο ίδιος. Σελ. 52.

7. De Grauwe, P. (2005). *Τα Οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης*, Εκδόσεις Παπαζήση. Σελ. 275. Τσουκαλές, Λ. (2007) Η Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση, στο *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές 50 Χρόνια*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. και Τσινισιζέλης, Μ. (Αθήνα: Θεμέλιο). Σελ. 294-295.

Οι προσπάθειες των κρατών μελών για την υιοθέτηση κοινού νομίσματος κατεγράφησαν μέσω του σχεδίου Barre⁸ πρωτοβουλίας της Επιτροπής αλλά κυρίως της έκθεσης Werner⁹. Στη διάσκεψη κορυφής της Χάγης το 1969, οι ηγέτες των έξι ανέθεσαν στον Πρωθυπουργό του Λουξεμβούργου τη σύνταξη έκθεσης για την ίδρυση μίας νομισματικής και οικονομικής ένωσης.

Η έκθεση ολοκληρώθηκε το 1970 και διατύπωσε πρόταση για τη συγκρότηση μίας νομισματικής και οικονομικής ένωσης σε ορίζοντα δεκαετίας, υπό την προϋπόθεση της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων, της μετατρεψιμότητας των εθνικών νομισμάτων βάσει μιας νέας νομισματικής μονάδας αναφοράς και της καθιέρωσης μίας σταθερής ισοτιμίας των Ευρωπαϊκών νομισμάτων. Απώτερος στόχος της έκθεσης ήταν, η σύσταση ενιαίου νομίσματος για τη δημιουργία του οποίου θεωρήθηκαν επιβεβλημένες η εκχώρηση εθνικής εξουσίας στα κοινοτικά όργανα, η αναθεώρηση της συνθήκης της Ρώμης καθώς και η σύσταση Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας¹⁰.

Στην πράξη, όμως, η πρώτη απόπειρα σύστασης νομισματικής ένωσης έμεινε ατελέσφορη.

1.4. Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ).

Η νομισματική κρίση που προκάλεσε παγκοσμίως η διάλυση της συμφωνίας του Bretton Woods¹¹, οδήγησε τις δυτικές βιομηχανικές χώρες να στραφούν σε νέες οικονομικές συμφωνίες. Πράγματι, τον Δεκέμβριο του 1971 υπογράφηκε η Smithsonian Agreement, η οποία όριζε την υποτίμηση του δολαρίου γύρω στο 8% ενώ η διακύμανση των νομισμάτων των χωρών που ήταν συνδεδεμένα με αυτό, ανερχόταν στο +/-2,25%. Ωστόσο, στα κράτη μέλη της ΕΟΚ, η διακύμανση των νομισμάτων άγγιξε το +/- 4,5%, ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό.

Ως εκ τούτου, οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των έξι κρατών αποφάσισαν στις 21 Μαρτίου του 1971 να αναπροσαρμόσουν τη διακύμανση της ισοτιμίας των νομισμάτων των χωρών της κοινότητας στο +/-2,25%. Η εξέλιξη αυτή αποτέλεσε την έναρξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας που ονομάστηκε «φίδι μέσα στο τούνελ».¹²

8. Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 1967-1972. Συνέταξε σχέδιο για μια μελλοντική ΟΝΕ. www.wikipedia.org/wiki.

9. Η Επιτροπή Werner συστάθηκε το Μάρτιο του 1970 προκειμένου να συντάξει έκθεση με προτάσεις για την δημιουργία ΟΝΕ εντός της ΕΚ. Τσακαλογιάννης, Π.(2000). Σελ. 40.

10. Τσακαλογιάννης, Π.(2000). Σελ. 45.

11. Σύμφωνα με το σύστημα του Bretton Woods (1944-1991), οι χώρες που συμμετείχαν σε αυτό εφαρμόζαν σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες με βάση το αμερικανικό νόμισμα (δολάριο). Krugman, P.R. Obstfeld, M. (2011). Διεθνής Οικονομική. Θεωρία και Πολιτική, Εκδόσεις Κριτική. Σελ.899.

12. Τσακαλογιάννης, Π.(2000). Σελ. 45.

Τελικά, το φίδι δεν έμεινε για πολύ καιρό μέσα στο τούνελ, επειδή ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή και η πετρελαϊκή κρίση που ακολούθησε, επέφεραν οικονομική αστάθεια στην Ευρώπη προκαλώντας μακροοικονομικούς κλυδωνισμούς. Οι ηγεσίες των κρατών-μελών δεν υπέδειξαν πνεύμα κατανόησης αλλά κινήθηκαν εθνοκεντρικά και σπασμωδικά για να αντιμετωπίσουν τη διεθνή οικονομική και νομισματική κρίση. Πρέπει να τονισθεί ότι από τη μεριά τους, οι ΗΠΑ, εκείνη την εποχή δεν επιθυμούσαν την σφυρηλάτηση στενότερων δεσμών μεταξύ των Ευρωπαϊκών κρατών μέσω της υιοθέτησης κοινού νομίσματος και της δημιουργίας μίας νομισματικής ένωσης¹³.

Οι ασυντόνιστες, λοιπόν, νομισματικές πολιτικές των κρατών της ΕΟΚ έδωσαν πρόσφορο έδαφος στους διεθνείς κερδοσκόπους να αποσταθεροποιήσουν τα ασθενή Ευρωπαϊκά νομίσματα. Χαρακτηριστική είναι η πίεση που δέχτηκε η στερλίνα, εξέλιξη η οποία υποχρέωσε την Κεντρική Τράπεζα του Ηνωμένου Βασιλείου να διαθέσει μεγάλο μέρος των συναλλαγματικών της διαθεσίμων για τη στήριξη της. Αλλά και η Γαλλία το 1976 εγκατέλειψε το νομισματικό φίδι με σκοπό να αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα την οικονομική της κατάσταση¹⁴. Τελικά, τα κράτη μέλη αποφάσισαν να εφαρμόσουν πολιτικές κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών αφενός ως αντίμετρο στις κερδοσκοπικές επιθέσεις και αφετέρου προκειμένου να καταστήσουν τις οικονομίες τους περισσότερο ανταγωνιστικές.

Ενώ αρχικά η πολιτική των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών ανακούφισε τις Ευρωπαϊκές οικονομίες, εντούτοις δεν υπήρχε πλέον ένας νομισματικός μηχανισμός, ο οποίος θα ήλεγχε και θα επόπτευε την ποσότητα χρήματος, τις ροές συναλλάγματος και την πορεία των τιμών. Αντιθέτως, αρκετές χώρες προέβησαν στο τύπωμα χρήματος προκειμένου να αναθερμάνουν τις οικονομίες τους. Παρόλα αυτά, οι κερδοσκοπικές επιθέσεις συνεχίστηκαν αμείωτες και τα κράτη άρχισαν να εισέρχονται σε ένα φαύλο κύκλο ανεργίας, πληθωρισμού, ελλειμμάτων και κοινωνικών εντάσεων.

Η συγκυρία πλέον ήταν ευνοϊκή για τη σύσταση ενός κεντρικού μηχανισμού, ο οποίος θα προστάτευε τα Ευρωπαϊκά νομίσματα και θα ενδυνάμωνε παραγωγικά τις εσωτερικές οικονομίες. Με πρωτοβουλία των ηγετών της Γαλλίας και της Γερμανίας, Βαλερί Ζισκάρ ντε Στεν και Χέλμουτ Σμίτ, συμφωνήθηκε τον Ιούλιο του 1978 η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος (ΕΝΣ), το οποίο απαιτούσε σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες. Η συνεννόηση Γαλλίας-Γερμανίας για τη δημιουργία ενός νομισματικού συστήματος έγκειται

13. Ο ίδιος. Σελ.49,68.

14. Ο ίδιος. Σελ.51 -52.

στο γεγονός ότι δεν τέθηκε ζήτημα εκχώρησης εθνικής κυριαρχίας¹⁵. Στο νέο μηχανισμό δεν εντάχθηκε αρχικά το Ηνωμένο Βασίλειο, επειδή επιθυμούσε να χαράξει αυτόνομα τη νομισματική του πολιτική.¹⁶

Το ΕΝΣ αποτέλεσε ένα μηχανισμό σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών (ΜΣΙ) με βάση το ECU, την ευρωπαϊκή λογιστική μονάδα. Η αξία του ECU καθορίστηκε σε σχέση με τα νομίσματα των χωρών που είχαν ενταχθεί στο ΕΝΣ. Τα εθνικά νομίσματα κατείχαν μια σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία με βάση το ECU αλλά όσον αφορά τις διμερείς τους σχέσεις, αυτές κυμαίνονταν συναλλαγματικά σε ένα ποσοστό $\pm 2,25\%$ με εξαίρεση την ιταλική λιρέτα που κυμαινόταν σε ποσοστό $\pm 6\%$. Ταυτόχρονα, στις κεντρικές τράπεζες παρέχόταν η δυνατότητα αλληλοϋποστήριξης για την ενίσχυση των νομισμάτων τους σε στιγμές κρίσεις¹⁷.

Η εφαρμογή του ΕΝΣ αρχικά έφερε κάποια αποτελέσματα ως προς την σταθεροποίηση των ευρωπαϊκών οικονομιών, όχι όμως, τα αναμενόμενα, καθώς τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του, 1978-1983, ο μέσος πληθωρισμός αυξήθηκε από το 8,% στο 11,% περίπου. Ωστόσο, σημαντικό βήμα προόδου του ΕΝΣ σημειώθηκε, όταν η Γαλλική Κυβέρνηση αποφάσισε να λάβει περιοριστικά δημοσιονομικά μέτρα και μέσω αυτών κατάφερε να τιθασεύσει τον πληθωρισμό της και να καταστεί περισσότερο ανταγωνιστική με βάση τη Γερμανία και τις χώρες της βόρειας Ευρώπης.

Το ΕΝΣ λόγω των δύσκολων δημοσιονομικών αποφάσεων που έλαβαν τα κράτη-μέλη την πενταετία 1987-1992 συνέβαλε στην αναπροσαρμογή των εθνικών συναλλαγματικών ισοτιμιών και στην ισορρόπηση του επίπεδο των τιμών σε επιτρεπτά πλαίσια¹⁸. Στη συνέχεια, όμως, οι υψηλές δαπάνες του Γερμανικού κράτους για την ολοκλήρωση της ενοποίησής του, κατέδειξαν τις ελλείψεις του ΕΝΣ και απέδειξαν ολοφάνερα ότι η ανυπαρξία θεσμικής οργάνωσης και εποπτείας αποτελούσαν τροχοπέδη για τη νομισματική πειθαρχία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Μεταξύ 1992-1993, λόγω ακόμη μίας νομισματικής κρίσης, τα νομίσματα πολλών κρατών μελών δέχτηκαν πιέσεις. Μάλιστα, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν από το Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών. Τελικά, αποφασίστηκε ότι το εύρος της διακύμανσης των εθνικών νομισμάτων έπρεπε να κινείται στο $\pm 15\%$. Το ίδιο όριο διακύμανσης διατηρήθηκε και στο ΜΣΙ-II διάδοχό του ΜΣΙ-I, το 1999, με νόμισμα πλέον

15. Τσακαλογιάννης, Π.(2000). Σελ.52.

16. Μαραβέγιας, Ν. & Κατσίκας, Δ. (2016) Τα οικονομικά της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. (Εκδόσεις Θεμέλιο).

17. Οι ίδιοι., (2016).

18. Τσακαλογιάννης, Π.(2000).Σελ. 53.

αναφοράς το ευρώ, αποτελώντας πλέον και ένα από τα κριτήρια σύγκλισης που πρέπει να εκπληρώσει ένα κράτος για την είσοδό του στην ευρωζώνη¹⁹.

1.5. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Η λειτουργία της κοινής αγοράς όπως οριοθετήθηκε από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη²⁰ (ΕΕΠ) δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η ΕΕΠ, πριν ακόμα εφαρμοστεί, είχε ξεπεραστεί από τις εξελίξεις²¹. Είχε πλέον ωριμάσει η ιδέα της δημιουργίας μίας Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) και η Κοινότητα κινούταν προς αυτήν την κατεύθυνση.

Όμως, και στον διεθνή τομέα υπήρξαν ραγδαίες εξελίξεις. Η πτώση του τείχους του Βερολίνου, η ένωση των Γερμανιών και η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη, υπήρξαν γεγονότα τα οποία συνέβαλαν ώστε οι Ευρωπαίοι να κατανοήσουν την ανάγκη στενότερης οικονομικής συνεργασίας.

Με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ το Φεβρουάριο του 1992, η οποία επικεντρώθηκε τόσο σε θέματα οικονομικής όσο και πολιτικής ολοκλήρωσης, δημιουργήθηκε, αρχικώς, μια νέα συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η νέα συνθήκη (ΣΕΕ) περιλάμβανε τρεις πυλώνες. Συγκεκριμένα, α) των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, β) της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΑΑ) και γ) της Συνεργασίας στους τομείς της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων (ΔΕΥ)²².

Ο πρώτος πυλώνας προέβλεπε την έναρξη των διαδικασιών για τη σύσταση μίας Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, με την υιοθέτηση ταυτόχρονα ενός κοινού νομίσματος, καθορίζοντας τη συναλλαγματική του ισοτιμία σε σχέση με τα εθνικά νομίσματα. Επιμέρους, τέθηκαν τα χρονοδιαγράμματα για τη σύσταση της ΟΝΕ, ένας σχεδιασμός που περιλάμβανε τρία στάδια. Στο τελευταίο στάδιο που θα εκκινούσε την 1^η Ιανουαρίου του 1999 θα λάμβανε χώρα η ΟΝΕ και το νέο νόμισμα, με την ταυτόχρονη ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, η οποία θα λειτουργούσε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ).

19. Μαραβέγιας, Ν. & Κατσίκας, Δ. (2016) Τα οικονομικά της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. (Εκδόσεις Θεμέλιο). σελ 172-173.

20. Η Σύνοδος κορυφής του Λουξεμβούργου τον Δεκέμβριο του 1985 πρότεινε τη σύναψη μίας συμφωνίας με τίτλο «Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ), η οποία τελικά, υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 1986 και εφαρμόστηκε το 1987. Άμεσος στόχος, ο οποίος εντάχθηκε στη Συνθήκη ΕΟΚ ήταν η σύσταση κοινής αγοράς έως τέλος του 1992.

21. Nugent, N. (2010). Σελ. 102.

22. Nugent, N. (2010). Σελ. 105.

Η Συνθήκη του Μάαστριχ έθεσε συγκεκριμένα δημοσιονομικά και νομισματικά κριτήρια στα κράτη μέλη που επιθυμούσαν να ενταχθούν στο τρίτο στάδιο ολοκλήρωσης, το οποίο οδηγούσε στην ΟΝΕ. Ειδικότερα, η συνθήκη προέβλεπε τέσσερα βασικά κριτήρια σύγκλισης: α) το ποσοστό πληθωρισμού δεν πρέπει να ξεπερνά το μέσο όρο της τιμής αναφοράς των τριών χωρών με το χαμηλότερο πληθωρισμό, β) το έλλειμμα του προϋπολογισμού δεν πρέπει να ξεπερνά το τρία (3%) τοις εκατό του ΑΕΠ του κάθε κράτους, ενώ το δημόσιο χρέος να μην υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ ή ο ρυθμός μείωσης των δεικτών να κινείται προς τις συγκεκριμένες τιμές αναφοράς, γ) η ισοτιμία του νομίσματος για δύο έτη επιβάλλεται να παραμείνει σταθερή μέσα στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών και δ) τα μακροπρόθεσμα επιτόκια δεν είναι δυνατόν να είναι υψηλότερα, πάνω από δύο μονάδες σε σχέση με το μέσο όρο των επιτοκίων των χωρών με την καλύτερη απόδοση²³. Τέθηκαν από την αρχή αυστηροί κανόνες προσαρμογής, επειδή η ένταξη στην ΟΝΕ απαιτούσε εθνικές οικονομίες με υγιή δημοσιονομική βάση.

Η συνθήκη του Μάαστριχ²⁴ υπήρξε κομβική για τις εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επειδή έγινε περισσότερο ορατή η διάθεση για μεγαλύτερη οικονομική και πολιτική εμβάθυνση. Στο οικονομικό σκέλος η για πρώτη φορά πρόθεση άσκησης εξ ολοκλήρου της νομισματικής πολιτικής από ένα όργανο της Ε.Ε., χωρίς την παρέμβαση των εθνικών οικονομικών αρχών, έδωσε μια υπερεθνική διάσταση στο εγχείρημα της Ε.Ε. Όμως, στο κομμάτι άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής αν και προβλέφθηκε η ενίσχυση των μηχανισμών πολυμερούς εποπτείας μέσω των γενικών προσανατολισμών οικονομικής πολιτικής, εντούτοις δεν σημειώθηκε καμία υπέρβαση. Η αρμοδιότητα της δημοσιονομικής πολιτικής παρέμεινε στην αρμοδιότητα των εθνικών Κυβερνήσεων²⁵.

1.5.1. Η Σύσταση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ)²⁶.

Το όραμα λειτουργίας της οικονομικής Κοινότητας, δεν περιοριζόταν στη δημιουργία μονάχα της κοινής αγοράς. Αρκετοί τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο

23. Μούσης, Ν. (2015). *Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση. Σελ.132.

24. Κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων της Συνθήκης, τα κράτη μέλη δέχτηκαν να μεταβιβάσουν σημαντικά μερίδια κυριαρχίας προς το υπερεθνικό επίπεδο μόνο αν οι εθνικές κυβερνήσεις μπορούσαν να ελέγχουν τη δυνατότητα λήψης αποφάσεων. Fabbrini, S. (2013) Intergovernmentalism and its Limits: Assessing the European Union's Answer to the Euro Crisis, *Comparative Political Studies*, 46(9), pp. 1003-1029.

25. Τσοούκαλης, Λ.(2007) Η Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση, στο *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές 50 Χρόνια*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. και Τσινισιζέλης, Μ. (Αθήνα: Θεμέλιο). Σελ 302.

26. Πρόκειται για ένα προηγμένο στάδιο πολυεθνικής ολοκλήρωσης, το οποίο προϋποθέτει μία κοινή νομισματική πολιτική και στενά συντονισμένες οικονομικές πολιτικές των κρατών μελών. Μούσης, Ν. (2015). *Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση. Σελ. 124.

υποστήριζαν ότι η οικονομική ολοκλήρωση επιβάλλει τη σύσταση μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης, βασιζόμενη σε κοινό νόμισμα με κοινούς κανόνες.

Με δεδομένες αυτές τις απόψεις, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Αννόβερου τον Ιούνιο του 1988 ανέθεσε σε έναν θιασώτη του Ευρωπαϊκού εγχειρήματος, τον τότε Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζακ Ντελόρ, τη μέριμνα συγκρότησης Επιτροπής για τη μελέτη εκ νέου του τρόπου λειτουργίας μίας ONE, με τη συμμετοχή των Προέδρων των κεντρικών τραπεζών των κρατών-μελών και τριών προσωπικοτήτων κοινής αποδοχής του Alexandre Lamfalussy, γενικού διευθυντή της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, του Niels Thygesen, Καθηγητή Οικονομικών στη Δανία, και του Miguel Boyer, Προέδρου της Banco Exterior de España. Τα πορίσματα της Επιτροπής αποτέλεσαν την έκθεση Ντελόρ²⁷.

Η έκθεση Ντελόρ οριοθέτησε το χρονοδιάγραμμα των τριών βασικών σταδίων για την επίτευξη της οικονομικής ολοκλήρωσης. Πράγματι, το πρώτο στάδιο ξεκίνησε την 1^η Ιουλίου του 1990 με σκοπό τη μεγαλύτερη απελευθέρωση των συναλλαγών και της κίνησης κεφαλαίων, τον καλύτερο συντονισμό του έργου των κεντρικών τραπεζών και τη χρήση του ECU ως Ευρωπαϊκής Νομισματικής Μονάδας.

Το δεύτερο στάδιο έλαβε χώρα την 1^η Ιανουαρίου του 1994 και ολοκληρώθηκε την 31 Δεκεμβρίου του 1998. Στο χρονικό αυτό διάστημα των πέντε ετών δρομολογήθηκαν όλες οι βασικές διαδικασίες για τη λειτουργία της ONE και της υιοθέτησης του Ευρώ (συνέχεια του ECU). Συγκεκριμένα, το δεύτερο στάδιο προέβλεπε την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ENI) μέσω του οποίου θα συνδέονταν τα εθνικά νομίσματα με το Ευρώ, στη βάση μίας συγκεκριμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Οι διαδικασίες οικονομικής σύγκλισης συνεχίστηκαν με τον συντονισμό των δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών. Κύρια επιδίωξη αποτέλεσε η δημιουργία μηχανισμού ελέγχου των εθνικών δημοσιονομικών δεικτών μέσω του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ). Τέλος, το 1998 ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), προπομπός λειτουργίας της ONE.

Το τρίτο στάδιο άρχισε την 1^η Ιανουαρίου του 1999, το οποίο οδήγησε στην ίδρυση της ONE και στη χρήση του νέου νομίσματος, του Ευρώ. Το Συμβούλιο των Υπουργών κατόπιν σύστασης της Επιτροπής και του ENI έκρινε ότι ένδεκα κράτη μέλη και συγκεκριμένα το Βέλγιο, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ισπανία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία, η Πορτογαλία και η Φινλανδία πληρούσαν τα κριτήρια σύγκλισης και ήταν σε θέση να υιοθετήσουν το Ευρώ. Η Ελλάδα εντάχθηκε στη ζώνη του Ευρώ την 1

27. Γσακαλογιάννης, Π.(2000). Σελ. 83.

Ιανουαρίου 2001. Η Σουηδία αποφάσισε τη μη συμμετοχή της, ενώ η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο επικαλέστηκαν ρήτρες εξαιρέσεως²⁸. Σήμερα η ευρωζώνη αποτελείται από 19 μέλη με τη σταδιακή ένταξη της Σλοβενίας, της Κύπρου, της Μάλτας, της Σλοβακίας, της Λετονίας, της Εσθονίας και της Λιθουανίας.

1.5.2. Η Δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ).

Βασικός πυλώνας για τη σύσταση της ΟΝΕ, αποτέλεσε η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας το 1998, όπως άλλωστε προβλεπόταν και στη Συνθήκη του Μάαστριχ. Βέβαια, η συγκρότηση ενός τόσο σημαντικού οργάνου, δεν άφησε αδιάφορες τις κυβερνήσεις των κρατών μελών ως προς το περιεχόμενο και τις αρμοδιότητες του. Μάλιστα η Γαλλική πλευρά επιθυμούσε τη δημιουργία ενός Συμβουλίου για τη Σταθερότητα και τη Ανάπτυξη, ώστε η ΕΚΤ να μη μονοπωλήσει τη διαχείριση της νομισματικής πολιτικής²⁹.

Στην ΕΚΤ προσέδωσαν τα κύρια χαρακτηριστικά της Μπούντεσμπανκ (της Γερμανικής Κεντρικής Τράπεζας), η οποία έδινε έμφαση στη διατήρηση των τιμών και σε πληθωρισμό, ο οποίος δεν θα έπρεπε σε ετήσια βάση να υπερβαίνει σε ποσοστό το δύο (2%) τοις εκατό.

Πέρα από τη σταθερότητα των τιμών, μέλημα της ΕΚΤ είναι η άσκηση της νομισματικής πολιτικής προκειμένου να διασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της ΟΝΕ και η διαφύλαξη της σταθερότητας του Ευρώ. Στα καθήκοντά της περιλαμβάνονται ο έλεγχος της προσφοράς χρήματος στην ευρωζώνη με τον καθορισμό των επιτοκίων των τραπεζών, η αγορά ομολόγων, ο καθορισμός των συναλλαγματικών αποθεμάτων για την προστασία της συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματος, η εποπτεία των εθνικών χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών ιδρυμάτων και η έκδοση νομίσματος.

Κύριος εκφραστής των πολιτικών της ΕΚΤ και εκπρόσωπός της στα διεθνή fora είναι ο Πρόεδρος της, του οποίου η θητεία διαρκεί οκτώ (8) χρόνια και δεν ανανεώνεται. Ο Πρόεδρος της ΕΚΤ μαζί με την Εκτελεστική Επιτροπή που απαρτίζεται από τον Αντιπρόεδρό της και τέσσερα (4) άλλα μέλη με επίσης οκταετή θητεία ρυθμίζουν τα καθημερινά ζητήματά της. Το Διοικητικό Συμβούλιο της, όμως, λαμβάνει τις αποφάσεις. Αυτό αποτελείται από τον Πρόεδρο, τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής και τους Προέδρους των κεντρικών τραπεζών των χωρών που συμμετέχουν στην ευρωζώνη³⁰.

28. De Grauwe, P. (2005). Σελ. 235.

29. Γσακαλογιάννης, Π.(2000). Σελ. 129.

30. Μούσης, Ν. (2015). Σελ.132-133.

Από την αρχή της λειτουργίας της ΕΚΤ δεν έλειψαν τα προβλήματα για τον έλεγχό της. Η Γαλλική πλευρά, αν και ήταν υπέρμαχος της ΟΝΕ, δεν επιθυμούσε η άσκηση της νομισματικής πολιτικής να περάσει μέσω της ΕΚΤ στις χώρες που συμφωνούσαν με τη Γερμανία στην εμπέδωση μονεταριστικών πολιτικών στην ευρωζώνη. Για το λόγο αυτό, ο τότε Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας Ζακ Σιράκ αντιστάθηκε σθεναρά στο διορισμό του Ολλανδού Κεντρικού τραπεζίτη Ντουίσμπουργκ, ως πρώτου Προέδρου της ΕΚΤ επιδιώκοντας να επιβάλλει τον γάλλο ομόλογό του³¹. Η διαμάχη για τον έλεγχο της ΕΚΤ αποτελεί μία ένδειξη ότι πολιτικές που οδηγούσαν σε μεγαλύτερη εμβάθυνση, προκαλούσαν ισχυρές εθνικές αντιπαραθέσεις.

Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία ο ρόλος της ΕΚΤ υπήρξε σημαντικός στηρίζοντας τις εθνικές οικονομίες της Ε.Ε από το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και έπειτα. Χάρη στην αγορά ομολόγων, συνέβαλε στο να μην αποκλειστούν από τις διεθνείς χρηματαγορές και να μη χρεοκοπήσουν³², καταστρατηγώντας έμμεσα τις Κοινοτικές απαγορεύσεις³³, κράτη τα οποία βρέθηκαν στη δίνη της οικονομικής κρίσης όπως η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία. Το πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης, που εφήρμοσε από το 2015 για να τονώσει την επιχειρηματικότητα, αγοράζοντας κρατικά και ιδιωτικά χρεόγραφα από τη δευτερογενή αγορά ομολόγων, είναι ένα ακόμα δείγμα της αποφασιστικής συμβολής της στη στήριξη της Ευρωπαϊκής οικονομίας³⁴.

1.6. Οι Συνθήκες Άμστερνταμ και Νίκαιας.

Η Συνθήκη του Μάαστριχ δεν αποτέλεσε σίγουρα τον τελευταίο σταθμό του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Ακολούθησαν οι συνθήκες του Άμστερνταμ, της Νίκαιας και της Λισαβόνας με τον ίδιο προσανατολισμό, την προσπάθεια για συνεχή πολιτική και οικονομική εμβάθυνση. Άλλωστε η συνθήκη της ΣΕΕ προέβλεπε στο άρθρο Ν. ότι *«Το 1996 θα συγκληθεί διάσκεψη των κυβερνήσεων των κρατών μελών για να εξεταστούν, σύμφωνα με τους στόχους των άρθρων Α και Β, των κοινών διατάξεων, οι διατάξεις της παρούσης συνθήκης για τις οποίες προβλέπεται η αναθεώρηση»*.

31. Τσακαλογιάννης, Π.(2000). Σελ. 133-134.

32. www.foreignaffairs.gr Αρθρογραφία > Δοκίμια. (2012). Ο ρόλος των τραπεζών στη δημιουργία και την επίλυση της κρίσης.

33. Άρθρο 126 ΣΛΕΕ.

34. https://www.ecb.europa.eu/explainers/show-me/html/app_infographic.el.html.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ υπογράφηκε στις 17 Ιουνίου του 1997 και ίσχυσε από την 1 Μαΐου 1999. Παρά τις προσδοκίες που καλλιέργησε, δεν επέφερε σημαντικές εξελίξεις στο τομέα της ολοκλήρωσης. Τα κύρια σημεία της ήταν η δημιουργία κοινοτικής πολιτικής για την απασχόληση, η κοινοτικοποίηση πολιτικών που υπάγονταν προηγουμένως στον 2^ο και 3^ο πυλώνα της Συνθήκης του Μάαστριχ, η προώθηση της ενισχυμένης συνεργασίας, η επέκταση της συναπόφασης σε περισσότερους τομείς με την ενίσχυση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το δικαίωμα του τελευταίου να εγκρίνει τον Πρόεδρο της Επιτροπής, η θέσπιση της εποικοδομητικής αποχής, η δημιουργία θέσης Ύπατου Εκπροσώπου της ΚΕΠΑΑ, η συγκρότηση ανθρωπιστικών και ειρηνευτικών αποστολών Πέτερσμπεργκ και η υιοθέτηση του κεκτημένου του Σένγκεν, δηλαδή της κατάργησης των ελέγχων στα σύνορα.

Η Συνθήκη της Νίκαιας που υπογράφηκε στις 26 Φεβρουαρίου του 2001 και ίσχυσε από την 1 Φεβρουαρίου του 2003 είχε να αντιμετωπίσει νέες προκλήσεις, όπως την επιθυμία δέκα νέων κρατών της Ευρώπης να ενταχθούν στην Ε.Ε. Από εκεί και πέρα η Συνθήκη της Νίκαιας αναθεώρησε τη Συνθήκη του Άμστερνταμ όσον αφορά την αντικατάσταση της ομοφωνίας από τη ειδική πλειοψηφία στις διαδικασίες απόφασης, την ενισχυμένη συνεργασία των κρατών-μελών, τη στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο και τη διευθέτηση του μεγέθους της σύνθεσης της Επιτροπής. Με λίγα λόγια θέλησε να εκδημοκρατίσει σε κάποιο βαθμό τον τρόπο λήψης αποφάσεων των οργάνων της Ε.Ε.³⁵

Και οι δύο Συνθήκες προσανατολίστηκαν περισσότερο στην πολιτική ενδυνάμωση της ΕΚ/ΕΕ, αναγκαίου όρου για την περαιτέρω οικονομική συνεργασία.

1.7. Η Συνθήκη της Λισαβόνας. Μετάβαση σε μια στενότερη οικονομική ολοκλήρωση.

Πριν την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας έγινε μια συντεταγμένη προσπάθεια από τους ηγέτες τόσο της Ε.Ε. όσο και των κρατών-μελών για τη συγκρότηση Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Στη σύνοδο κορυφής στο Λάακεν της Φιλανδίας στις 14-15 Δεκεμβρίου του 2001, αποφασίστηκε η σύγκληση μίας Συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης με Πρόεδρο της, τον πρώην Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας Βαλερί Ζισκάρ ντε Σταιντ. Στη συγκεκριμένη Συνέλευση συμμετείχαν όλοι οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των χωρών της Ε.Ε. καθώς και εκπρόσωποι όλων των θεσμικών της οργάνων³⁶. Σκοπός όλων αυτών των

35. Nugent, N. (2010). Σελ. 109-114.

36. Ο ίδιος. Σελ. 121-123.

διεργασιών ήταν η θέσπιση Ευρωπαϊκού Συντάγματος, προκειμένου το όραμα της πολιτικής και οικονομικής ολοκλήρωσης να μετουσιωθεί σε πράξη.

Όμως, παρά την αρχική ευφορία για τη σύναψη της Συνταγματικής Συνθήκης τον Οκτώβριο του 2004 στη Ρώμη, η τελευταία δεν υπογράφηκε ποτέ. Ο γαλλικός και ο ολλανδικός λαός μέσω δημοψηφισμάτων, το 2005, αρνήθηκαν να την κατοχυρώσουν. Οι λόγοι της καταψήφισης έγκεινται στο γεγονός ότι σημαντικό κομμάτι των ευρωπαϊκών κοινωνιών θεωρούσαν την Ε.Ε. δημιούργημα της Ευρωπαϊκής ελίτ, ασκούσαν από αυτήν πλέον φιλελεύθερες οικονομικές πολιτικές για την ικανοποίηση των χρηματοοικονομικών αγορών με ταυτόχρονη υποχώρηση του κοινωνικού κράτους και του κράτους πρόνοιας, ενώ ορισμένοι λαοί εναντιώνονταν στη απόφαση για την ενταξιακή προοπτική της Τουρκίας στην Ε.Ε. Βέβαια δεν έλειψαν και λόγοι δυσαρέσκειας για τον τρόπο άσκησης των εθνικών πολιτικών³⁷.

Η αρνητική ψήφος για τη Συνταγματική Συνθήκη, παρά την αρχική αμηχανία, δεν επηρέασε τους Ευρωπαίους ηγέτες. Οι περισσότεροι επιθυμούσαν τη συνέχιση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας. Μετά από δύο έτη διαβουλεύσεων, στις 13 Δεκεμβρίου του 2007, υπογράφεται η συνθήκη της Λισαβόνας στην ομώνυμη πόλη από τους ηγέτες των 27 κρατών μελών. Αν και τα κύρια χαρακτηριστικά του Ευρωπαϊκού Συντάγματος παρέμειναν αναλλοίωτα, η νέα μεταρρυθμιστική συνθήκη γινόταν ευκολότερα αποδεκτή από τους ευρωπαίους πολίτες. Η Συνθήκη της Λισαβόνας τέθηκε σε ισχύ την 1 Δεκεμβρίου 2009, αφού πρώτα έπρεπε για άλλη μια φορά να ξεπεραστούν αρκετά εμπόδια που έθεταν ορισμένα κράτη μέλη.

Η Συνθήκη αποσκοπούσε στην επίτευξη ευρύτερης πολιτικής εμβάθυνσης. Προχώρησε στην τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) καθώς και της συνθήκης ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ). Η ΣΕΚ μετατράπηκε σε Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Καθιέρωσε και διαχώρισε τις αρμοδιότητες της Ε.Ε. σε αποκλειστικές, συντρέχουσες και αποκλειστικές. Η Ε.Ε. απέκτησε νομική προσωπικότητα, δηλαδή τη δυνατότητα υπογραφής από την Ένωση διεθνών συνθηκών.

Μεταξύ άλλων, προβλέφθηκε στο άρθρο 50 της συνθήκης η τυπική διαδικασία αποχώρησης κράτους μέλους από την Ένωση. Ενσωματώθηκαν στο πρώτο πυλώνα και στην κοινοτική μέθοδο οι εναπομείνουσες πτυχές του τρίτου πυλώνα της Συνθήκης του Μάαστριχ. Η κατάρτιση του προϋπολογισμού της Ένωσης απλουστεύεται, ενώ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ε.Ε. λαμβάνουν αποφάσεις σε ισότιμη βάση. Οι πολίτες

37. Nugent, N. (2010). Σελ.127.

της Ένωσης αποκτούν δικαίωμα να ζητήσουν από την Επιτροπή να υποβάλει νομοθετική πρόταση συγκεντρώνοντας προηγουμένως ένα εκατομμύριο υπογραφές από ένα σημαντικό αριθμό κρατών μελών. Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων αποκτά την ιδιότητα του Ύπατου Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας. Επιπρόσθετα, δόθηκε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο η δυνατότητα επιβολής προστίμου στα κράτη σε περιπτώσεις αθέτησης υποχρεώσεων τους. Αναγνωρίστηκε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ως θεσμικό όργανο. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής εκλέγεται πλέον από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατόπιν ορισμού του από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Πέρα από τα θεσμικά ζητήματα που καθορίζει, θεσπίζεται και μία σειρά διατάξεων που αφορούν τον έλεγχο των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 121 ΣΛΕΕ, διατυπώνεται ο συντονισμός της δημοσιονομικής πολιτικής με μέτρα μη δεσμευτικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού³⁸. Στο άρθρο 125 ΣΛΕΕ, προβλέπεται η απαγόρευση οικονομικής αλληλεγγύης (ρήτρα μη διάσωσης) εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων σε χώρες οι οποίες βρίσκονται σε δημοσιονομική εκτροπή (άρθρο 122 ΣΛΕΕ) καθώς και η άρνηση χρηματοδότησης τους από τις Κεντρικές Τράπεζες (άρθρο 123 ΣΛΕΕ). Επίσης, μέσω του άρθρου 126 ΣΛΕΕ επιδιώκεται η δέσμευση για περιορισμό των δημόσιων ελλειμμάτων και χρεών εντός των οριζόμενων ορίων, επιβάλλοντας κυρώσεις σε κράτη που τα παραβαίνουν³⁹.

Τελικά, η Συνθήκη της Λισαβόνας είχε περισσότερο ενοποιητικό χαρακτήρα και δεν κατάφερε να προσδώσει ριζοσπαστικό περιεχόμενο στην Ε.Ε. Αποτελεί συνέχεια μία σειράς συνθηκών οι οποίες προσπάθησαν σταδιακά να μειώσουν τον διακυβερνητισμό, όμως, αποδείχθηκε ότι ιδίως οι μεγάλες χώρες δεν ήταν αποφασισμένες να εκχωρήσουν μεγαλύτερο κομμάτι της εθνικής τους κυριαρχίας⁴⁰. Ακόμα και υπό αυτές τις συνθήκες, η προσπάθεια βαθύτερης ολοκλήρωσης συνεχίζεται κυρίως στο πλαίσιο της ΟΝΕ και λιγότερο στο σκέλος της πολιτικής ενοποίησης και της ομοσπονδοποίησης της Ε.Ε.

38. «Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού(ΑΜΣ) θεσπίστηκε ως εργαλείο της στρατηγικής της Λισαβόνας (2000). Είναι μια μορφή διαμόρφωσης διακυβερνητικής πολιτικής η οποία δεν απορρέει από δεσμευτικά νομοθετικά μέτρα της ΕΕ και δεν απαιτεί από τις χώρες της ΕΕ να παραβλέψουν ή να τροποποιήσουν τη νομοθεσία τους». eur-lex.europa.eu/summary/glossary/open_method_coordination.html?locale=e.

39. Streef, A.(2013). The evolution of the EU economic Governance since the Treaty of maastricht: an unfinished Task. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, Vol. 20.

40. Nugent, N. (2010). Σελ. 140.

2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.

Η θεμελίωση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

2.1. Νέοι μηχανισμοί ενίσχυσης της οικονομικής σταθερότητας.

Η πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέδειξε ότι με το πέρασμα των χρόνων και προκειμένου να οργανωθεί αρτιότερα η οικονομική και η νομισματική ολοκλήρωση, επιβάλλονταν ο έλεγχος και η εποπτεία των εθνικών οικονομικών πολιτικών προκειμένου να τεθούν κοινοί κανόνες, οι οποίοι αφενός θα εξυγίαναν ενδεχόμενες δημοσιονομικές παρεκκλίσεις και αφετέρου θα έθεταν τις προϋποθέσεις οικονομικής συμπόρευσης.

Με τη συνθήκη του Μάαστριχ τέθηκαν αυστηρά κριτήρια σύγκλισης για την είσοδο των κρατών μελών της Ε.Ε στην ΟΝΕ. Όμως, η Γερμανία⁴¹ και άλλα κράτη, τα οποία τηρούσαν διαχρονικά αυστηρή δημοσιονομική πολιτική με κύριο πάντοτε μέλημα τη σταθερότητα των τιμών και το χαμηλό πληθωρισμό, επιδίωκαν τη θεσμοθέτηση από την Ε.Ε περαιτέρω κανόνων ελέγχου. Τελικά, κατάφεραν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ το 1997 να αποδεχτεί τη θέσπιση ενός Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης,

Στη συνέχεια, η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2008 σε συνάρτηση με την έλλειψη εμπιστοσύνης των αγορών ως προς το αξιόχρεο αρκετών κρατών της ευρωζώνης, οδήγησαν τα όργανα της Ε.Ε. και τις ηγεσίες των χωρών στη θεσμοθέτηση μίας σειράς μέτρων ελέγχου της εγχώριας δημοσιονομικής πολιτικής και διόρθωσης των τυχόν αποκλίσεων. Κύριο μέλημα του αναθεωρημένου Δημοσιονομικού Συμφώνου ήταν η εφαρμογή ενός αυστηρού δημοσιονομικού πλαισίου που περιλάμβανε περισσότερο επιτήρηση και εξορθολογισμό των μακροοικονομικών δεικτών.

2.2. Τα αρχικά στάδια του οικονομικού συντονισμού στην Ε.Ε.

Από την αρχή της δημιουργίας της ΕΟΚ, προτεραιότητα δόθηκε στο συντονισμό των οικονομικών δράσεων μεταξύ των κρατών μελών. Στο άρθρο 2 της Συνθήκης ΕΟΚ αναφέρεται ότι η Κοινότητα έχει αποστολή την προοδευτική προσέγγιση της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών. Η εναρμόνιση διαφορετικών εγχώριων οικονομικών πολιτικών υπήρξε από την αρχή σύνθετη διαδικασία, ιδίως αφότου αποφασίστηκε η σύσταση μίας

41. Ουσιαστικά η Κεντρική Τράπεζα της Γερμανίας η Bundesbank επέβαλε το ΣΣΑ. Τσακαλογιάννης, Π.(2000). Σελ. 119.

οικονομικής και νομισματικής ένωσης με κοινό νόμισμα. Για το λόγο αυτό, οι ιθύνοντες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και μετέπειτα της Ένωσης θέσπισαν έγκαιρα ένα σύνολο κανόνων, μέσω των οποίων αφενός μεν θα συντονίζονταν και θα εποπτεύονταν οι οικονομικές πολιτικές των κρατών προκειμένου να επέλθουν δημοσιονομικές και μακροοικονομικές συγκλίσεις και αφετέρου θα ετίθεντο διαδικασίες αποτροπής παρεκκλίσεων από μη τηρούμενες δεσμεύσεις, ενώ για τους παραβάτες θα επιβάλλονταν κυρώσεις.

Ήδη, στην ιδρυτική συνθήκη της ΕΟΚ διατυπώθηκαν οι πρώτες διατάξεις στα άρθρα 103 και 145⁴² για το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και τη λήψη μέτρων σε περίπτωση αθέτησης δεσμεύσεων εκ μέρους των χωρών.

Στη συνέχεια με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης το 1989 για την ίδρυση μίας οικονομικής και νομισματικής ένωσης, θεσπίστηκαν από τα όργανα της Ε.Ε. ολόένα και περισσότερο αυστηροί και συγκεκριμένοι όροι προκειμένου να διασφαλιστεί η λειτουργία της.

2.2.1. 90/141/ΕΟΚ, Απόφαση του Συμβουλίου της 12/03/1990.

Πριν ακόμα την έναρξη του πρώτου σταδίου της ΟΝΕ⁴³, ο μηχανισμός ελέγχου των δημοσιονομικών πολιτικών όλων των κρατών μελών τέθηκε σε εφαρμογή. Το Συμβούλιο εξέδωσε απόφαση στις 12 Μαρτίου 1990 με τίτλο «για την επίτευξη προοδευτικής σύγκλισης των οικονομικών πολιτικών και αποτελεσμάτων κατά το πρώτο στάδιο της ΟΝΕ»⁴⁴. Βάσει αυτής της απόφασης, ανατέθηκε στο Συμβούλιο Υπουργών η αρμοδιότητα άσκησης πολυμερούς εποπτείας σε τομείς της μικροοικονομικής και της μακροοικονομικής πολιτικής των κρατών της Κοινότητας κατόπιν εκθέσεων της Επιτροπής. Το Συμβούλιο όφειλε δύο φορές το χρόνο να επιθεωρεί την οικονομική κατάσταση των κρατών και της Κοινότητας και να εξετάζει τη συμβατότητα των πολιτικών που πρότεινε στις εθνικές οικονομίες. Επίσης, παρακολουθούσε τις συνθήκες που επικρατούσαν στο διεθνές περιβάλλον και αξιολογούσε κατά πόσο αυτές επηρέαζαν τις Ευρωπαϊκές οικονομίες⁴⁵.

Η πολυμερής εποπτεία περιλάμβανε συνεχείς εκθέσεις καθώς και εκτιμήσεις για τα ελλείμματα, τον πληθωρισμό, την ανεργία, το ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών και άλλων μακροοικονομικών δεικτών των Ευρωπαϊκών οικονομιών. Οι εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές και κυρίως η χρηματοδότηση του ελλείμματος του προϋπολογισμού εξετάζονταν

42. Άρθρα 103 και 145 Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

43. Το πρώτο στάδιο ξεκίνησε την 1η Ιουλίου 1990 και έληξε την 31η Δεκεμβρίου 1993.

44. 90/141/ΕΟΚ, Απόφαση του Συμβουλίου της 12/03/1990.

45. Άρθρα 1 & 3 90/141/ΕΟΚ, Απόφαση του Συμβουλίου της 12/03/1990.

από τα όργανα της Κοινότητας πριν την εφαρμογή τους. Στο προπαρασκευαστικό στάδιο της εποπτείας, κεντρικός ήταν ο ρόλος της νομισματικής επιτροπής.

Αν για ένα κράτος υπήρχε εκτίμηση ότι η δημοσιονομική του σταθερότητα ήταν επισφαλής, το Συμβούλιο αφού εξέταζε την κατάσταση, επέβαλλε συστάσεις για τη λήψη διορθωτικών μέτρων⁴⁶. Τα συμπεράσματα της πολυμερούς εποπτείας γνωστοποιούνταν σε όλα τα όργανα της ΕΟΚ, ώστε μέσα από τη διαβούλευση να εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη δυνατή συνοχή των οικονομικών πολιτικών. Οι χώρες, από την πλευρά τους υποχρεούνταν να λάβουν σοβαρά υπόψη τα συμπεράσματα της διαδικασίας πολυμερούς εποπτείας πριν προγραμματίσουν τις εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές τους⁴⁷.

2.3. Η Συνθήκη του Μάαστριχ και ο οικονομικός συντονισμός.

Στη Συνθήκη του Μάαστριχ εκτός από τα κριτήρια σύγκλισης, ανιχνεύονται, επίσης, διατάξεις για την εποπτεία και την εφαρμογή οικονομικών πολιτικών από τα Ευρωπαϊκά όργανα. Από τότε και μέχρι τις μέρες μας, τόσο σε επίπεδο πρωτογενούς όσο και παράγωγου δικαίου, θεσπίζονται διατάξεις ρύθμισης των συγκεκριμένων ζητημάτων με διττό περιεχόμενο, αποτελούμενες δηλαδή από ένα προληπτικό και ένα διορθωτικό σκέλος, ώστε ο έλεγχος και ο συντονισμός να καθίστανται συγκεκριμένοι και αποτελεσματικοί.

Το προληπτικό σκέλος της συνθήκης του Μάαστριχ⁴⁸ αποτελεί το άρθρο 103, το οποίο θεσμοθετεί τη διαδικασία πολυμερούς εποπτείας και ειδικότερα τη σύνταξη γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών (ΓΠΟΠ). Το διορθωτικό μέρος της Συνθήκης διατυπώνεται στο επόμενο άρθρο 104Γ όπου προβλέπονται μέτρα και κυρώσεις όταν αθετούνται οι τιθέμενοι δημοσιονομικοί στόχοι.

Το άρθρο 103 ΣΕΕ- Η Πολυμερής Εποπτεία.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 103 ΣΕΕ τονίζεται ότι οι οικονομικές πολιτικές θεωρούνται θέμα κοινού ενδιαφέροντος και απαιτείται ο συντονισμός τους. Το Συμβούλιο κατόπιν σύστασης της Επιτροπής συντάσσει σχέδιο γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, το οποίο κοινοποιείται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Οι γενικοί προσανατολισμοί των οικονομικών πολιτικών (ΓΠΟΠ)⁴⁹ αποτελούν ένα μέσο παρακολούθησης των οικονομικών πολιτικών. Χαρακτηρίζονται συνήθως από σύντομο

46. Άρθρο 5, 90/141/ΕΟΚ, Απόφαση του Συμβουλίου της 12/03/1990.

47. Άρθρα 7 & 8, 90/141/ΕΟΚ, Απόφαση του Συμβουλίου της 12/03/1990.

48. Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), 1992.

49. Μούσης, Ν. (2015). Σελ. 137-138.

περιεχόμενο και εστιάζουν στον τομέα της μακροοικονομικής πολιτικής των κρατών. Αρμόδιο όργανο για τη σύνταξη των ΓΠΟΠ είναι το Συμβούλιο των οικονομικών και νομισματικών υποθέσεων (ECOFIN), το οποίο κάθε χρόνο μετά από σύσταση της Επιτροπής, αφού διατυπώσει σε έκθεση τα πορίσματά του για κάθε κράτος, τα αποστέλλει στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Η διαδικασία διατυπώνεται λεπτομερώς στο άρθρο 103 ΣΕΕ και είναι η ακόλουθη. Το Συμβούλιο μετά από πρόταση της Επιτροπής, συντάσσει σχέδιο ΓΠΟΠ των κρατών μελών και της Ένωσης και το απευθύνει με έκθεσή του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Το τελευταίο βάσει της έκθεσης διατυπώνει τα συμπεράσματά του. Το Συμβούλιο, λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα, διατυπώνει συστάσεις για τους ΓΠΟΠ και τις αποστέλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η Επιτροπή στο πλαίσιο της πολυμερούς εποπτείας παρακολουθεί τις οικονομικές εξελίξεις όλων των κρατών και προβαίνει σε συνεχείς αξιολογήσεις δυνάμει και των ΓΠΟΠ κάθε χώρας. Τα κράτη ενημερώνουν τακτικά την Επιτροπή με στοιχεία για την πορεία των δημοσιονομικών δεικτών. Όταν ένα κράτος παρεκκλίνει από τους ΓΠΟΠ του, με συνέπεια να δημιουργούνται ανησυχίες στην Ε.Ε. για την αποσταθεροποίηση της ΟΝΕ, η Επιτροπή προβαίνει σε προειδοποίηση προς αυτό, ενώ το Συμβούλιο έχει την αρμοδιότητα μετά από πρόταση της Επιτροπής να του επιβάλλει συστάσεις. Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου και η Επιτροπή διαβιβάζουν τα συμπεράσματα της πολυμερούς εποπτείας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Μετά τη σύσταση της ΟΝΕ, οι ΓΠΟΠ επικεντρώνονται κυρίως στον συντονισμό πολιτικών των κρατών της ευρωζώνης. Μάλιστα στο άρθρο 121 ΣΛΕΕ (πρώην 99 ΣΕΚ) προβλέπεται πανομοιότυπη διαδικασία όπως εκείνη του άρθρου 103 ΣΕΕ για τη σημασία των ΓΠΟΠ στη διαδικασία πολυμερούς εποπτείας.

Σήμερα οι ΓΠΟΠ αποτελούν μέρος της στρατηγικής της Λισαβόνας και της «*Ευρώπης 2020*»⁵⁰.

Το άρθρο 104Γ ΣΕΕ- Η Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος.

Στο άρθρο 104Γ ΣΕΕ και στο Πρωτόκολλο 5⁵¹ της Συνθήκης, τίθενται διατάξεις για την περίπτωση της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, όταν τα κράτη μέλη αθετούν τα θεσπισμένα δημοσιονομικά κριτήρια, τα οποία πρέπει να τηρήσουν.

50. lex.europa.eu/summary/glossary/broad_ec_pol_guidelines.html?locale=el.

51. Συνθήκη για την Ε.Ε , Πρωτόκολλο 5 «*σχετικά με τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος*».

Κεντρικό ρόλο στην όλη διαδικασία διαδραματίζει η Επιτροπή, η οποία παρακολουθεί στενά την πορεία της δημοσιονομικής κατάστασης του κάθε κράτους μέλους και ελέγχει το βαθμό πειθαρχίας του, ιδίως αναφορικά με τα ποσοστά του δημόσιου ελλείμματος και χρέους. Στο Πρωτόκολλο 5 της Συνθήκης ορίζεται ως αποδεκτό όριο, ετησίως, για το δημόσιο έλλειμμα η τιμή 3% επί του ΑΕΠ και για το δημόσιο χρέος η τιμή 60% επί του ΑΕΠ του κάθε κράτους. Απόκλιση δικαιολογείται, όταν οι συγκεκριμένοι δείκτες τείνουν στις τιμές αναφοράς καθώς και όταν η υπέρβαση κρίνεται μη υπερβολική και χαρακτηρίζεται ως έκτακτη και προσωρινή⁵².

Η Επιτροπή υποχρεώνεται να συντάξει σχετική έκθεση με λεπτομερή στοιχεία για τη μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική κατάσταση του κράτους εκείνου στο οποίο διαπιστώνεται υπέρβαση των ορίων καθώς και για εκείνο στο οποίο ελλοχεύει κίνδυνος υπερβολικού ελλείμματος. Η νομισματική επιτροπή του άρθρου 109Γ ΣΕΕ διατυπώνει γνώμη στην έκθεση της Επιτροπής. Η τελευταία, αν θεωρήσει ότι συντρέχει κίνδυνος ή επρόκειτο ένα κράτος να εμφανίσει υπερβολικό έλλειμμα, απευθύνει γνώμη στο Συμβούλιο.

Το Συμβούλιο αφού λάβει υπόψη του τη γνώμη της Επιτροπής και τις θέσεις του κράτους, αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία για το αν υφίσταται υπερβολικό έλλειμμα. Αν κρίνει ότι το κράτος σημείωσε υπέρβαση ελλείμματος του απευθύνει συστάσεις. Στην περίπτωση όπου δεν υπάρχει συμμόρφωση με τις συστάσεις, το Συμβούλιο καλεί το κράτος εντός καθορισμένης προθεσμίας να λάβει μέτρα περιορισμού του ελλείμματος και του ζητά την υποβολή έκθεσης με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, ώστε να εξετάσει τις προσπάθειες προσαρμογής. Το Συμβούλιο αν κρίνει ότι το κράτος δεν έχει συμμορφωθεί, δύναται να του επιβάλλει πέρα από την απαίτηση δημοσίευσης ενεργειών πριν την έκδοση ομολογιών, είτε άτοκη κατάθεση εύλογου ποσού είτε πρόστιμο ή να απαιτήσει από την ΕΤΕπ να αναθεωρήσει την πολιτική δανεισμού της στο εν λόγω κράτος.

Το Συμβούλιο μετά από πρόταση της Επιτροπής και εφόσον διαπιστώσει ότι δεν υφίσταται πλέον για το κράτος υπερβολικό έλλειμμα ανακαλεί την απόφασή του και το δηλώνει δημόσια.

2.4. Η Θεσμοθέτηση του οικονομικού συντονισμού στη ΣΛΕΕ.

Η υποχρέωση των κρατών μελών της Ε.Ε. να εναρμονίσουν τις οικονομικές πολιτικές τους, αποτυπώνεται σε μία σειρά διατάξεων και στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της

52. Άρθρο 1 Πρωτοκόλλου 5 της ΣΕΕ.

Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τη ψήφιση της ΣΛΕΕ και έπειτα τα θέματα συντονισμού, ελέγχου και εποπτείας της μακροοικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής των κρατών της Ε.Ε. και κυρίως της ευρωζώνης εξετάζονται με μεγαλύτερη αυστηρότητα και λεπτομέρεια ενώ ταυτόχρονα θεσπίζονται νέες διαδικασίες. Μάλιστα στο πρωτόκολλο 12 της Συνθήκης⁵³ μνημονεύονται εκ νέου κριτήρια σύγκλισης παρόμοια με εκείνα της Συνθήκης του Μάαστριχ για την αποφυγή δημοσιονομικών παρεκκλίσεων.

Αρχικά στα άρθρα 2 και 5 της Συνθήκης εκτός από το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, τα κράτη καλούνται να συνεργαστούν επιπρόσθετα στους τομείς της κοινωνικής πολιτικής και της απασχόλησης, ως προαπαιτούμενα για την επίτευξη δημοσιονομικών συγκλίσεων.

Ιδίως, ο οικονομικός συντονισμός κρίνεται απαραίτητος μέσα στην ΟΝΕ και συνοδεύεται από κοινές δράσεις για μακροοικονομική σταθερότητα και δημοσιονομική ισορροπία⁵⁴. Η διαδικασία πολυμερούς εποπτείας από τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. επαναλαμβάνεται με πανομοιότυπες διατάξεις και στην εν λόγω συνθήκη. Πράγματι, στο άρθρο 121 ΣΛΕΕ γίνεται λόγος για συντονισμό της οικονομικής πολιτικής αλλά όμως με λήψη μέτρων μη δεσμευτικού χαρακτήρα.

Ιδιαίτερη βαρύτητα και αυστηρότητα σε θέματα άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής διατυπώνονται με σαφήνεια στο άρθρο 125 ΣΛΕΕ, όπου δεν επιτρέπεται η οικονομική αλληλεγγύη από τα υπόλοιπα κράτη μέλη σε εκείνη τη χώρα που αντιμετωπίζει έλλειψη χρηματοπιστωτικής ρευστότητας και βρίσκεται στο χείλος της χρεωκοπίας. Μάλιστα, απαγορεύεται και η παρέμβαση της ΕΚΤ στις αγορές ομολόγων⁵⁵ για να ενισχύσει χρηματοοικονομικά την παραπαίουσα χώρα. Εντούτοις, η Ε.Ε και οι Κυβερνήσεις των κρατών μελών μέσω του Συμβουλίου και της Επιτροπής δύνανται να αποδείξουν την αλληλεγγύη τους ακόμα και με χορήγηση χρηματικής ενίσχυσης σε χώρες, οι οποίες παρεκκλίνουν δημοσιονομικά μόνο εφόσον διαπιστωθεί ότι συντρέχουν φυσικές καταστροφές ή έκτακτες περιστάσεις⁵⁶.

Η ρήτρα μη διάσωσης που αναφέρεται στο άρθρο 125 ΣΛΕΕ, σκοπό έχει να εμφυσήσει στα κράτη μέλη τη νοοτροπία ότι επιβάλλεται να πειθαρχούν στις Ευρωπαϊκές προτροπές για υγιή οικονομικά, όταν οι συνθήκες είναι ομαλές. Η Ε.Ε επιθυμεί να απομακρύνει τον εφησυχασμό από τις χώρες οι οποίες δεν αρέσκονται στη δημοσιονομική πειθαρχία, θεωρώντας ότι τα υπόλοιπα κράτη θα συνδράμουν σε περίπτωση ανάγκης. Αποτελεί μια

53. Πρωτόκολλο 13 «σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης».

54. Άρθρο 119 ΣΛΕΕ.

55. Άρθρο 123 ΣΛΕΕ.

56. Άρθρο 122 ΣΛΕΕ.

έμμεση προειδοποίηση ώστε αρκετές χώρες να εξυγιάνουν τα δημόσια οικονομικά τους και να θωρακιστούν από ενδεχόμενες χρηματοπιστωτικές και κερδοσκοπικές επιθέσεις των αγορών.

Άλλη υποχρέωση, η οποία τίθεται στα κράτη μέλη είναι η αποφυγή υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων μέσω της διατήρησης των ποσοστών του δημοσίου χρέους και του ελλείμματος στα επίπεδα που προβλέπει η Συνθήκη και το παράρτημα 12⁵⁷ αυτής. Η θεσμοθέτηση δημοσίου χρέους έως 60% του ΑΕΠ και ελλείμματος στο 3% του ΑΕΠ⁵⁸, αποτελεί μία πάγια πολιτική της Γερμανίας και χωρών, οι οποίες έχουν εφαρμόσει αυστηρές δημοσιονομικές πολιτικές για να διασφαλίσουν τη σταθερότητα των τιμών και την πολιτική χαμηλών επιτοκίων.

Η Ε.Ε. έχει καθορίσει μια συγκεκριμένη διαδικασία στο άρθρο 126 ΣΛΕΕ για κράτη, στα οποία εκδηλώνεται δημοσιονομική εκτροπή. Το Συμβούλιο, έπειτα από γνώμη της Επιτροπής επιβάλλει συστάσεις στο κράτος μέλος που παρεκκλίνει δημοσιονομικά και όταν αυτό δεν πειθαρχεί, το καλεί να λάβει άμεσα και εντός συγκεκριμένης προθεσμίας μέτρα. Αν και πάλι το κράτος δεν συμμορφώνεται, το Συμβούλιο δύναται να απαιτήσει την καταβολή είτε άτοκης κατάθεσης είτε προστίμου ή τον περιορισμό χρηματοδότησης αναπτυξιακών έργων από την ΕΤΕπ⁵⁹. Πάντως, οι όποιες κυρώσεις επιβάλλονται στο πλαίσιο της δημοσιονομικής εποπτείας, διακρίνονται από ελαστικότητα, επειδή λαμβάνονται από πολιτικούς θεσμούς και δεν εμπεριέχουν τη δεσμευτικότητα και το κύρος των αποφάσεων των δικαστηρίων⁶⁰.

Αν και ο συντονισμός και η εποπτεία της δημοσιονομικής πολιτικής υπήρξε κυρίως αποτέλεσμα κρατικών συνεννοήσεων με όχημα το Συμβούλιο Υπουργών, δεν συνέβη το ίδιο και με την άσκηση νομισματικής πολιτικής, η οποία ανατέθηκε εξολοκλήρου στην αποκλειστική αρμοδιότητα της νεοσυσταθείσας ΕΚΤ. Επειδή η άσκηση μίας τόσο ζωτικής σημασίας εθνικής πολιτικής εκχωρήθηκε τελικώς σε ένα υπερεθνικό Ευρωπαϊκό όργανο, η ΣΛΕΕ στα άρθρα 127- 144 και 282-284 αναφέρεται διεξοδικά στη λειτουργία της ΕΚΤ και στις αρμοδιότητές της.

Σημειώνεται ότι και εντός του πλαισίου της ΟΝΕ, συγκροτήθηκαν όργανα συντονισμού και εποπτείας εκτός της ΕΚΤ. Οι χώρες που υιοθέτησαν το κοινό νόμισμα, συνέστησαν ένα μη θεσμοθετημένο, άτυπο όργανο, την λεγόμενη «Ευρωομάδα (Eurogroup)⁶¹», αποτελούμενη από τους Υπουργούς Οικονομικών των κρατών της ευρωζώνης, το οποίο συσκέπτεται σε

57. Πρωτόκολλο 12 «σχετικά με τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος».

58. Πρωτόκολλο 14 «σχετικά με την Ευρωομάδα».

59. Άρθρο 126 ΣΛΕΕ.

60. Streef, A.(2013). The evolution of the EU economic Governance since the Treaty of Maastricht: an unfinished Task. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, Vol. 20.

61. Πρωτόκολλο 14 «σχετικά με την Ευρωομάδα».

τακτικά διαστήματα προκειμένου να εξετάσει τα εθνικά δημοσιονομικά και μακροοικονομικά δεδομένα.

Αναμφίβολα, η σύσταση της Ευρωομάδας αποτελεί έκδηλη περίπτωση λήψης έστω και άτυπων αποφάσεων, ουσιαστικής, όμως, πολιτικής βαρύτητας από ένα ανεπίσημο όργανο της Ε.Ε.

2.5. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ).

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) ή αλλιώς Δημοσιονομικό Σύμφωνο αποτελεί διακυβερνητική συμφωνία του οποίου η νομική του υπόσταση εντάσσεται στις διατάξεις δύο κανονισμών του Συμβουλίου και ενός ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Άμστερνταμ της 17 Ιουνίου 1997. Το σύμφωνο αυτό περιλαμβάνεται στο πλαίσιο της προεργασίας για την υλοποίηση του τρίτου σταδίου της ONE⁶².

Το ΣΣΑ αποτελεί ένα μηχανισμό δημοσιονομικής εποπτείας, ο οποίος θεσπίστηκε σε χρόνο προγενέστερο της σύστασης της ONE. Στην αρχική του μορφή, τα κράτη-μέλη υποχρεούνταν να καταρτίζουν και να εφαρμόζουν ισοσκελισμένους ή πλεονασματικούς προϋπολογισμούς και να συντάσσουν μεσοπρόθεσμα δημοσιονομικά προγράμματα, ώστε η μακροοικονομική τους στόχευση να μην έχει βραχυπρόθεσμη προοπτική. Επιπλέον, υποχρεούνται να μειώνουν το δημόσιο χρέος και τα ελλείμματά τους ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ τους, εκτός αν υφίστανται ύφεση που ξεπερνά το 2%. Οι τιμές αναφοράς για το δημόσιο έλλειμμα και το χρέος ορίστηκαν και δε μεταβλήθηκαν από τότε στο 3% και στο 60% του ΑΕΠ του κάθε κράτους αντίστοιχα⁶³.

Το περιεχόμενο και ο χαρακτήρας του ΣΣΑ αποτελεί συνέχεια της συνθήκης του Μάαστριχ και των δημοσιονομικών κανόνων που αυτή έθεσε. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η προοπτική της ONE διαμορφώνονταν με καθαρά πολιτικούς και γεωστρατηγικούς όρους. Η οικονομική σύγκληση ήταν πολύ δύσκολο να επέλθει, επειδή οι δομές και τα εθνικά χαρακτηριστικά των κρατών μελών διέφεραν σημαντικά. Ο συμβιβασμός του πλούσιου και πλεονασματικού βορρά και του φτωχού και ελλειμματικού νότου δεν ήταν δυνατόν να συγκεκριαστεί με ευέλικτες δημοσιονομικές πολιτικές προκειμένου να επέλθει η οικονομική σύγκλιση. Συνεπώς, η επιβολή κανόνων εξορθολογισμού και

62. http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/stability_growth_pact.html.

63. Nugent, N. (2010). Σελ. 461.

μεταρρυθμίσεων των οικονομικών πολιτικών των ασθενέστερων κρατών αποτελούσε μία εκ των οποίων ουκ άνευ προϋπόθεση για την ενδεχομένη επιτυχία της ΟΝΕ.

2.5.1. Το πολιτικό πλαίσιο θέσπισης του ΣΣΑ⁶⁴.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως από τα μέσα της δεκαετίας του '80, ο στρατηγικός σχεδιασμός της ΕΚ/ΕΕ υπήρξε η οικονομική κυρίως ολοκλήρωσή της. Βέβαια η θέληση για πολιτική ένωση δεν εξέλειψε όπως καταδεικνύει η Διακυβερνητική Διάσκεψη του 1990. Όμως, οι έντονες αντιδράσεις κυρίως του Ηνωμένου Βασιλείου αλλά και η επιφυλακτικότητα των υπολοίπων κρατών δεν επέτρεψαν στη Συνθήκη του Μάαστριχ καμία αναφορά περί μίας ομοσπονδιακής Ε.Ε. Μόνο η Γερμανία επιθυμούσε ανεπιφύλακτα την πολιτική ένωση ως απόρροια και της δικής της επανένωσης.

Οι πόλεμοι στα Βαλκάνια, οι πολιτικές αλλαγές στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, η νομισματική κρίση του 1992-1993, προβληματίζαν ακόμη περισσότερο τη Γερμανική Κυβέρνηση για την επιτυχία της οικονομικής ενοποίησης. Σε όλα αυτά προστέθηκε και το αμφίρροπο δημοψήφισμα της Γαλλικής Δημοκρατίας για την επικύρωση της Συνθήκης του Μάαστριχ, το οποίο κατέδειξε ότι ο γαλλικός λαός δεν εναρμονιζόταν σε σημαντικό βαθμό με την Κυβερνητική βούληση.

Η Γερμανία, η οποία επένδυε διαχρονικά και στρατηγικά στην πολιτική συνεργασία και την ενοποίηση της Ε.Ε, συνειδητοποίησε ότι για να προχωρήσει σε σωστές βάσεις το Ευρωπαϊκό εγχείρημα έπρεπε στο τομέα της οικονομικής πολιτικής να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα. Τόσο οι Γερμανικές Κυβερνήσεις μεταπολεμικά όσο και η Κεντρική της Τράπεζα «Bundesbank» επικεντρώνονταν στην επίτευξη της σταθερότητας τιμών και του χαμηλού πληθωρισμού, μία οικονομική προσέγγιση, την οποία ήθελαν να επιβάλλουν από την αρχή και στη λειτουργία της ΟΝΕ. Στη λογική αυτή, συμφωνούσαν και οι διοικητές των υπόλοιπων κεντρικών τραπεζών⁶⁵. Με αυτό τον τρόπο επιδιωκόταν η στενότερη επίβλεψη και η ενδεδειγμένη επιτήρηση των οικονομικών επιδόσεων των κρατών, ιδίως όσων επιθυμούσαν την ένταξή τους στην ΟΝΕ.

Η Γερμανία, επίσης, ανησυχούσε, επειδή υπήρχαν σοβαρές υπόνοιες ότι πλειάδα κρατών που επιδίωκαν την ένταξή τους στην ΟΝΕ, τηρούσαν μόνο τυπικά τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχ ενώ στην πραγματικότητα οι οικονομίες τους δεν ήταν ανταγωνιστικές.

64. Τσακαλογιάννης, Π.(2000). Σελ. 101-120.

65. De Grauwe, P. (2005). Σελ.275.

Αποκρύπτοντας στοιχεία, χρησιμοποιώντας το εργαλείο της δημιουργικής λογιστικής⁶⁶ προκειμένου να εξωραΐσουν τα δημόσια οικονομικά τους και υπαγορεύοντας ουσιαστικά στις εθνικές στατιστικές αρχές τον τρόπο παρουσίασης των οικονομικών στοιχείων, οι Κυβερνήσεις των συγκεκριμένων χωρών επιδίωκαν να εμφανίσουν ότι πληρούσαν τα κριτήρια σύγκλισης και επομένως ότι ήταν έτοιμες να συμμετάσχουν στην ΟΝΕ.

Ήταν διάχυτη, επομένως, η πεποίθηση στη Γερμανία και σε χώρες που ασπάζονταν την οικονομική της λογική ότι αν και υπήρχε η πολιτική βούληση για την ένταξη στην ΟΝΕ των περισσότερων χωρών της Ε.Ε, ο εξωραϊσμός των δημοσιονομικών δεικτών από τα αδύναμα οικονομικά κράτη, θα αποτελούσε αγκάθι στη μελλοντική της λειτουργία.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Γερμανική Κυβέρνηση ακολουθώντας τις επιταγές της Κεντρικής της Τράπεζας επέβαλε το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης ώστε να διασφαλίσει μελλοντικά την εύρυθμη λειτουργία της ΟΝΕ. Ωστόσο, ο διακυβερνητικός του χαρακτήρας, η αυστηρότητά του και οι περιοριστικές πολιτικές που προτείνει, δεν το κατέστησαν δημοφιλές. Αντιθέτως, συχνά παραβιάστηκε, αθετήθηκε και μάλιστα από τους εμπνευστές του, ενώ δεν επιβλήθηκαν οι οικονομικές κυρώσεις που προβλέπει⁶⁷.

2.5.2. Το νομικό πλαίσιο του ΣΣΑ.

Από την αρχή και κατά την εξέλιξη του εγχειρήματος της ΕΚ-ΕΕ φάνηκε ότι πρόκειται για μια ιδιαίτερος απαιτητική διαδικασία εναρμόνισης των οικονομικών πολιτικών όλων των κρατών μελών και ιδίως όσων υστερούσαν δημοσιονομικά.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης υπήρξε συνέχεια των διαδικασιών και κανόνων δημοσιονομικού ελέγχου και εποπτείας που εφαρμόστηκαν από την έναρξη της τότε ΕΟΚ, προκειμένου να επιτευχθεί οικονομική σύγκλιση και σταθερότητα μεταξύ των κρατών μελών. Βέβαια με τη μετεξέλιξη της ΕΟΚ σε ΕΕ και την ιστορική απόφαση της σύστασης της ΟΝΕ, η υποχρέωση των κρατών να διαρθρώσουν τις οικονομίες τους σε υγιείς και στέρεες βάσεις έγινε επιτακτικότερη. Πλέον τα κράτη που συμμετέχουν στην ευρωζώνη, υποχρεούνται να συντάσσουν σε τακτά χρονικά διαστήματα προγράμματα σταθερότητας ενώ τα κράτη τα οποία προετοιμάζονται να ενταχθούν στην ΟΝΕ, δεσμεύονται να υποβάλλουν στα όργανα της Ένωσης προγράμματα σύγκλισης.

66. Χαρακτηριστική περίπτωση της Ελλάδας. Ο ίδιος. Σελ.272.

67. Nugent, N. (2010). Σελ. 461.

Το ΣΣΑ θεσμοθετήθηκε δυνάμει ενός Ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και δύο κανονισμών του Συμβουλίου. Πρόκειται για τους κανονισμούς 1466/1997⁶⁸, 1467/1997⁶⁹ και το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Άμστερνταμ της 16^{ης} Ιουνίου 1997⁷⁰. Ο πρώτος κανονισμός έχει προληπτικό χαρακτήρα και επικεντρώνεται στην εποπτεία και στον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών ενώ ο έτερος έχει διορθωτικό περιεχόμενο και εστιάζει στην επιβολή της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος σε περιπτώσεις δημοσιονομικής παρέκκλισης. Το Ψήφισμα αναφέρεται στον συντονισμό των δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών ως προϋπόθεση άσκησης σταθεροποιητικής νομισματικής πολιτικής.

2.6. Ο Κανονισμός (Ε.Κ.) 1466/1997- Ενίσχυση της πολυμερούς εποπτείας.

Ο κανονισμός 1466/1997 στα πλαίσια της πολυμερούς εποπτείας του άρθρου 103 ΣΕΕ επικεντρώνεται στην παρακολούθηση από το Συμβούλιο των προγραμμάτων σταθερότητας και σύγκλισης, ώστε να αποτραπούν έγκαιρα πολιτικές υπερβολικών ελλειμμάτων⁷¹.

Τα κράτη μέλη, τα οποία συμμετέχουν στην ΟΝΕ, υποβάλλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο Συμβούλιο μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα σταθερότητας, ενώ εκείνα που δεν συμμετέχουν καταθέτουν προγράμματα σύγκλισης, περιλαμβάνοντας στοιχεία για το δημόσιο έλλειμμα και το χρέος, την πορεία της απασχόλησης, την ανεργία, τις δημόσιες επενδύσεις και τον πληθωρισμό, την ποσοτική επίπτωση των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής στον προϋπολογισμό καθώς και την εκτίμηση σε ποιο βαθμό η μεταβολή κάποιου μακροοικονομικού δείκτη επηρεάζει τα οικονομικά δεδομένα για το έλλειμμα και το χρέος⁷².

Το Συμβούλιο, με βάση τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, παρακολουθεί, αφενός κατά πόσο τα δημοσιονομικά προγράμματα κάθε κράτους έχουν συνταχθεί σε ρεαλιστικές βάσεις, ώστε να υλοποιηθούν οι δημοσιονομικοί στόχοι απομακρύνοντας την απειλή του υπερβολικού ελλείμματος και αφετέρου το βαθμό εναρμόνισης με τους γενικούς προσανατολισμούς οικονομικής πολιτικής. Σε περίπτωση που το Συμβούλιο θεωρήσει ότι τα ληφθέντα μέτρα

68. Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Κ. L 209 της 02.08.1997, Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 1997 «για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών».

69. Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Κ. L 209 της 02.08.1997 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 1997 « για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικών ελλειμμάτων».

70. Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Κ. C 236 της 02.08.1997, ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου «για τη θέσπιση ενός μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών στο τρίτο στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης».

71. Άρθρο 1 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1466/1997.

72. Άρθρα 3 & 7 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1466/1997.

απαιτούν ενίσχυση, καλεί το κράτος να προσαρμόσει το πρόγραμμά του. Τα νέα προγράμματα εξετάζονται από τη νομισματική επιτροπή⁷³.

Δυνάμει της διαδικασίας πολυμερούς εποπτείας, το Συμβούλιο ελέγχει την πορεία των προγραμμάτων σταθερότητας με βάση στοιχεία που υποβάλλονται από τα κράτη μέλη και τις εκτιμήσεις της Επιτροπής. Αν το Συμβούλιο διαπιστώσει σημαντική απόκλιση της δημοσιονομικής κατάστασης ενός κράτους από το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα σταθερότητας ή σύγκλισης που καταρτίζει, του απευθύνει σύσταση προκειμένου να αποτραπεί η εκδήλωση υπερβολικού ελλείμματος και αν η απόκλιση συνεχιστεί, τότε η σύσταση λαμβάνει χαρακτήρα λήψης άμεσων μέτρων⁷⁴. Επίσης, εξετάζεται και η δημοσιονομική κατάσταση κρατών μελών, τα οποία δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν στο κοινό νόμισμα.

Το Συμβούλιο προβαίνει σε συνολική αξιολόγηση της πολυμερούς εποπτείας και αποστέλλει μαζί με την Επιτροπή σχετικές εκθέσεις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁷⁵.

2.7. Ο Κανονισμός (Ε.Κ) 1467/1997 – Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος.

Ο κανονισμός 1467/1997 αποτελεί συνέχεια του κανονισμού 1466/97 με τη διαφορά ότι αυτός εστιάζει στις συνέπειες της αθέτησης των δημοσιονομικών προγραμμάτων των κρατών. Συσχετίζεται με το άρθρο 104Γ και το πρωτόκολλο 5 της Συνθήκης του Μάαστριχ.

Στον εν λόγω κανονισμό θεσπίζονται διατάξεις αποσαφήνισης της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος για τα κράτη μέλη τόσο για τα ενταγμένα στην ευρωζώνη όσο και για εκείνα που δεν συμμετέχουν σε αυτήν⁷⁶. Τα αρμόδια όργανα της Ε.Ε. δείχνουν την επιείκεια τους σε κράτη που παρουσιάζουν υψηλότερα ελλείμματα από τα επιτρεπτά όρια, όταν συντρέχουν έκτακτες και προσωρινές καταστάσεις μη ελεγχόμενες από τις εθνικές αρχές⁷⁷. Η Επιτροπή θεωρεί ως έκτακτη συνθήκη μία ετήσια ύφεση τουλάχιστον 2% του Α.Ε.Π. Το Συμβούλιο λαμβάνει σοβαρά υπόψη το ύψος της ύφεσης, όταν αποφασίζει για το αν μία χώρα πρέπει να τεθεί σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος⁷⁸.

Η Επιτροπή βάσει της γνώμης που διατυπώνει η οικονομική και η δημοσιονομική επιτροπή, αποφασίζει αν υφίσταται υπερβολικό έλλειμμα. Το Συμβούλιο κατόπιν πρότασης της Επιτροπής, αν αποφασίσει να θέσει το κράτος σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος,

73. Άρθρο 5 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1466/1997.

74. Άρθρα 6 & 10 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1466/1997.

75. Άρθρο 11 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1466/1997.

76. Άρθρο 1 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1467/1997.

77. Συσχετίζεται με το άρθρο 122 ΣΛΕΕ.

78. Άρθρο 2 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1467/1997.

του απευθύνει συστάσεις και ορίζει σωρευτικά προθεσμία τεσσάρων μηνών για να λάβει μέτρα και περιθώριο ενός έτους για να μειώσει το έλλειμμα⁷⁹.

Το Συμβούλιο προκειμένου να διαπιστώσει αν έχουν ληφθεί αποτελεσματικά μέτρα βάσει των συστάσεων που έχει απευθύνει, λαμβάνει υπόψη του τις δημόσιες εξαγγελίες του κράτους μέλους⁸⁰. Βέβαια, στην περίπτωση που το κράτος πειθαρχήσει και συμμορφωθεί με τις συστάσεις, τότε αναστέλλεται η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος⁸¹.

Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης το Συμβούλιο προβαίνει σε κυρώσεις, οι οποίες έχουν χαρακτήρα άτοκης κατάθεσης και πρόστιμου. Η άτοκη κατάθεση σε πρώτη φάση δεν υπερβαίνει την τιμή του 0,2% του ΑΕΠ του κράτους και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από το ένα δέκατο της διαφοράς ανάμεσα στο ποσοστό του ελλείμματος του προηγούμενου έτους και της τιμής αναφοράς του 3% του ΑΕΠ. Καμία άτοκη κατάθεση δε δύναται να υπερβαίνει το 0,5% του ΑΕΠ του κράτους που δε συμμορφώνεται δημοσιονομικά. Αν παρέλθουν δύο έτη και το κράτος, στο οποίο έχει επιβληθεί η ποινή της άτοκης κατάθεσης δεν έχει συμμορφωθεί, τότε το Συμβούλιο είναι σε θέση να τη μετατρέψει σε πρόστιμο⁸².

Ακόμα και αν το Συμβούλιο κρίνει ότι αίρονται οι λόγοι για τους οποίους επιβλήθηκαν κυρώσεις στο κράτος μέλος, το πρόστιμο που έχει καταβάλλει δεν του επιστρέφεται. Τα ποσά κατατίθενται στη Επιτροπή. Οι τόκοι καταθέσεων και τα πρόστιμα εμπίπτουν στα «άλλα έσοδα» και διανέμονται σε κράτη που δεν υφίστανται υπερβολικό έλλειμμα⁸³.

2.8. Το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Άμστερνταμ της 16^{ης} Ιουνίου 1997.

Το συγκεκριμένο Ψήφισμα⁸⁴ αναφέρει ότι ενόψει του τρίτου σταδίου της ONE, οι υποψήφιας χώρες επιβάλλεται να αποφεύγουν πολιτικές που οδηγούν σε υπερβολικά ελλείμματα. Στόχος των κρατών αποτελεί η εφαρμογή υγιών δημοσιονομικών πολιτικών προκειμένου να υποστηριχθούν οι νομισματικές πολιτικές. Τα κράτη καθίστανται υπεύθυνα για την άσκηση πολιτικών προκειμένου να μην παρεκκλίνουν δημοσιονομικά. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης συμβάλλει υποστηρικτικά σε αυτήν την προσπάθεια των

79. Άρθρο 3 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1467/1997.

80. Άρθρο 4 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1467/1997.

81. Άρθρα 9 & 10 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1467/1997.

82. Άρθρα 11-13 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1467/1997.

83. Άρθρα 14-16 Κανονισμός (Ε.Κ.) 1467/1997.

84. Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την σταθερότητα και την ανάπτυξη (Άμστερνταμ, 17 Ιουνίου 1997) [Επίσημη Εφημερίδα C 236 της 2.8.1997].

χωρών. Ο ρόλος της Επιτροπής είναι κυρίως γνωμοδοτικός ενώ εκείνος του Συμβουλίου αποφασιστικός, όταν ένα κράτος κρίνεται για τη δημοσιονομική του ασυνέπεια.

2.9. Αποτίμηση.

Πριν ακόμη τεθεί επίσημα σε λειτουργία η ONE, θεσμοθετήθηκαν αυστηροί κανόνες δημοσιονομικής προσαρμογής με τις αντίστοιχες κυρώσεις τους. Οι ηγέτες των κρατών μελών και της Ε.Ε. συνειδητοποίησαν εγκαίρως ότι ήταν αναγκαίος ο συντονισμός και η εποπτεία των οικονομικών πολιτικών, μέσω της θέσπισης δημοσιονομικών κανονισμών. Το οξύμωρο ήταν ότι ενώ η πλειοψηφία των Ευρωπαίων ηγετών δεν επιθυμούσε και η δημοσιονομική πολιτική να καθορίζεται από ένα υπερεθνικό ενωσιακό όργανο εκχωρώντας του περαιτέρω αρμοδιότητες, εντούτοις θέλησε οι δεσμεύσεις που απορρέουν από το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης να ενταχθούν σε διατάξεις του δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου. Με τον τρόπο αυτό το Δημοσιονομικό Σύμφωνο απέκτησε μία οιονεί νομική υπόσταση.

Το να απαιτηθεί από τα κράτη μέλη να επιδείξουν συνέπεια ως προς την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής μέσω του ΣΣΑ, δεν είναι εύκολα εφικτό. Οι λόγοι συνίστανται στο γεγονός ότι τα οικονομικά συμφέροντα των κρατών είναι ετερογενή, η κάθε μία χώρα επηρεάζεται σε διαφορετικό βαθμό από οικονομικές διαταραχές που προκαλούνται από εξωγενείς παράγοντες ενώ η δυνατότητα επίτευξης δημοσιονομικής πειθαρχίας δεν είναι το ίδιο υλοποιήσιμη για κάθε χώρα. Συνεπώς, το ECOFIN πρέπει να συγκεράσει αντικρουόμενα συμφέροντα και παράλληλα να κινηθεί στην κατεύθυνση της δημοσιονομικής σταθερότητας⁸⁵.

Επίσης, πρέπει να επισημανθεί ότι για πρώτη φορά γίνεται αναφορά στο ύψος του δημοσίου χρέους και στην υποχρέωση των χωρών να το τιθασεύσουν, όταν αποκλίνει από μία συγκεκριμένη τιμή αναφοράς. Στοιχείο που καταδεικνύει ότι σταδιακά η επιτήρηση της δημοσιονομικής πολιτικής αγγίζει ολοένα και περισσότερους οικονομικούς δείκτες και δεν περιορίζεται μονάχα στο ύψος του δημόσιου ελλείμματος.

Ο ρόλος των θεσμικών οργάνων φαίνεται συγκεκριμένος. Τα υπερεθνικά όργανα έχουν περιορισμένο ρόλο σε αντίθεση με τα διακυβερνητικά. Η Επιτροπή έχοντας τη γενική εποπτεία για την τήρηση των διαδικασιών, γνωμοδοτεί μέσω συστάσεων στο Συμβούλιο για

85. Hodson, D. (2009). Reforming EU economic governance: A view from (and on) the principal-agent approach. *School of Politics and Sociology*, Birkbeck College, University of London, Malet Street, London.

τη λήψη αποφάσεων, ενώ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στα αρχικά τουλάχιστον στάδια εφαρμογής του ΣΣΑ, δεν είχε ρυθμιστική αρμοδιότητα. Από την άλλη πλευρά, το Συμβούλιο είναι το αποφασίζον όργανο και εκείνο που επιβάλλει κυρώσεις.

Αν και καθορίστηκαν σαφείς διατάξεις για τις περιπτώσεις δημοσιονομικής παρέκκλισης, εντούτοις ποινές και κυρώσεις ουδέποτε επιβλήθηκαν, όπως χαρακτηριστικά καταδεικνύουν οι περιπτώσεις της Γερμανίας και της Γαλλίας το 2003⁸⁶ και της Ελλάδας το 2005 και το 2009.

86. De Grauwe, P. (2005). Σελ.386.

3.ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.

Η εξέλιξη του Δημοσιονομικού Συμφώνου.

3.1. Η πρώτη τροποποίηση του ΣΣΑ (2005).

Μετά τη σύσταση της ONE και τη χρήση του ενιαίου νομίσματος, παρατηρήθηκε χαλάρωση της δημοσιονομικής πειθαρχίας από τα περισσότερα κράτη της ευρωζώνης. Αν και την περίοδο μετά το 1998 η οικονομική μεγέθυνση⁸⁷ κινούνταν σε χαμηλούς ρυθμούς και η ανεργία παρέμεινε σταθερή, δε διαφαινόταν ανησυχία για την πορεία της ONE.

Η οικονομική νηνεμία επέφερε εφησυχασμό και δημοσιονομική χαλαρότητα. Μάλιστα, από το 2002, υπήρχαν ενδείξεις ότι ακόμα και η Γερμανία παρουσίαζε δημοσιονομικό έλλειμμα που ξεπερνούσε το 3%. Το επόμενο χρόνο και η Γαλλία εμφάνισε δημοσιονομική υστέρηση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έγκαιρα διατύπωσε συστάσεις προς τις δύο χώρες αλλά δεν επέβαλε κυρώσεις λαμβάνοντας διαβεβαιώσεις ότι θα παρθούν μέτρα μείωσης του ελλείμματος. Το γεγονός ότι οι δύο ισχυρότερες οικονομικά χώρες της ευρωζώνης, Γερμανία και Γαλλία παραλίγο να τεθούν σε καθεστώς υπερβολικού ελλείμματος, οδήγησε το 2005 στην πρώτη μεταρρύθμιση του Συμφώνου, καθιστώντας το, περισσότερο ευέλικτο⁸⁸.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών στις 22 και 23 Μαρτίου 2005 έκανε αποδεκτή την από 20 Μαρτίου 2005 έκθεση του Συμβουλίου Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων (ECOFIN), με την οποία αναθεωρούταν και συμπληρωνόταν το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης⁸⁹. Επίσης τροποποιήθηκαν οι Κανονισμοί (ΕΚ) 1466/1997 και 1467/1997 του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 1997 από τους Κανονισμούς (ΕΚ) 1055/2005 και 1056/2005 του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2005, ρυθμίζοντας τα ίδια ζητήματα⁹⁰.

3.1.1. Ο Κανονισμός (Ε.Κ.)1055/2005⁹¹.

Ο Κανονισμός 1055/2005 τροποποιώντας τον αντίστοιχο 1466/1997 απέβλεπε στη μεταρρύθμιση του ΣΣΑ όσον αφορά το προληπτικό μέρος. Προβλέπει ότι οι μεσοπρόθεσμοι

87. ec.europa.eu/eurostat.

88. Nugent, N. (2010). Σελ.461-462.

89. <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EL&f=ST 7619 2005>.

90. <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html>.

91. Κανονισμός 1055/2005, ΕΚ, L 174/1, 07.07.2005 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών».

δημοσιονομικοί στόχοι του κάθε κράτους μέλους προσαρμόζονται ανάλογα με τις εθνικές ιδιοτυπίες. Αν και υφίσταται το όριο του 3%, για το δημόσιο έλλειμμα, εντούτοις συντρέχει δυνατότητα παρέκκλισης από την ισοσκελισμένη ή την πλεονασματική θέση, λαμβάνοντας υπόψη το ύψος των δημόσιων επενδύσεων. Το εύρος της διακύμανσης των μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών στόχων τόσο των κρατών της ONE όσο και των εντασσόμενων στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών (ΜΣΙ-II) κυμαίνεται από έλλειμμα 1% του ΑΕΠ έως μηδενικού (ισοσκελισμένου) ή πλεονασματικού δημοσιονομικού αποτελέσματος, σε κυκλικώς προσαρμοσμένους όρους⁹², μη συμπεριλαμβανομένων των έκτακτων και προσωρινών γεγονότων.

Όσα κράτη έχουν αθετήσει τις δημοσιονομικές τους δεσμεύσεις επιβάλλεται να επιδιώκουν μείωση του δημοσίου ελλείμματός τους ετησίως κατά 0,5% επί του ΑΕΠ, εφόσον συντρέχουν ευνοϊκές οικονομικές συγκυρίες, διαφορετικά, αν οι περιστάσεις είναι οικονομικά δυσμενείς, η προσαρμογή δύναται να είναι μικρότερης κλίμακας. Επίσης, όταν ένας κράτος προωθεί μεταρρυθμίσεις στον ευαίσθητο τομέα του συνταξιοδοτικού συστήματος επιτρέπεται μια προσωρινή απόκλιση υπό την προϋπόθεση ότι η υπέρβαση του 3%, της θεσμοθετημένης τιμής αναφοράς του δημόσιου ελλείμματος παραμένει σε λελογισμένα όρια⁹³.

3.1.2. Ο Κανονισμός (Ε.Κ.) 1056/2005⁹⁴.

Ο Κανονισμός 1056/2005 του Συμβουλίου, ο οποίος τροποποίησε τον Κανονισμό 1467/1997 επικεντρώνεται στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Οι τιμές αναφοράς του 3% για το δημόσιο έλλειμμα και του 60% για το δημόσιο χρέος αποτελούν θεμελιώδη συστατικά του ΣΣΑ, χωρίς την παραμικρή πρόθεση τροποποίησης τους. Επιτρέπεται, όμως, η προσωρινή υπέρβαση του ελλείμματος, εφόσον οποιαδήποτε εθνική οικονομία υφίσταται βαθιά ύφεση ή το εθνικό προϊόν της σε ετήσια βάση συρρικνωθεί σημαντικά. Βέβαια, κατόπιν σύστασης του Συμβουλίου κύριος στόχος του κράτους που βρίσκεται σε κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος, είναι η προσπάθεια μείωσής του τουλάχιστον κατά 0,5% του ΑΕΠ σε ετήσια βάση⁹⁵ χωρίς να υπολογίζονται τα έκτακτα και τα προσωρινά μέτρα.

92. Πρόκειται για το διορθωτικό έλλειμμα του προϋπολογισμού, δηλαδή το ύψος του ελλείμματος, όταν αφαιρεθούν οι επιπτώσεις του οικονομικού κύκλου.

93. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1055/2005 του Συμβουλίου.

94. Κανονισμός 1056/2005, ΕΚ, , L 174/5, 07.07.2005 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος».

95. Κανονισμός 1056/2005, ΕΚ, , L 174/5, 07.07.2005.

Παρατηρείται ότι και στον Κανονισμό 1056/2005 το Συμβούλιο καθίσταται ελαστικό στην αντιμετώπιση κράτους που επιχειρεί να βελτιώσει και να μεταρρυθμίσει το ασφαλιστικό-συνταξιοδοτικό του σύστημα.

Οι αλλαγές που επέφεραν οι δύο νέοι κανονισμοί το 2005, εκτός των γνωστών θεμάτων δημοσιονομικής πειθαρχίας που ρυθμίζουν, δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στο κεφαλαιώδες ζήτημα του συνταξιοδοτικού-ασφαλιστικού συστήματος, επειδή ο πληθυσμός της πλειονότητας των κρατών της Ε.Ε. εμφανίζεται ολοένα και περισσότερο γερασμένος. Συνεπώς, η ανοχή των οργάνων της Ε.Ε. ως προς την προσωρινή καταστρατήγηση των όρων του ΣΣΑ καθίσταται επιβεβλημένη, επειδή η συρρίκνωση της συνταξιοδοτικής δαπάνης αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση επιτυχίας οποιουδήποτε Δημοσιονομικού Συμφώνου.

3.2. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο⁹⁶.

Το σημείο καμπής για το συντονισμό και την εποπτεία των δημοσιονομικών πολιτικών αποτέλεσε η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση, η οποία κατέδειξε τις αδυναμίες πολλών Ευρωπαϊκών οικονομιών. Η Ε.Ε. έκρινε ότι έπρεπε να ενισχύσει περισσότερο τον έλεγχο των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, ενδυναμώνοντας το ΣΣΑ μέσω νέων μηχανισμών, διαδικασιών και διατάξεων. Ένας από αυτούς, το «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο», κατέχει ξεχωριστό ρόλο στη δημοσιονομική παρακολούθηση της Ε.Ε. και των μελών της.

Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, το 2010, προστέθηκε ως νέος μηχανισμός συντονισμού και εποπτείας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 17 Ιουνίου 2010⁹⁷ ενέκρινε τη διαδικασία επίσημα και τέθηκε σε ισχύ από το πρώτο εξάμηνο του 2011. Η νομική του θεμελίωση έγκειται στα άρθρα 121, 126, 136 και 148 ΣΛΕΕ. Οι τρεις πρώτες διατάξεις στοχεύουν στην άσκηση πολιτικών από τα κράτη μέλη προκειμένου να διασφαλιστεί η σταθερότητα της ΟΝΕ, ενώ η τέταρτη επιχειρεί να καταστήσει την αύξηση της απασχόλησης, στρατηγική πολιτική των χωρών της Ε.Ε.⁹⁸.

Όμως, η βάση εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου αποτελεί η δέσμη έξι μέτρων, στην όποια γίνεται λεπτομερής περιγραφή των υποχρεώσεων και των δεσμεύσεων των κρατών, η επίβλεψη εκ μέρους των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε. και των κυρώσεων που επιβάλλονται σε περίπτωση αθέτησης των δημοσιονομικών και οικονομικών στόχων. Ουσιαστικά, αποτελεί

96. <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/european-semester/how-european-semester-works>.

97. Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 17.6.2010 EUCO 13/10, CO EUR 9 CONCL 2.

98. https://www.constitutionalism.gr/.../Milionis_evropaiko-examino.pd. Μηλιώνης Νικόλαος. Το «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο» ως μέσο συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

μία διαδικασία, η οποία προϋποθέτει μία σειρά κανονιστικών διατάξεων για να αποκτήσει νομική υπόσταση. Τη νομική κάλυψη την παρέχει η δέσμη έξι μέτρων.

Η νέα διαδικασία δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στο σκέλος του προληπτικού συντονισμού των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών μελών. Προσδοκά αφενός την ομογενοποίηση του τρόπου κατάρτισης των εθνικών προϋπολογισμών και αφετέρου την ανάδραση πολιτικών μεταξύ των Κυβερνήσεων και των Ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων για την ομαλή εφαρμογή του ΣΣΑ και των αρχών της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»⁹⁹. Λαμβάνει χώρα το πρώτο εξάμηνο κάθε έτους, όμως, η προεργασία εφαρμογής του αρχίζει από το Νοέμβριο του προηγούμενου έτους.

Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο στηρίζεται κυρίως σε μη δεσμευτικές συστάσεις της Επιτροπής, οι οποίες αποκτούν όμως δεσμευτικό χαρακτήρα, όταν μια χώρα τίθεται σε διαδικασία είτε υπερβολικού ελλείμματος είτε υπερβολικών ανισορροπιών και της επιβάλλονται κυρώσεις. Διακρίνεται σε τρία στάδια, το προπαρασκευαστικό, την κύρια διαδικασία και εκείνο της εκτέλεσης.

A. Προπαρασκευαστικό Στάδιο.

Το προπαρασκευαστικό στάδιο αρχίζει το δίμηνο μεταξύ Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους. Η Επιτροπή δημοσιεύει δύο έγγραφα, την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης και την έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης για το επόμενο έτος. Στην ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης παρουσιάζονται εκ μέρους της Επιτροπής οι οικονομικές πολιτικές που θα ακολουθήσει η Ε.Ε. και στις οποίες θα επικεντρώσει το ενδιαφέρον της. Τα κράτη οφείλουν να τη λάβουν υπόψη τους και να προσαρμόσουν αναλόγως τις οικονομικές τους πολιτικές για το επόμενο έτος. Η έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης παρουσιάζει την εξέλιξη των μακροοικονομικών μεγεθών της κάθε χώρας χωριστά.

Αν ή Επιτροπή, βάσει της έκθεσης διακρίνει ή διαπιστώσει ότι σε μία χώρα ελλοχεύει κίνδυνος μακροοικονομικής ανισορροπίας, τότε προβαίνει σε μακροοικονομική επισκόπηση. Μέσα από αυτήν, η Επιτροπή δύναται να εξακριβώσει την έκταση και το περιεχόμενο της δημοσιονομικής παρέκκλισης ενός κράτους μέλους και να συνδράμει για την εξάλειψή της. Η Επιτροπή προβαίνει σε συστάσεις στο αποκλίνον κράτος, ώστε να πειθαρχήσει στις καθορισμένες από την Ε.Ε. δημοσιονομικές πολιτικές για να διασφαλιστεί ο στόχος της οικονομικής σταθερότητας εντός της ευρωζώνης. Παράλληλα, η Επιτροπή υποχρεούται να

99. Baldwin, R. & Wyplosz, C. (2017). *Τα Οικονομικά της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, Εκδόσεις Τζόλα. Σελ.626.

συντάξει και να αποστείλει στο Συμβούλιο σχέδιο με την πρότασή της για την πορεία συνολικά της οικονομικής πολιτικής της ΟΝΕ.

B. Κυρίως Διαδικασία.

Στο στάδιο της κυρίως διαδικασίας σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Κατά τους πρώτους μήνες του χρόνου από Ιανουάριο μέχρι Φεβρουάριο, το Συμβούλιο επεξεργάζεται την αποσταλείσα από την Επιτροπή ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης και διατυπώνει τις γενικές κατευθύνσεις πολιτικής. Αξιολογεί το σχέδιο με τις συστάσεις της Επιτροπής για την πορεία της ευρωζώνης και ενδεχομένως μεταβάλλει ορισμένα σημεία του.

Επειδή το Ευρωπαϊκό εξάμηνο παρακολουθεί εκτός από τα οικονομικά θέματα και άλλους τομείς πολιτικής, το Συμβούλιο συνεδριάζει σε διάφορες συνθέσεις του. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο παράλληλα συζητεί την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης, δημοσιεύει τη δική του έκθεση και γνωμοδοτεί για τις πολιτικές απασχόλησης που πρέπει να ακολουθήσει η Ε.Ε. Σημειώνεται ότι το Ε.Κ. συμμετέχει ενεργά στη συζήτηση για το Ευρωπαϊκό εξάμηνο μέσω του οικονομικού διαλόγου με τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα της Ε.Ε., όπως προβλέπεται από τη δέσμη έξι μέτρων.

Το Μάρτιο, η Επιτροπή συντάσσει εκθέσεις για όλα τα κράτη στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού εξαμήνου και ιδίως τεκμηριωμένες αναλύσεις για εκείνα τα κράτη που υφίστανται μακροοικονομικές ανισορροπίες. Βάσει αυτών, η Επιτροπή προβαίνει σε συστάσεις για τη λήψη μέτρων προς άρση των ανισορροπιών. Τον ίδιο μήνα το Συμβούλιο καταθέτει τους πολιτικούς προσανατολισμούς με βάση την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης, τους οποίους τα κράτη επιβάλλεται να λάβουν υπόψη τους κατά τη διαδικασία σύνταξης τόσο των προγραμμάτων σταθερότητας ή σύγκλισης όσο και των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων.

Γ. Στάδιο Εκτέλεσης.

Κατόπιν, τον Απρίλιο, τα κράτη καταθέτουν τα προγράμματα σταθερότητας ή σύγκλισης στα οποία προβλέπονται οι μεσοπρόθεσμοι δημοσιονομικοί στόχοι και τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, τα οποία περιέχουν τις διαρθρωτικές κινήσεις που θα ακολουθήσουν για την εξυγίανση των οικονομικών τους με έμφαση στις πολιτικές της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Το Μάιο, η Επιτροπή αξιολογεί τα παραπάνω

προγράμματα. Τον Ιούνιο, το Συμβούλιο εξετάζει τις συστάσεις της Επιτροπής για τα υποβαλλόμενα προγράμματα κάθε χώρας και συντάσσει τις τελικές συστάσεις, ενώ τον Ιούλιο τις εγκρίνει και το κάθε κράτος μέλος οφείλει να τις εφαρμόσει.

Αφού τελειώσει η διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, τίθεται σε ισχύ το «εθνικό εξάμηνο»¹⁰⁰, όπου οι εθνικές κυβερνήσεις ακολουθώντας τις συστάσεις καταρτίζουν τους προϋπολογισμούς τους για το επόμενο έτος. Οι κρατικοί προϋπολογισμοί των κρατών μελών της ευρωζώνης πριν από την ψήφισή τους από τα εθνικά Κοινοβούλια επιβάλλεται προηγουμένως να αποστέλλονται στην Επιτροπή και στο Συμβούλιο Οικονομικών της ΟΝΕ για έγκριση μέχρι τα μέσα Οκτωβρίου. Αφού λάβουν τη συγκατάθεση των παραπάνω οργάνων, οι κρατικοί προϋπολογισμοί ψηφίζονται από τα εθνικά Κοινοβούλια το αργότερο μέχρι τέλος του έτους.

Με το καινούριο έτος ξεκινάει ένας νέος κύκλος, αφού πρώτα η Επιτροπή έχει προχωρήσει στην ετήσια οικονομική ανασκόπηση προκειμένου να συντάξει την ετήσια επισκόπηση για την ανάπτυξη της επόμενης χρονιάς. Ταυτόχρονα, η Επιτροπή διερευνά αν υπήρξε συμμόρφωση των κρατών σύμφωνα με τις συστάσεις της.

Με την καθιέρωση του Ευρωπαϊκού εξαμήνου η πορεία των διορθωτικών μεταρρυθμίσεων και η δημοσιονομική εποπτεία των κρατών μελών παρακολουθούνται από κοινού. Πλέον οι στόχοι, οι οποίοι τίθενται στους εθνικούς προϋπολογισμούς εναρμονίζονται με τα υποβαλλόμενα στην Επιτροπή, εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων και τα προγράμματα σταθερότητας ή σύγκλισης. Η εφαρμογή του συνίσταται στην υιοθέτηση μιας προληπτικής τακτικής. Τα κράτη μέλη συντονίζουν τις οικονομικές πολιτικές βάσει των συστάσεων του Συμβουλίου πριν τη ψήφιση των εθνικών προϋπολογισμών από τα κοινοβούλια τους, σε αντίθεση με την έως τότε συνήθη πρακτική, η οποία προέβλεπε την εκ των υστέρων αξιολόγηση των εθνικών προγραμμάτων¹⁰¹.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην πρώτη αποτίμηση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για το 2011 αναφέρει ότι τα προγράμματα τα οποία έχουν υποβληθεί κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι δημοσιονομικές προκλήσεις. Όσον αφορά, όμως, την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής 2020 διατηρεί τις επιφυλάξεις της¹⁰².

Πέρα από τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, αρχικά, υπονομεύτηκε, επειδή δεν υπήρξε ιεράρχηση προτεραιοτήτων ως προς τις ασκούμενες πολιτικές αλλά και επειδή ο τρόπος επιβολής των συστάσεων από τα όργανα της Ε.Ε. υπήρξε

100 www.consilium.europa.eu/el/policies/european-semester/how-european-semester-works.

101. https://www.constitutionalism.gr/.../Milionis_evropaiko-examino.pd. Μηλιώνης Νικόλαος. Το «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο» ως μέσο συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

102. COM (2011) 400 final.

αναποτελεσματικός. Οι συστάσεις που απευθύνονταν σε κάθε χώρα δε στάθμιζαν το κατά πόσο επηρέαζαν την οικονομική λειτουργία των άλλων κρατών¹⁰³ της Ένωσης. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι τα σχέδια μεταρρυθμίσεων δεν ήταν αρκετά φιλόδοξα ενώ, παράλληλα, οι δεσμεύσεις των χωρών υπήρξαν γενικές και αόριστες και συνήθως ανακόλουθες ως προς την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Πρακτικά, για να αποδώσει ένας τόσο πολύπλοκος γραφειοκρατικός μηχανισμός, επιβάλλεται τα κράτη μέλη να ενστερνιστούν τη λογική του Ευρωπαϊκού εξαμήνου, τηρώντας αυστηρά τα χρονοδιαγράμματα και τις διαδικασίες που αυτό επιβάλλει¹⁰⁴.

Ωστόσο, στην επισκόπηση της Επιτροπής το Μάιο του 2017, τονίζεται ότι τα κράτη μέλη βάσει των συστάσεων, έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο στους τομείς της δημοσιονομικής πολιτικής και της αγοράς εργασίας, εφαρμόζοντας μεταρρυθμίσεις με πολυετή ορίζοντα¹⁰⁵. Η εξέλιξη αυτή καταδεικνύει ότι η αναγκαστική δημοσιονομική προσαρμογή του συνόλου σχεδόν των κρατών μελών με τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων επέφερε τηρουμένων των αναλογιών θετικά αποτελέσματα.

3.3. Η δεύτερη τροποποίηση του ΣΣΑ (2011).-Η Δέσμη έξι μέτρων (six pack).

Από το 2005 και την πρώτη μεταρρύθμιση του ΣΣΑ, συνέβησαν ραγδαίες οικονομικές εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Η μη πληρωμή των ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ, προκάλεσε την παγκόσμια χρηματοοικονομική και τραπεζική κρίση το 2007-2008, ο απόηχος της οποίας όπως ήταν επόμενο μεταφέρθηκε και στις χώρες της Ε.Ε. Ξαφνικά τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. από το 2009 και έπειτα, έπρεπε να αντιμετωπίσουν την κρίση ελλείμματος και χρέους που απειλούσαν αρκετές χώρες της Ένωσης και κυρίως της ευρωζώνης, οι οποίες εμφανίζονταν αδύναμες να ανταπεξέλθουν στις διεθνείς οικονομικές τους υποχρεώσεις. Πρόκειται, κυρίως, για χώρες, οι οποίες στον παρελθόν και με την ανοχή της Ε.Ε. δεν είχαν προνοήσει να εξυγιάνουν εγκαίρως τα δημόσια οικονομικά τους.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο και για την αποφυγή επανάληψης παρόμοιων γεγονότων στο μέλλον οι ιθύνοντες της Ε.Ε., αποφάσισαν τη μεταρρύθμιση του ΣΣΑ, το Μάρτιο του 2011, πάνω στη λογική λήψης αυστηρών μέτρων δημοσιονομικής επιτήρησης, ώστε να αποτραπούν οι δημοσιονομικές εκτροπές και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για βιώσιμη ανάπτυξη,

103. Mark HALLERBERG, Benedicta MARZINOTTO, Guntram WOLFF, «An assessment of the European Semester», *Economic and Monetary Affairs*, 2012/Σεπτέμβριος 2012.

104. Walpurga KOHLER-TOGLHOFER, Peter PART, «Macro Coordination under the European Semester», *Monetary Policy and the Economy* Q4/2011.

105. europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1311_el.htm. Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2017 - Εαρινή Δέσμη.

κοινωνική συνοχή και αύξηση της απασχόλησης. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι μέχρι το 2011, εκτός της θέσπισης του ΣΣΑ το 1997, οι πολιτικές άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής από τα κράτη ουσιαστικά δεν ήταν δεσμευτικές. Τροποποιώντας το ΣΣΑ το 2011, η πλειοψηφία των Ευρωπαίων ηγετών άλλα και οι θεσμικοί φορείς της Ε.Ε. σε συνδυασμό με το Ευρωπαϊκό εξάμηνο, επεδίωξαν να το ενισχύσουν κανονιστικά μέσω της δέσμης των έξι μέτρων(six pack), προκειμένου ο οικονομικός έλεγχος των οργάνων της Ε.Ε. να είναι συνεχής και απρόσκοπτος.¹⁰⁶

Συνοπτικά, η δέσμη έξι μέτρων αποτελεί παράγωγο δίκαιο της Ε.Ε. και συντονίζει τη δημοσιονομική πολιτική των κρατών μελών μέσω του Ευρωπαϊκού εξαμήνου με τον ακόλουθο τρόπο. Ο Κανονισμός 1173/2011 προβλέπει κυρώσεις τόσο στο προληπτικό όσο και στο διορθωτικό σκέλος του ΣΣΑ. Οι Κανονισμοί 1174/2011 και 1176/2011 ρυθμίζουν ζητήματα της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών. Ο Κανονισμός 1175/2011 αναφέρεται κυρίως σε θέματα δημοσιονομικής εποπτείας ενώ ο Κανονισμός 1177/2011 εστιάζει στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος .

3.3.1. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1173/2011¹⁰⁷.

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1173/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2011 «για την αποτελεσματική επιβολή της δημοσιονομικής εποπτείας στη ζώνη του ευρώ», αφορά μόνο τα κράτη μέλη της ευρωζώνης. Κάνει λόγο για την ενίσχυση του προληπτικού και του διορθωτικού σκέλους του ΣΣΑ. Με το νέο Κανονισμό, ο όρος «προληπτικό σκέλος» αντικαθιστά το «σύστημα πολυμερούς εποπτείας» του Κανονισμού 1466/1997, ενώ ο όρος «διορθωτικό σκέλος» αντικαθιστά τον όρο «διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος» του Κανονισμού 1467/1997¹⁰⁸.

Αναφορικά με το προληπτικό σκέλος, σε περίπτωση που ένα κράτος δεν αναλάβει δράση σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ.2. εδ. β' κανονισμού 1466/97, το Συμβούλιο κατόπιν σύστασης της Επιτροπής επιβάλλει με νέα απόφασή του, τοκοφόρο κατάθεση ίση με το 0,2% του ΑΕΠ του προηγούμενου έτους. Το Συμβούλιο έχει τη δυνατότητα με ειδική πλειοψηφία να λάβει διαφορετική απόφαση από τη σύσταση της Επιτροπής. Βέβαια, αν το δημόσιο έλλειμμα

106. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.6.6.html.

107. Κανονισμός 1173/2011, ΕΕ, L 306/1, 23.11.2011.

108. Άρθρα 1 & 2, Κανονισμός 1173/2011, ΕΕ, L 306/1, 23.11.2011.

μειωθεί στα προβλεπόμενα όρια, το Συμβούλιο μετά από σύσταση της Επιτροπής επιστρέφει στο κράτος την τοκοφόρο κατάθεση με τους δεδουλευμένους τόκους¹⁰⁹.

Για το διορθωτικό σκέλος, ο κανονισμός προβλέπει μία σειρά κυρώσεων. Ειδικότερα, αν το Συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 126 παρ.6 ΣΛΕΕ κρίνει ότι υφίσταται υπερβολικό έλλειμμα σε ένα κράτος το οποίο έχει ήδη καταβάλει τοκοφόρο κατάθεση στην Επιτροπή για αθέτηση του προληπτικού σκέλους ή η Επιτροπή διαπιστώσει ότι συντρέχει σημαντική δημοσιονομική παραβίαση των όρων του ΣΣΑ, δύναται να του επιβληθεί με νέα απόφαση του Συμβουλίου και κατόπιν σύστασης της Επιτροπής, άτοκη κατάθεση καταβαλλόμενη στην τελευταία ίση με το 0,2% του ΑΕΠ του προηγούμενου έτους¹¹⁰. Η κατάθεση θεωρείται εγκεκριμένη από το Συμβούλιο, εκτός αν αποφασίσει το ίδιο διαφορετικά με ειδική πλειοψηφία.

Το Συμβούλιο είναι σε θέση σύμφωνα με το άρθρο 126 παρ. 8 ΣΛΕΕ και κατόπιν σύστασης της Επιτροπής να επιβάλλει πρόστιμο σε κράτος, το οποίο δεν λαμβάνει ικανοποιητικά μέτρα διόρθωσης του υψηλού ελλείμματος του, ίσο με το 0,2% του ΑΕΠ του προηγούμενου έτους¹¹¹.

Επίσης, το Συμβούλιο επιβάλλει πρόστιμο σε εκείνο το κράτος, το οποίο κατόπιν σύστασης της Επιτροπής και από πρόθεση ή βαριά αμέλεια έχει παραποιήσει τα στατιστικά του στοιχεία. Και στην περίπτωση αυτή, το ύψος του προστίμου δεν είναι μεγαλύτερο από το 0,2% του ΑΕΠ του ελεγχόμενου κράτους. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει τη δικαιοδοσία να ελέγξει τις αποφάσεις του Συμβουλίου για την επιβολή προστίμου¹¹².

Οι τόκοι που εισπράττει η Επιτροπή από τα πρόστιμα αποτελούν «άλλα έσοδα» σύμφωνα με το άρθρο 311 ΣΛΕΕ και καταβάλλονται στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας¹¹³. Ο οικονομικός διάλογος μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε. θεσμοθετείται προκειμένου να επιλύονται οικονομικά θέματα¹¹⁴.

109. Άρθρο 4, Κανονισμός 1173/2011, ΕΕ, L 306/1, 23.11.2011.

110. Άρθρο 5, Κανονισμός 1173/2011, ΕΕ, L 306/1, 23.11.2011.

111. Άρθρο 6, Κανονισμός 1173/2011, ΕΕ, L 306/1, 23.11.2011.

112. Άρθρο 8, Κανονισμός 1173/2011, ΕΕ, L 306/1, 23.11.2011.

113. Άρθρο 6, Κανονισμός 1173/2011, ΕΕ, L 306/1, 23.11.2011.

114. Άρθρο 3, Κανονισμός 1173/2011, ΕΕ, L 306/1, 23.11.2011.

3.3.2. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1174/2011- Κυρώσεις Διαδικασίας Μακροοικονομικών Ανισορροπιών.

Ο Κανονισμός 1174/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2011 έχει τίτλο «*σχετικά με κατασταλτικά μέτρα για τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών στην ευρωζώνη*». Συνδέεται με τον κανονισμό 1176/2011, ο οποίος αποτελεί το προληπτικό σκέλος της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών. Ο Κανονισμός 1174/2011 αποτελεί το διορθωτικό σκέλος της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών και αναφέρεται στην επιβολή κυρώσεων σε κράτη της ευρωζώνης, τα οποία βρίσκονται σε κατάσταση υπερβολικής μακροοικονομικής ανισορροπίας.

Το Συμβούλιο με απόφασή του και κατόπιν σύστασης της Επιτροπής επιβάλλει τοκοφόρο κατάθεση, όταν ένα κράτος δεν συμμορφώνεται ως προς τη λήψη διορθωτικών μέτρων που του έχουν επιβληθεί. Το Συμβούλιο επιβάλλει, επίσης, βάσει πρότασης της Επιτροπής και δύο δικών του προηγούμενων συστάσεων, ετήσιο πρόστιμο, σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ.4 του κανονισμού (ΕΕ) 1176/2011, όταν το κράτος που βρίσκεται σε καθεστώς μακροοικονομικής ανισορροπίας είτε δεν παρουσιάζει αξιόπιστο σχέδιο ενεργειών ή δε συμμορφώνεται με τα συμφωνηθέντα.

Η τοκοφόρος κατάθεση ή το ετήσιο πρόστιμο δεν πρέπει να ξεπερνά το 0,1% του ΑΕΠ του κράτους του προηγούμενου έτους. Η Επιτροπή, αν διαπιστώσει ότι συντρέχουν σοβαροί και έκτακτοι λόγοι, οι οποίοι οδήγησαν το κράτος σε μακροοικονομική ανισορροπία ή δεχθεί αιτιολογημένο αίτημα από το τελευταίο, προτείνει είτε τη μείωση είτε την ακύρωση της τοκοφόρου κατάθεσης ή του ετήσιου προστίμου. Ωστόσο, αν το Συμβούλιο διαπιστώσει ότι το κράτος έχει συμμορφωθεί σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 10 παρ. 1 του κανονισμού (ΕΕ) 1176/2011, ζητά την επιστροφή εντόκως του προστίμου ή της κατάθεσης που έχουν καταβληθεί από το τελευταίο¹¹⁵.

Τα συγκεκριμένα πρόστιμα, τα οποία ορίζει ο εν λόγω κανονισμός, σύμφωνα με το άρθρο 311 ΣΛΕΕ χαρακτηρίζονται «*άλλα έσοδα*» και καταβάλλονται στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας¹¹⁶.

Οι αποφάσεις στο Συμβούλιο για τα παραπάνω ζητήματα λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία, χωρίς τη συμμετοχή του κράτους για το οποίο διεξάγεται η ψηφοφορία. Ο οικονομικός διάλογος καθίσταται σημαντικός προκειμένου να υπάρξει ανταλλαγή απόψεων

115. Άρθρο 3, Κανονισμός 1174/2011, ΕΕ, L 306/8, 23.11.2011.

116. Άρθρο 4, Κανονισμός 1174/2011, ΕΕ, L 306/8, 23.11.2011.

και να δοθεί η δυνατότητα στο κράτος, το οποίο τελεί σε υπερβολική μακροοικονομική ανισορροπία να διατυπώσει τη γνώμη του¹¹⁷.

3.3.3. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1175/2011¹¹⁸.

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1175/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Νοεμβρίου 2011 «που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ.1466/97 του Συμβουλίου για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών» εκτός των αλλαγών που επιφέρει, προβαίνει και στη προσθήκη τριών βασικών τμημάτων.

Γίνεται αρχικά αναφορά στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών της Ε.Ε. σύμφωνα με όσα ορίζονται στη ΣΛΕΕ. Ειδικότερα περιλαμβάνει α) την παρακολούθηση των ΓΠΟΠ των κρατών μελών και της Ένωσης, β) την εποπτεία των κατευθυντηρίων γραμμών για την απασχόληση, γ) την αξιολόγηση των προγραμμάτων σταθερότητας ή σύγκλισης, δ) την εξέταση των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων και ε) τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Το δεύτερο στοιχείο που προστίθεται, είναι η υιοθέτηση του οικονομικού διαλόγου μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ με σκοπό την επίλυση σημαντικών οικονομικών θεμάτων. Όμως, η βασική καινοτομία αφορά την «*αρχή της στατιστικής ανεξαρτησίας*», διασφαλίζοντας έτσι την αυτονομία των κρατικών στατιστικών αρχών, οι οποίες επιβάλλεται να λειτουργούν βάσει των προδιαγραφών της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Αρχής (EUROSTAT) μακριά από εθνικούς εναγκαλισμούς και πολιτικά συμφέροντα.

3.3.4. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1176/2011- Η Διαδικασία Μακροοικονομικών Ανισορροπιών.

Ο τέταρτος Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Νοεμβρίου 2011, της δέσμης έξι μέτρων τιτλοφορείται «*σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών*». Τόσο ο Κανονισμός 1174/2011 όσο και ο Κανονισμός 1176/2011 αναφέρονται στη διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών με τη διαφορά ότι ο πρώτος από τους δύο επιλαμβάνεται των κατασταλτικών

117. Άρθρα 5 & 6, Κανονισμός 1174/2011, ΕΕ, L 306/8, 23.11.2011.

118. Κανονισμός 1175/2011, ΕΕ, L 206/12, 23.11.2011, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri>.

μέτρων διόρθωσης. Τονίζεται ότι ένα από τα κριτήρια δημοσιονομικής εποπτείας και συντονισμού που προβλέπει το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο αποτελεί και η διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Περιεχόμενο του Κανονισμού 1176/2011 είναι ο εντοπισμός και η αντιμετώπιση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών, οι οποίες είναι σε θέση να επηρεάσουν αρνητικά την εύρυθμη λειτουργία των εθνικών οικονομιών των κρατών μελών της ΟΝΕ¹¹⁹. Με τον όρο μακροοικονομικές ανισορροπίες εννοούνται οι πολιτικές που επηρεάζουν δυσχερώς την οικονομική λειτουργία μίας χώρας αποκλίνοντας από τις δημοσιονομικές δεσμεύσεις που έχει λάβει¹²⁰.

Για τον έγκαιρο εντοπισμό των ανισορροπιών θεσπίζεται ο λεγόμενος «μηχανισμός επαγρύπνησης», σύμφωνα με τον οποίο η Επιτροπή συντάσσει σε ετήσια βάση έκθεση παράθεσης των δημοσιονομικών, οικονομικών και χρηματοοικονομικών δεδομένων όλων των κρατών μελών μέσα από πίνακες αξιολόγησης (scoreboard), οι οποίοι με τη σειρά τους ενσωματώνουν ένα σύνολο δεικτών. Στον πίνακα αποτελεσμάτων πάντοτε υπάρχουν κατώτατα όρια τιμών, τα οποία, όταν ξεπερνιούνται, προειδοποιούν την Επιτροπή για τη υποβολή συστάσεων.

Η ερμηνεία των αποτελεσμάτων των δεικτών συνοδεύεται από γενικότερη αξιολόγηση του οικονομικού περιβάλλοντος με πληροφορίες από συγκρίσιμα μακροοικονομικά δεδομένα. Η έκθεση της Επιτροπής με τα οικονομικά στοιχεία για τα κράτη που παρεκκλίνουν ή τείνουν σε παρέκκλιση καθώς και τα αποτελέσματα των δεικτών δημοσιοποιούνται και αποστέλλονται για ενημέρωση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Ευρωομάδα¹²¹.

Η μέτρηση μίας εθνικής ανισορροπίας διακρίνεται σε εσωτερική και εξωτερική. Όταν χρησιμοποιούνται δεδομένα σχετικά με το δημόσιο και το ιδιωτικό χρέος, το έλλειμμα, τη χρηματοπιστωτική αγορά, την πορεία της ανεργίας, η ανισορροπία θεωρείται εσωτερική. Εξωτερική θεωρείται, όταν αντλούνται δεδομένα από το ισοζύγιο πληρωμών, την πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία, την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα της οικονομίας, τις επενδύσεις και το εμπορικό ισοζύγιο του κράτους μέλους.

119. Άρθρο 1, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

120. Άρθρο 2, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

121. Άρθρο 3, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

Επισημαίνεται ότι όταν πρόκειται για χρηματοοικονομικούς δείκτες, η Επιτροπή επικαλείται τη συνδρομή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου¹²² για να γνωμοδοτήσει για το περιεχόμενό τους. Η Επιτροπή κάθε χρόνο εξετάζει αν απαιτείται αναθεώρηση ως προς τις τιμές των δεικτών¹²³.

Εφόσον λόγω έκτακτων και απρόβλεπτων συνθηκών, η Επιτροπή διαπιστώσει ότι ένα κράτος αντιμετωπίζει δημοσιονομική ανισορροπία, προχωρά σε εμπειριστατωμένη επισκόπηση. Για τη σύνταξη της σχετικής επισκόπησης επεξεργάζεται σειρά εθνικών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών δεδομένων. Η Επιτροπή δημοσιοποιεί την εμπειριστατωμένη επισκόπηση και την αποστέλλει για ενημέρωση στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αν η Επιτροπή συμπεραίνει ότι το κράτος τελεί σε μακροοικονομική ανισορροπία κατόπιν της επισκόπησης, το Συμβούλιο δύναται να του απευθύνει σύσταση και ενημερώνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹²⁴.

Αν διαπιστωθεί από την Επιτροπή ότι ένα κράτος αντιμετωπίζει υπερβολική ανισορροπία ενημερώνεται το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωμάδα και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου. Το Συμβούλιο, σύμφωνα με το άρθρο 121 παρ.2 και 4 ΣΛΕΕ, μετά από πρόταση της Επιτροπής, υποβάλλει συστάσεις στο κράτος να προβεί σε διορθωτικά μέτρα. Το κράτος, από την πλευρά του, υποβάλλει σχέδιο και χρονοδιάγραμμα διορθωτικών ενεργειών με έμφαση στην απασχόληση, το οποίο αξιολογείται από το Συμβούλιο. Αν μείνει ικανοποιημένο το Συμβούλιο, με σύστασή του, εγκρίνει και ρυθμίζει τα ζητήματα εποπτείας, διαφορετικά το κράτος υποχρεούται να καταρτίσει νέο σχέδιο διορθωτικών ενεργειών¹²⁵.

Η Επιτροπή παρακολουθεί την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου. Το υπό εποπτεία κράτος οφείλει να συντάσσει σε προκαθορισμένα χρονικά διαστήματα εκθέσεις προόδου κατόπιν συνεχών αποστολών επιθεώρησης και να τις διαβιβάσει στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή. Η Επιτροπή με τη συχνή αποστολή ομάδων ειδικών εμπειρογνομώνων παρακολουθεί στενά την προσπάθεια της δημοσιονομικής προσαρμογής είτε πρόκειται για κράτος μέλος της ΟΝΕ είτε για χώρα που συμμετέχει στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών II. Σκοπός των αποστολών είναι η ενδεδειγμένη παρακολούθηση των οικονομικών πολιτικών για την άμβλυνση οποιονδήποτε παρεκκλίσεων. Κεντρικό ρόλο έχει και η ΕΚΤ. Το κράτος λαμβάνει γνώση των πορισμάτων των αποστολών προκειμένου να εκφράσει τις

122.C41/1 14/02/2012 Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου. Άρθρο 1.Συστάθηκε το 2011 με σκοπό την διαφύλαξη της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

123. Άρθρο 4, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

124. Άρθρα 5 & 6, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

125. Άρθρα 7 & 8, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

παρατηρήσεις του. Αν το οικονομικό περιβάλλον μεταβληθεί, το Συμβούλιο, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής, είναι σε θέση να αξιολογήσει εκ νέου την κατάσταση και να εκδώσει νέα σύσταση, ώστε το κράτος να τροποποιήσει το σχέδιο διορθωτικών ενεργειών¹²⁶.

Εφόσον, το Συμβούλιο δυνάμει πάλι πρότασης της Επιτροπής διαπιστώσει ότι το παρεκκλίνον κράτος δεν εφάρμοσε τις διορθωτικές πολιτικές για τις οποίες δεσμεύτηκε, με σύστασή του ορίζει νέα προθεσμία υποβολής λήψης μέτρων. Το Συμβούλιο ενημερώνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η σύσταση της Επιτροπής για επιβολή κυρώσεων σε ένα κράτος που δεν συμμορφώνεται γίνεται αποδεκτή από το Συμβούλιο, εκτός αν μια ομάδα κρατών αποφασίσει διαφορετικά με ειδική πλειοψηφία¹²⁷.

Ασφαλώς, αν το κράτος έχει διαφορετική άποψη, έχει δικαίωμα να αιτηθεί τη σύγκλιση συνεδρίασης και να τεθεί το θέμα σε ψηφοφορία. Αν έπαψε να συντρέχει η κατάσταση ανισορροπίας ή υπερβολικής ανισορροπίας το Συμβούλιο, αφού λάβει υπόψη του και τη γνώμη της Επιτροπής, ανακαλεί τις συστάσεις του και προβαίνει σε δημόσια δήλωση¹²⁸.

Και στον Κανονισμό 1176/2011, ο οικονομικός διάλογος μεταξύ των θεσμικών οργάνων θεσμοθετείται, επειδή κρίνεται επιβεβλημένος, προκειμένου οι αποφάσεις να λαμβάνονται σε κλίμα διαφάνειας και λογοδοσίας. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα να συμμετάσχει το υπό εποπτεία κράτος για να διατυπώσει τις απόψεις του.¹²⁹ Όλες οι αποφάσεις των οργάνων της Ε.Ε καθώς και οι εκθέσεις των κρατών περιβάλλονται από την υποχρέωση δημοσιότητας.

3.3.5. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 1177/2011¹³⁰.

Ο πέμπτος Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της δέσμης έξι μέτρων με τίτλο «που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1467/97 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος», τροποποιεί τον αρχικό Κανονισμό 1467/1997, στον οποίο περιγράφεται όλη η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Στο άρθρο 1 του Κανονισμού (Ε.Ε) 1177/2011 αναφέρεται ότι το περιεχόμενο του επικεντρώνεται στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος κρατών μελών της ευρωζώνης. Ωστόσο, ένα κράτος είναι δυνατόν για λόγους έκτακτους και εξαιρετικούς να προβεί σε υπέρβαση του δημοσιονομικού του ελλείμματος, ανατρέποντας τη σχεδιαζόμενη δημοσιονομική πολιτική του.

126. Άρθρο 9 & 13, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

127. Πρόκειται για τον κανόνα της «αρνητικής ειδικής πλειοψηφίας».

128. Άρθρο 10 & 11, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

129. Άρθρο 14, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

130. Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

Για το δημόσιο χρέος γίνεται σαφής αναφορά ότι για τις χώρες που υπερβαίνουν το 60% σύμφωνα με το άρθρο 126 παραγ.2 ΣΛΕΕ επιβάλλεται να επέρχεται ετήσια μείωση ενός εικοστού (1/20) από την τιμή αναφοράς. Όσες χώρες τελούν σε κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος πρέπει να σημειώνουν επαρκή δημοσιονομική πρόοδο σύμφωνα με τη γνωμοδότηση του Συμβουλίου αναφορικά με την πορεία του προγράμματος σταθερότητας ή σύγκλησης, λαμβάνοντας υπόψη και το σημείο του οικονομικού τους κύκλου. Η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος σύμφωνα με τον Κανονισμό 1177/2011 επεκτείνεται πλέον ρητά και στο δείκτη του δημοσίου χρέους¹³¹.

Η Επιτροπή προκειμένου να συντάξει την έκθεση του άρθρου 126 παραγ. 3 ΣΛΕΕ απαιτείται να αξιολογήσει μια σειρά μακροοικονομικών δεικτών σε μεσοπρόθεσμη βάση όπως το ρυθμό ανάπτυξης, την παραγωγικότητα, την ιδιωτική αποταμίευση, το ισοζύγιο πληρωμών, τις πρωτογενές δαπάνες, την εξέλιξη του δημόσιου χρέους, τα χρηματοπιστωτικά στοιχεία αλλά και την πορεία γήρανσης του πληθυσμού, βασικό κριτήριο βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος. Τόσο το Συμβούλιο όσο και η Επιτροπή παρέχουν ιδιαίτερη προσοχή στις πολιτικές που εφαρμόζονται στον ασφαλιστικό-συνταξιοδοτικό τομέα, επειδή το είδος της μεταρρύθμισης θα καθορίσει τη δημοσιονομική και μακροοικονομική πορεία των εθνικών οικονομιών.

Αν το Συμβούλιο, σύμφωνα με το άρθρο 126 παραγ.6 ΣΛΕΕ, αποφασίσει ότι ένα κράτος σημειώνει υπερβολικό έλλειμμα, από κοινού με την Επιτροπή καθορίζουν τα χρονικά όρια για τη διόρθωσή του. Όταν, όμως, η υπέρβαση του ελλείμματος μίας χώρας οφείλεται σε μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος και μάλιστα μέσω της δημιουργίας ενός νέου πυλώνα ασφάλισης πλήρως χρηματοδοτούμενου, το Συμβούλιο και η Επιτροπή την αξιολογούν με μεγαλύτερη επιείκεια, εφόσον η υπέρβαση σε έλλειμμα και χρέους δεν υπολείπεται κατά πολύ των οριζόμενων τιμών αναφοράς και δεν αποσταθεροποιείται η μακροοικονομική βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών¹³².

Βάσει του άρθρου 126 παραγ.7 ΣΛΕΕ, το Συμβούλιο θέτει συστάσεις στο κράτος με υπερβολικό έλλειμμα, ώστε να λάβει συγκεκριμένα μέτρα συμμόρφωσης εντός προθεσμίας έξι μηνών, ενώ για εξαιρετικές περιστάσεις η προθεσμία παρατείνεται κατά τρεις μήνες. Βασικό στόχο αποτελεί η ετήσια μείωση του κυκλικά προσαρμοσμένου δημοσιονομικού αποτελέσματος κατά 0,5% του ΑΕΠ. Το κράτος εντός της οριζόμενης προθεσμίας υποβάλλει στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή, έκθεση με τα ληφθέντα μέτρα περιλαμβάνοντας συγκεκριμένους στόχους για τα έσοδα και τις δημόσιες δαπάνες.

131. Nugent, N. (2010). Σελ.626.

132. Άρθρο 1, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

Αν συντρέξουν έκτακτα οικονομικά γεγονότα με δυσμενείς συνέπειες για τη δημοσιονομική προσαρμογή του κράτους, το Συμβούλιο κατόπιν σύστασης της Επιτροπής δύναται να παρατείνει την προθεσμία για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος κατά ένα έτος χωρίς όμως να τίθεται κίνδυνος για τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών του. Αν το Συμβούλιο διαπιστώσει ότι το κράτος, σύμφωνα με το άρθρο 126 παραγ. 8 ΣΛΕΕ, δεν έχει λάβει τα απαραίτητα μέτρα, υποβάλλει σχετική έκθεση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο¹³³. Στην περίπτωση αυτή, το Συμβούλιο εφαρμόζει τις διατάξεις των άρθρων 126 παραγ. 8 και 9 ΣΛΕΕ και κινεί την ίδια διαδικασία όπως στο άρθρο 126 παραγ.7 ΣΛΕΕ. Οι συστάσεις του Συμβουλίου και οι εκθέσεις των κρατών περιβάλλονται από δημοσιότητα.

Αν το κράτος δεν προσαρμοστεί με τις συστάσεις του Συμβουλίου σύμφωνα με το άρθρο 126 παραγ. 7 και 9 ΣΛΕΕ, τότε του επιβάλλονται κυρώσεις δυνάμει του άρθρου 126 παραγ.11 ΣΛΕΕ¹³⁴. Οι κυρώσεις συνήθως έχουν τη μορφή πρόστιμου που δε ξεπερνά το 0,2% του ΑΕΠ του προηγούμενου έτους. Επιβάλλεται συμπληρωματικό πρόστιμο, όταν το κράτος με την πάροδο του χρόνου δε συμμορφωθεί¹³⁵. Τα πρόστιμα εισπράττονται και διατίθενται στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας¹³⁶.

Η Επιτροπή βρίσκεται σε συνεχή διάλογο με τα κράτη που τελούν σε κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος και αποστέλλει συχνά κλιμάκιά της για να προβούν σε τεχνικούς ελέγχους. Τα κράτη δεσμεύονται να παρέχουν τις απαιτούμενες πληροφορίες. Τα πορίσματα των τεχνικών κλιμακίων αποστέλλονται τόσο στο Συμβούλιο όσο και στα κράτη, ώστε να διατυπώσουν τις ενστάσεις τους¹³⁷.

Τέλος, και στο εν λόγω Κανονισμό, στο άρθρο 2α προβλέπεται ο οικονομικός διάλογος μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε., ώστε οι πολιτικές τους να διασφαλιστούν με μεγαλύτερη διαφάνεια και λογοδοσία.

3.3.6. Η Οδηγία 2011/85/ΕΕ¹³⁸.

Η οδηγία 2011/85/ΕΕ του Συμβουλίου της 8 Νοεμβρίου 2011 «*σχετικά με τις απαιτήσεις για τα δημοσιονομικά πλαίσια των κρατών μελών*» αποσκοπεί όπως και οι προηγούμενοι κανονισμοί στη συγκρότηση ενός πλαισίου δημοσιονομικής εποπτείας. Καθορίζει με

133. Άρθρο 1Α, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

134. Άρθρο 7, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

135. Άρθρα 11 & 12, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

136. Άρθρο 16, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

137. Άρθρο 10Α, Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011.

138. Οδηγία 2011/85, ΕΕ, L 306/41, 23.11.2011.

ευκρίνεια τους κανόνες των δημοσιονομικών πλαισίων των κρατών μελών. Τα κράτη επιβάλλεται να εφαρμόζουν σύγχρονα λογιστικά συστήματα και να διαθέτουν αξιόπιστες στατιστικές υπηρεσίες, επειδή αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για την εξαγωγή ασφαλών δημοσιονομικών προγνώσεων. Βάσει των μακροοικονομικών προβλέψεων, οι Κυβερνήσεις είναι σε θέση να καταρτίσουν υλοποιήσιμα εθνικά μεσοπρόθεσμα προγράμματα, προκειμένου να αποφεύγονται οι οικονομικοί αιφνιδιασμοί και να επιτυγχάνεται η δημοσιονομική διαφάνεια.

3.4. Το Σύμφωνο για το ευρώ+ (*Euro Plus Pact*).

Η Ελληνική κρίση συνέβαλε ώστε η Ε.Ε. με τη συναίνεση των κρατών μελών να δημιουργήσει εν τέλει έναν μόνιμο μηχανισμό χρηματοοικονομικής στήριξης για τις περιπτώσεις χωρών που αντιμετώπιζαν έλλειψη ρευστότητας. Ταυτόχρονα σχεδόν, κατόπιν πρότασης της Γαλλίας και της Γερμανίας τον Φεβρουάριο του 2011 προήλθε το Σύμφωνο για το ευρώ+, ένα Σύμφωνο με έμφαση κυρίως στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας, το οποίο εγκρίθηκε το Μάρτιο του 2011¹³⁹.

Ο Γαλλογερμανικός άξονας αξίωνε ότι για να αντιμετωπιστεί η κρίση, επιβαλλόταν να δοθεί προσοχή και σε τομείς της πραγματικής οικονομίας, οι οποίοι βάσει της Συνθήκης της Ε.Ε παρέμειναν στην εθνική αρμοδιότητα. Η υλοποίηση των δράσεων του Συμφώνου είναι προαπαιτούμενο για μία χώρα, εφόσον αναγκαστεί να αιτηθεί τη συνδρομή του μόνιμου μηχανισμού σταθερότητας¹⁴⁰. Ουσιαστικά, ενώ το «*Euro Plus Pact*» αποτελεί μία συμφωνία διακυβερνητικής συνεργασίας, οι πολιτικές που καθορίζονται σε αυτό, καθίσταντο δεσμευτικές.

Σημειώνεται ότι από τη στιγμή που αποφασίστηκε η σύσταση της ΟΝΕ τέθηκαν σε εφαρμογή αρκετές πολιτικές οικονομικού συντονισμού όπως οι ΓΠΟΠ. Η ενσωμάτωση όλων των σχετικών διαδικασιών συνέβη το 2000 στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας, η οποία εδράζεται στην ανοικτή μέθοδο συντονισμού¹⁴¹. Ανάλογη περίπτωση αποτελεί και το Σύμφωνο για το ευρώ+, το οποίο εντάσσεται στην προσπάθεια συντονισμού της δημοσιονομικής πολιτικής των κρατών μελών της ευρωζώνης ως απόρροια της οικονομικής

139. Nugent, N. (2010). Σελ.622.

140. Ο ίδιος. Σελ 622.

141. Streef, A.(2013). The evolution of the EU economic Governance since the Treaty of maastricht: an unfinished Task. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, Vol. 20.

κρίσης που έπληττε αρκετές χώρες αυτής¹⁴². Είναι αποτέλεσμα της δυνατότητας που παρέχεται στα κράτη μέλη να συμπορευτούν μέσω της ενισχυμένης συνεργασίας.

Πρόκειται για ένα σύμφωνο με διακυβερνητική χροιά¹⁴³. Συνομολογήθηκε από είκοσι τρία (23) κράτη μέλη της Ε.Ε., από τους αρχηγούς κρατών ή Κυβερνήσεων με νόμισμα το ευρώ με τη συμμετοχή της Βουλγαρίας, της Δανίας, της Λεττονίας, της Λιθουανίας, της Πολωνίας και της Ρουμανίας, γι αυτό και ονομάστηκε «*plus*». Δεν το ψήφισαν η Ουγγαρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Στοχεύει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και στην αποφυγή επιβλαβών ανισορροπιών¹⁴⁴ προκειμένου να επέλθει η οικονομική σύγκλιση. Το Σύμφωνο εστιάζει περισσότερο σε πολιτικές που άπτονται της αρμοδιότητας των εθνικών Κυβερνήσεων, ώστε αφενός να τονώσουν την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα των οικονομιών τους και αφετέρου να αποτρέψουν τις όποιες ανισορροπίες δημιουργούνται¹⁴⁵.

Οι κατευθυντήριες γραμμές του Συμφώνου είναι τέσσερις: Α) να είναι σύμφωνο με την υπάρχουσα οικονομική διακυβέρνηση και να την ενισχύει με βάση το ΣΣΑ, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, την στρατηγική «*Ευρώπη 2020*» και το νέο πλαίσιο μακροοικονομικής εποπτείας, β) να προωθούνται οι στόχοι της ανταγωνιστικότητας και της σύγκλισης αλλά για την υλοποίηση των συγκεκριμένων πολιτικών να λαμβάνονται υπόψη οι εθνικές ιδιαιτερότητες γ) να αναλαμβάνονται ετησίως συγκεκριμένες δεσμεύσεις από τους αρχηγούς κρατών ή Κυβερνήσεων και δ) να δεσμεύονται τα κράτη μέλη για την ενίσχυση και την εύρυθμη λειτουργία της κοινής αγοράς¹⁴⁶.

Οι στόχοι του Συμφώνου είναι τέσσερις, α) η προώθηση της ανταγωνιστικότητας βάσει της παραγωγικότητας και του κόστους εργασίας, β) η αύξηση της απασχόλησης, γ) η ενίσχυση της διατηρησιμότητας των δημοσίων οικονομικών με έμφαση στη βιωσιμότητα των συντάξεων, της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών παροχών καθώς και δ) η ενδυνάμωση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Σήμερα, το Σύμφωνο Ευρώ+ σε σημαντικό βαθμό είναι αδρανές. Η εφαρμογή του παρουσιάζει ελλείψεις, και αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι δε συμπεριλαμβάνεται στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, δεν προβλέπεται όργανο παρακολούθησης για τις

142. https://ec.europa.eu/epsc/publications/strategic-notes/euro-plus-pact_en.

143. Λειτουργεί στο πλαίσιο της ανοιχτή μεθόδου συνεργασίας. Bauer, W.M. & Becker, S. (2014). The Unexpected Winner of the Crisis: The European Commission's Strengthened Role in Economic Governance. *Journal of European Integration*. Vol. 36, No. 3, 213–229.

144. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Συμπεράσματα-24/25 Μαρτίου 2011. Παράρτημα I. EUCO 10/1/11 REV 1.

145. EUCO 10/11, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I, το Σύμφωνο για το Ευρώ+ Ενίσχυση του συντονισμού των Οικονομικών Πολιτικών για την ανταγωνιστικότητα και τη σύγκλιση.

146. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Συμπεράσματα-24/25 Μαρτίου 2011. Παράρτημα I. EUCO 10/1/11 REV 1.

δράσεις του, ενώ δεν είναι δεσμευτικό λόγω του διακυβερνητικού του χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, προκειμένου να ισχύσει, απαιτείται η ενσωμάτωση των σχετικών διατάξεων του Συμφώνου στο νομικό πλαίσιο της Ε.Ε¹⁴⁷.

3.5. Η Συνθήκη για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση (ΣΣΣΔ).

Κατά τη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 2 Μαρτίου 2012, υπεγράφη η διακυβερνητική Συνθήκη για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση (ΣΣΣΔ), με το κομμάτι που αφορά τις δημοσιονομικές και τις χρηματοοικονομικές πολιτικές να αποτελεί το «Δημοσιονομικό Σύμφωνο». Όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε υπέγραψαν τη νέα Συνθήκη εκτός της Τσεχικής Δημοκρατίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Κροατίας¹⁴⁸. Η Συνθήκη τέθηκε σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2013. Η ΣΣΣΔ εντάσσεται στο πλαίσιο των πολιτικών ενίσχυσης της ευρωζώνης με τη θέσπιση αυστηρότερων δημοσιονομικών περιορισμών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων των δημόσιων οικονομικών του κάθε κράτους μέλους.

Θεμελιώδες συστατικό του Δημοσιονομικού Συμφώνου αποτελεί ο «χρυσός κανόνας» η νομική υποχρέωση κάθε κράτους για επίτευξη τουλάχιστον ισοσκελισμένου προϋπολογισμού, ώστε να αποτρέπονται νέα ελλείμματα και συνακόλουθα, νέα χρέη. Προβλέπει, ετησίως, περιθώριο διαρθρωτικού ελλείμματος, το οποίο δύναται να αγγίζει μέχρι το 0,5% του ΑΕΠ της κάθε χώρας. Αν το δημόσιο χρέος ανέρχεται άνω του 60% του ΑΕΠ, το κράτος υποχρεούται να το μειώνει κατά 1/20 σε σχέση με την παραπάνω τιμή αναφοράς. Σε διαφορετική περίπτωση, αν το δημόσιο χρέος δεν υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ, το διαρθρωτικό έλλειμμα δύναται να ανέρχεται τουλάχιστον στο 1% του ΑΕΠ¹⁴⁹, εφόσον δε διαφαίνονται μακροπρόθεσμοι δημοσιονομικοί κίνδυνοι.

Όταν ο χρυσός κανόνας δεν εφαρμόζεται με το προβλεπόμενο τρόπο, παρέχεται το δικαίωμα σε οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος να προσφύγει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁵⁰. Σε περίπτωση όπου μία χώρα τίθεται σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος

147. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Η ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης», Έκθεση των πέντε Προέδρων.

148. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.6.6.html.

149. Άρθρα 3 & 4 ΣΣΣΔ.

150. Άρθρο 8 ΣΣΣΔ.

ενεργοποιείται αυτόματα ο διορθωτικός μηχανισμός καθώς και η επιβολή κανόνων¹⁵¹ εναντίον της. Τονίζεται ότι ένα κράτος για να αιτηθεί βοήθειας από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης, απαιτείται, προηγουμένως, να έχει υπογράψει το Δημοσιονομικό Σύμφωνο¹⁵².

Ο χρυσός κανόνας επιβάλλεται να ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο και μάλιστα αν είναι δυνατόν να ενταχθεί στο εθνικό Σύνταγμα ή να περιβληθεί σε νόμο αυξημένης τυπικής ισχύς. Άξιο προσοχής αποτελεί το άρθρο 16 της Συνθήκης, στο οποίο ορίζεται ότι με την πάροδο πενταετίας από τη έναρξη της ΣΣΣΔ επρόκειτο να ενσωματωθούν σειρά διατάξεών της, στο νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως εκ τούτου, προκύπτει η βούληση των Ευρωπαϊκών οργάνων να ενσωματώσουν ενωσιακούς κανόνες δικαίου σχετικούς με την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής στην εσωτερική έννομη τάξη, ώστε οι συγκεκριμένες διατάξεις να εφαρμοστούν από το σύνολο των κρατών και μάλιστα με τρόπο δεσμευτικό. Επίσης, είναι εμφανής η πρόθεση διακυβερνητικές αρχικά συνθήκες να αποτελούν συν τω χρόνω μέρος της έννομης τάξης της Ε.Ε., ώστε οι πολιτικές που απορρέουν από τις διατάξεις τους, να αποκτήσουν υπερεθνικό περιεχόμενο και να καταστούν δεσμευτικές για όλη την Ε.Ε.

3.6. Η Δέσμη δύο (2) μέτρων (two pack).

Η Ε.Ε. κινούμενη στη λογική περαιτέρω διασφάλισης της οικονομικής διακυβέρνησης, πέρα από το Δημοσιονομικό Σύμφωνο, συνέχισε να θεσπίζει κανόνες συντονισμού οικονομικών πολιτικών αφενός για να διαφυλάξει προσφορότερα τα συμφέροντά της και αφετέρου να προασπίσει την καλύτερη λειτουργία της ευρωζώνης. Υπό αυτή την έννοια ψηφίστηκαν δύο νέοι κανονισμοί, οι οποίοι αποτέλεσαν τη δέσμη των δύο μέτρων (two pack).

Η δέσμη των δύο μέτρων αποτελείται από δύο κανονισμούς του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 2013, τους οποίους είχε προτείνει η Επιτροπή από το Νοέμβριο του 2011 και αφορά αποκλειστικά τα κράτη της ευρωζώνης¹⁵³. Πρόκειται για τους κανονισμούς 472/2013 και 473/2013. Οι συγκεκριμένοι κανονισμοί είναι προϊόν της διαρκούς προσπάθειας που καταβάλλει η ΕΕ προκειμένου να επιτηρήσει τις οικονομικές πολιτικές των κρατών, να αμβλύνει τις μακροοικονομικές ανισορροπίες και να επιφέρει πραγματική σύγκλιση μέσα στην ΟΝΕ. Αποτελούν συνέχεια ταυτόσημων

151. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.6.6.html

152. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.6.6.html

153. Άρθρο 1, Κανονισμού (ΕΕ) 472/2013 & Κανονισμού (ΕΕ) 473/2013.

διαδικασιών, ενσωματωμένων στο Δημοσιονομικό Σύμφωνο, στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και στη δέσμη των έξι μέτρων. Η νομική βάση των κανονισμών, αποτελεί το άρθρο 136 ΣΕΕ, το οποίο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη της ευρωζώνης επιβάλλεται να ενισχύσουν τον συντονισμό και την εποπτεία των δημοσιονομικών πολιτικών τους, προκειμένου να μην αποδυναμωθεί η ΟΝΕ.

3.6.1. Ο Κανονισμός (Ε.Ε.) 472/2013.

Ο κανονισμός (ΕΕ) 472/2013¹⁵⁴ αναφέρεται σε τρεις κατηγορίες κρατών. Σε εκείνα τα οποία τελούν υπό ενισχυμένη εποπτεία λόγω έλλειψης χρηματοοικονομικής σταθερότητας, σε όσα υπόκεινται σε πρόγραμμα χρηματοοικονομικής προσαρμογής και λαμβάνουν οικονομική βοήθεια για την ανακεφαλαιοποίηση των χρηματοπιστωτικών τους ιδρυμάτων και στα κράτη, τα οποία ολοκληρώνουν πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής.

Ένα κράτος για να αιτηθεί χρηματοδοτική βοήθεια από τους μηχανισμούς ΕΜΧΣ, ΕΤΧΣ ή ΕΜΣ, προϋποθέτει τη σύνταξη έκθεσης βιωσιμότητας για το χρέος του από την Επιτροπή σε συνεννόηση με την ΕΚΤ και ενδεχομένως με τη συνδρομή του ΔΝΤ πληροφορώντας ταυτόχρονα, σχετικώς, τον Πρόεδρο της Ευρωμάδας, τον αρμόδιο Επίτροπο για τις νομισματικές και τις οικονομικές υποθέσεις και τον Πρόεδρο της ΕΚΤ¹⁵⁵. Επιπλέον, για τον ίδιο λόγο, με τη συμβολή των τριών (Επιτροπή- ΕΚΤ-ΔΝΤ) υποχρεούται να συντάξει σχέδιο προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής, στο οποίο μεταξύ άλλων πρέπει να διατυπώνονται οι ετήσιοι δημοσιονομικοί στόχοι και τα στοιχεία για τη βιωσιμότητα του χρέους του¹⁵⁶.

Το ΔΝΤ παραδόξως για τη λειτουργία της Ε.Ε και της ΟΝΕ συμμετέχει ενεργά στις περιπτώσεις χωρών της ευρωζώνης που τηρούν προγράμματα οικονομικής προσαρμογής, παρέχοντας τεχνογνωσία όπου κρίνεται σκόπιμο¹⁵⁷. Πρόκειται για περιπτώσεις χωρών όπως της Πορτογαλίας, οι οποίες λόγω μη δυνατότητας δανεισμού από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αναγκάζονται εξαιτίας των επιβαλλόμενων δεσμευτικών δημοσιονομικών πλαισίων και της έλλειψης ρευστότητας που υφίστανται, να συνάψουν μνημόνια χρηματοδοτικής συνδρομής.

154. Κανονισμός 472/2013, ΕΕ, L 140/1, 27.05.2013 «για την ενίσχυση της οικονομικής και δημοσιονομικής εποπτείας των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ τα οποία αντιμετωπίζουν ή απειλούνται με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα».

155 Άρθρα 5 & 6, Κανονισμός 472/2013, ΕΕ, L 140/1, 27.05.2013.

156 Άρθρο 7, Κανονισμός 472/2013, ΕΕ, L 140/1, 27.05.2013.

157. Η πρακτική των τελευταίων ετών απέδειξε, ο ρόλος του ΔΝΤ δεν περιορίζεται μόνο σε θέματα τεχνογνωσίας αλλά και σε ζητήματα οικονομικής συνδρομής.

Η ασκούμενη επιτήρηση ενός κράτους από τα εποπτικά όργανα της Επιτροπής, της ΕΚΤ και του ΔΝΤ, του παρέχει τη δυνατότητα να αιτηθεί «τεχνική βοήθεια», δηλαδή την αποστολή ομάδων εμπειρογνομόνων, εξειδικευμένων σε διάφορους τομείς, ώστε να οργανώσουν καταλληλότερα τον εθνικό διοικητικό μηχανισμό και ιδίως τις φοροεισπρακτικές Υπηρεσίες του.

Εφόσον ένας κράτος τελεί σε πρόγραμμα μακροοικονομικής συνδρομής, δεν υποχρεούται να υποβάλλει πρόγραμμα σταθερότητας. Σε κάθε περίπτωση, οφείλει να εντάξει τα μέτρα του προγράμματος σταθερότητας σύμφωνα με το άρθρο 3 κανονισμού του 1466/97 στο πρόγραμμα¹⁵⁸ μακροοικονομικής συνδρομής.

Επίσης, δεν εφαρμόζονται οι Κανονισμοί (Ε.Ε) 1176/2011 και 473/2013, ενώ δεν ακολουθείται η διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου¹⁵⁹. Απαλλάσσεται το κράτος από την εφαρμογή κανόνων τόσο προληπτικού όσο και διορθωτικού περιεχομένου, οι οποίοι μικρή σημασία έχουν, από την στιγμή που οι δημοσιονομικοί του στόχοι έχουν εκτροχιαστεί και απαιτείται πλέον πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής.

Ωστόσο, ακόμα και αν το κράτος εξέλθει επιτυχώς του προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής, παραμένει σε καθεστώς εποπτείας, ωστόσο επιστρέψει τουλάχιστον το 75% των χρημάτων που δανείστηκε με ευνοϊκούς όρους από τον ΕΜΧΣ, το ΕΤΧΣ, τον ΕΜΣ ή από άλλα κράτη¹⁶⁰.

3.6.2. Ο Κανονισμός (Ε.Ε.) 473/2013.

Ο κανονισμός (ΕΕ) 473/2013¹⁶¹ αφορά κράτη, τα οποία υπάγονται στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος¹⁶². Στο πλαίσιο της εναρμόνισης και του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών διαμορφώνεται ένα κοινό δημοσιονομικό χρονοδιάγραμμα. Ο εν λόγω Κανονισμός σχετίζεται σε σημαντικό βαθμό με τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Τα μέλη της ευρωζώνης μέχρι τις 30 Απριλίου δεσμεύονται να δημοσιεύουν τα μεσοπρόθεσμα δημοσιονομικά τους προγράμματα καθώς και τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων όπου αποτυπώνονται κυρίως οι πολιτικές για την απασχόληση για τους επόμενους 12 μήνες.

158. Άρθρο 10, Κανονισμός 472/2013, ΕΕ, L 140/1, 27.05.2013.

159. Άρθρα 11-13, Κανονισμός 472/2013, ΕΕ, L 140/1, 27.05.2013.

160. Άρθρο 14, Κανονισμός 472/2013, ΕΕ, L 140/1, 27.05.2013.

161. Κανονισμός (Ε.Ε) 473/2013 «*σχετικά με κοινές διατάξεις για την παρακολούθηση και την εκτίμηση των σχεδίων δημοσιονομικών προγραμμάτων και τη διασφάλιση της διόρθωσης του υπερβολικού ελλείμματος των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ*».

162. Άρθρο 1, Κανονισμός 473/2013, ΕΕ, L 140/11, 27.05.2013.

Τα συγκεκριμένα προγράμματα περιλαμβάνουν διαρθρωτικές πολιτικές και μεταρρυθμιστικά μέτρα για την τόνωση των εθνικών οικονομιών, την αύξηση της απασχόλησης και τη μακροοικονομική μεγέθυνση αλλά και στοιχεία για την πορεία των δημοσίων εσόδων και δαπανών, δυνάμει του προϋπολογισμού που έχουν καταρτίσει. Το χρονοδιάγραμμα απαιτεί από τα κράτη μέχρι τις 15 Οκτωβρίου να δημοσιεύουν σχέδια προϋπολογισμών, τα οποία υποβάλλουν κάθε χρόνο στην Επιτροπή και στην Ευρωομάδα, καθώς και σχέδιο δημοσιονομικού προγράμματος για το επόμενο έτος, βάσει των συστάσεων που εκδίδονται σύμφωνα με το ΣΣΑ¹⁶³. Η 31 Δεκεμβρίου αποτελεί την καταληκτική ημερομηνία έγκρισής τους¹⁶⁴.

Η Επιτροπή, αφού εξετάσει τα δημοσιονομικά προγράμματα θα εκφέρει γνώμη το αργότερο έως στις 30 Νοεμβρίου¹⁶⁵. Αν η Επιτροπή διαπιστώσει αποκλίσεις ως προς το ΣΣΑ για ένα κράτος, το καλεί να υποβάλλει εκ νέου αναθεωρημένο σχέδιο προϋπολογισμού. Στη συνέχεια εγκρίνει νέα γνώμη, την οποία κοινοποιεί στην Ευρωομάδα. Η Επιτροπή οφείλει να προβεί σε συνολική αξιολόγηση της δημοσιονομικής πολιτικής της Ευρωζώνης εκτιμώντας τη βιωσιμότητα των μακροοικονομικών δεικτών σε περίπτωση χρηματοοικονομικών κινδύνων.

Τα κράτη οφείλουν να συστήσουν ανεξάρτητες αρχές με λειτουργική αυτονομία έναντι των εθνικών αρχών για την παρακολούθηση χωρίς παρεμβάσεις της τήρησης των δημοσιονομικών κανόνων¹⁶⁶.

Εφόσον το Συμβούλιο, σύμφωνα με το άρθρο 126 παρ, 6 ΣΛΕΕ, αποφασίσει ότι ένα κράτος τελεί σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος, το τελευταίο υποχρεούται να υποβάλλει τόσο σε αυτό όσο και στην Επιτροπή πρόγραμμα εταιρικής σχέσης¹⁶⁷, στο οποίο θα καθορίζονται οι πολιτικές βελτίωσης των δημόσιων οικονομικών με απώτερο στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης¹⁶⁸. Το κράτος, επιπλέον, υποχρεούται να υποβάλλει συνεχείς εκθέσεις στην Επιτροπή για την πορεία των μέτρων που λαμβάνει μέχρι να εξέλθει της διαδικασίας, να αναπροσαρμόζει τις εκτιμήσεις του κρατικού προϋπολογισμού του, άμεσα, βάσει των νέων δεδομένων που προκύπτουν, ενώ επιβάλλεται

163. Άρθρο 6, Κανονισμός 473/2013, ΕΕ, L 140/11, 27.05.2013.

164. Άρθρο 4, Κανονισμός 473/2013, ΕΕ, L 140/11, 27.05.2013.

165. Άρθρο 7, Κανονισμός 473/2013, ΕΕ, L 140/11, 27.05.2013.

166. Άρθρο 5, Κανονισμός 473/2013, ΕΕ, L 140/11, 27.05.2013.

167. Το πρόγραμμα εταιρικής σχέσης μίας συγκεκριμένης περιόδου αποτελεί τον στρατηγικό σχεδιασμό μίας χώρας προκειμένου να αξιοποιήσει προσφορότερα τα κονδύλια που θα της παραχωρηθούν από τα Ευρωπαϊκά ταμεία, ώστε να τονωθεί η απασχόληση και να υλοποιηθούν επιτυχώς οι πολιτικές της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

168. Άρθρο 9, Κανονισμός 473/2013, ΕΕ, L 140/11, 27.05.2013.

να προβαίνει σε συνεργασία με τους εθνικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς σε εκτενείς ελέγχους όλων των κρατικών λογαριασμών και να συντάσσει ανάλογη έκθεση¹⁶⁹.

Η χώρα που τελεί σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος και πιθανολογείται ότι δε θα εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της εντός της ορισθείσας προθεσμίας, δέχεται τις συστάσεις της Επιτροπής. Η ίδια, μέσα στην προθεσμία που προβλέπεται από τη σύσταση, κοινοποιεί στην Επιτροπή τα μέτρα συμμόρφωσης που θα λάβει¹⁷⁰ μαζί με έκθεση για τις συνέπειες των μέτρων στους μακροοικονομικούς δείκτες της οικονομίας της. Τέλος, και στον Κανονισμό (Ε.Ε.) 473/2013, προβλέπεται διάλογος μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε. με σκοπό τον καλύτερο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών.

Μετά από πέντε χρόνια χρηματοοικονομικής κρίσης και εφαρμογής διαφόρων προγραμμάτων σταθεροποίησης σε αρκετά κράτη μέλη της ΟΝΕ, η κατάρτιση των Κανονισμών 472/2013 και 473/2013 από την Ε.Ε. συμβάλλει στη δημιουργία μίας συγκεκριμένης διαδικασίας για την αντιμετώπιση σοβαρών δημοσιονομικών παρεκκλίσεων. Ο αρχικός αιφνιδιασμός του 2010 έχει εκλείψει. Η Ε.Ε. και ιδίως η ευρωζώνη πλέον κινείται συντεταγμένα δυνάμει κανόνων που εμπεριέχονται στην ενωσιακή έννομη τάξη. Οι συγκυρίες ωθούν τις Κυβερνήσεις των κρατών και στον τομέα της δημοσιονομικής πολιτικής να εκχωρήσουν προοδευτικά κομμάτια εθνικής αρμοδιότητας στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σημεία προβληματισμού αποτελούν αφενός η εμπλοκή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στις Ευρωπαϊκές Υποθέσεις, από τη στιγμή που οι Ευρωπαίοι ιθύνοντες έχουν προχωρήσει ήδη στη σύσταση και στη λειτουργία Ευρωπαϊκών Μηχανισμών Χρηματοπιστωτικής Συνδρομής και αφετέρου ο κεντρικός ρόλος της Ευρωμάδας ενός άτυπου ουσιαστικά οργάνου, το οποίο δεν αντλεί καμία δημοκρατική νομιμοποίηση αλλά λαμβάνει σημαντικές αποφάσεις και χαράσσει δημοσιονομικές πολιτικές για τις χώρες της ευρωζώνης.

3.7. Μηχανισμοί Χρηματοοικονομικής Συνδρομής.

Για την ενίσχυση κρατών μελών της ευρωζώνης, τα οποία αντιμετωπίζουν χρηματοοικονομικές δυσκολίες μετά το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2008, δημιουργήθηκαν από το 2010 και μετά μηχανισμοί οικονομικής συνδρομής¹⁷¹.

169. Άρθρο 10, Κανονισμός 473/2013, ΕΕ, L 140/11, 27.05.2013.

170. Άρθρο 11, Κανονισμός 473/2013, ΕΕ, L 140/11, 27.05.2013.

171. www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.6.8.pdf.

Η έλλειψη ρευστότητας της Ελληνικής οικονομίας το 2009, βρήκε απροετοίμαστη την Ε.Ε. ως προς τον τρόπο αντιμετώπισής της. Την αρχική αμηχανία ακολούθησε η αναζήτηση σχεδίου οικονομικής συνδρομής. Τελικά, συγκροτήθηκε για την Ελλάδα ένας υβριδικός μηχανισμός στήριξης με τη συμμετοχή του ΔΝΤ. Στη συνέχεια, προς αποφυγή ανάλογων περιπτώσεων στο μέλλον, η Ε.Ε., τον Μάιο του 2010, συνέστησε δύο προσωρινούς μηχανισμούς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, ώστε να προλαμβάνονται έγκαιρα τα ζητήματα της ρευστότητας σε περιπτώσεις κρίσης δημοσίου χρέους.

Συστήθηκαν ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (ΕΜΧΣ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ).

Όμως, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 2010 έκρινε ότι συντρέχουν σημαντικοί λόγοι, για τη σύσταση μόνιμου μηχανισμού στήριξης του ευρώ¹⁷² στη θέση των δύο προσωρινών. Για το λόγο αυτό, το ίδιο όργανο το 2011 αποφάσισε την τροποποίηση της ΣΛΕΕ και κυρίως του άρθρου 136, ενώ ταυτόχρονα υπογράφηκε από τα κράτη μέλη της ευρωζώνης η συνθήκη θέσπισης του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας με μέγιστη δανειοδοτική ικανότητα τα πεντακόσια (500) δισεκατομμύρια ευρώ¹⁷³.

Η Συνθήκη ίδρυσης του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, ως μόνιμου μηχανισμού, υπογράφηκε από τους Υπουργούς Οικονομικών της ευρωζώνης με την προϋπόθεση ότι θα επικυρωθεί από τα κράτη μέλη. Στο νέο μηχανισμό υπήρχε πρόβλεψη ότι μπορούσαν να συμμετέχουν και όσα κράτη έχουν υπογράψει το Σύμφωνο για το ευρώ¹⁷⁴.

Τονίζεται ότι όλοι οι χρηματοπιστωτικοί μηχανισμοί όπως ο ΕΜΧΣ, το ΕΤΧΣ, ο ΕΜΣ για να δανειοδοτήσουν μία χώρα επιβάλλεται η τελευταία να υποβάλλει προηγουμένως πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής όπως ορίζεται στο άρθρο 7 του Κανονισμού (Ε.Ε) 472/2013 της δέσμης δύο μέτρων.

Ενδεχομένως, για να τελεσφορήσει οποιοδήποτε Δημοσιονομικό Σύμφωνο Σταθερότητας να απαιτείται η ύπαρξη μηχανισμού αντιμετώπισης χρηματοοικονομικών δυσχερειών, ώστε τα κράτη προκειμένου να εφαρμόσουν τις διαρθρωτικές πολιτικές τους να αισθάνονται ότι περιβάλλονται από χρηματοδοτική ασφάλεια.

172. Nugent, N. (2010). Σελ.624.

173. www.esm.europa.eu/sites/default/files/20150203_-_esm_treaty_-_el.pdf Συνθήκη για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας. ΕΕ L 91 της 6.4.2011.

174. Nugent, N. (2010). Σελ.624.

3.7.1. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (ΕΜΧΣ).

Ο ΕΜΧΣ συστήθηκε το 2010, βάσει του Κανονισμού (Ε.Ε.) 407/2010 με τίτλο «για τη θέσπιση μηχανισμού χρηματοοικονομικής σταθεροποίησης». Η Επιτροπή, βάσει του ΕΜΧΣ, δύναται να δανείζεται ποσό έως εξήντα (60) δισεκατομμυρίων ευρώ από τις κεφαλαιαγορές ή τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στο όνομα της Ε.Ε. με έμμεση εγγύηση τον προϋπολογισμό της, κατόπιν απόφασης του Συμβουλίου της Ε.Ε με ειδική πλειοψηφία. Ο ΕΜΧΣ υποχρεούται να δανείσει κεφάλαια σε όλα τα κράτη μέλη. Αρχικά η Πορτογαλία και η Ιρλανδία (2011-2014) και μετέπειτα η Ελλάδα το 2015 έκαναν χρήση του μηχανισμού¹⁷⁵.

Το κράτος που επιθυμεί οικονομική συνδρομή διαπραγματεύεται με την Επιτροπή και την ΕΚΤ για το ύψος των χρηματοοικονομικών αναγκών και συντάσσει πρόγραμμα δημοσιονομικής σταθεροποίησης, το οποίο οφείλει να εφαρμόσει. Η απόφαση έγκρισης της βοήθειας περιλαμβάνει τους όρους της ενίσχυσης, τις πολιτικές δημοσιονομικής εξυγίανσης και το εγκεκριμένο πρόγραμμα προσαρμογής. Η Επιτροπή σε τακτά χρονικά διαστήματα εποπτεύει το πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής της χώρας και αν κρίνει ότι πληρούνται όροι και οι προϋποθέσεις, εγκρίνει την τμηματική καταβολή της χρηματοοικονομικής βοήθειας¹⁷⁶.

3.7.2. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ).

Ιδρύθηκε στις 10 Μαΐου 2010 από τις 27 τότε χώρες της Ε.Ε και χαρακτηρίζεται ως φορέας ειδικού σκοπού προκειμένου να υποστηριχτούν οικονομικά κράτη που αντιμετωπίζουν πρόβλημα ρευστότητας, επειδή οι κεφαλαιαγορές αρνούνται να τα δανείσουν με χαμηλά επιτόκια. Εδρεύει στο Λουξεμβούργο και ουσιαστικά αποτελεί μια ανώνυμη εταιρεία, ιδιοκτησίας των κρατών μελών της ευρωζώνης¹⁷⁷, η οποία συνδράμει χρηματοοικονομικά κράτη της ΟΝΕ. Το ΕΤΧΣ είναι σε θέση να χορηγήσει δάνεια έως και τετρακόσια σαράντα (440) δισεκατομμύρια ευρώ μέσω έκδοσης ομολόγων με εγγυήσεις των μετόχων, δηλαδή των κρατών μελών της ευρωζώνης¹⁷⁸.

175. www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.6.8.pdf.

176. Άρθρα 3 και 9 Κανονισμός 407/2010, ΕΕ, L 118/1 12.05.2010.

177. Nugent, N. (2010). Σελ.623.

178. https://el.wikipedia.org/wiki/Ευρωπαϊκό_Ταμείο_Χρηματοπιστωτικής_Σταθερότητας.

3.7.3. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ΕΜΣ-ESM).

Ο ΕΜΣ συγκροτήθηκε τον Οκτώβριο του 2012 και τέθηκε σε λειτουργία το 2013 με έδρα το Λουξεμβούργο. Πρόκειται για διακυβερνητική συνθήκη που διέπεται από το δημόσιο διεθνές δίκαιο και αποτελεί πλέον τον κύριο και μοναδικό μηχανισμό χρηματοπιστωτικής υποστήριξης κρατών της ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν έλλειψη ρευστότητας. Ο ΕΜΣ εξουσιοδοτείται να χορηγεί δάνεια στο πλαίσιο του προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής, να αγοράζει χρεόγραφα στις πρωτογενείς και δευτερογενείς αγορές ομολόγων, να παρέχει πιστοληπτική συνδρομή και να χρηματοδοτεί τις κεφαλαιοποιήσεις χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων μέσα από τη δανειοδότηση των Κυβερνήσεων των κρατών μελών του¹⁷⁹.

Από τη στιγμή της λειτουργίας του παύει η ισχύς του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (ΕΜΧΣ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ). Η δανειοδοτική ικανότητά του ανέρχεται στα πεντακόσια (500) δισεκατομμύρια ευρώ¹⁸⁰. Ο ΕΜΣ δανείζεται από τις κεφαλαιαγορές και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι εγγυήσεις προς αυτόν παρέχονται από τα κράτη μέλη της ευρωζώνης. Τόσο η Ελλάδα όσο η Κύπρος και η Ισπανία χρησιμοποίησαν κεφάλαια του νέου μηχανισμού.

3.8. Τα Εθνικά Δημοσιονομικά Συμβούλια και οι Ανεξάρτητες Δημοσιονομικές Αρχές.

Διαχρονικά, αποδείχτηκε ότι οι Κυβερνήσεις των περισσότερων κρατών δεν υπήρξαν ειλικρινείς, όταν ενημέρωναν τα Ευρωπαϊκά όργανα για τα δημοσιονομικά τους στοιχεία. Συχνές ήταν οι αλχημείες και τα λογιστικά τεχνάσματα προκειμένου να εξωραϊσουν τις αδυναμίες και να αποκρύψουν τα ελλείμματά τους.

Η θέσπιση δημοσιονομικών κανόνων και η σύναψη σχετικών συμφώνων από μόνα τους δεν αρκούν για να αποτρέψουν δημοσιονομικές ανισορροπίες. Η υιοθέτηση του περιεχομένου

179. Προοίμιο Συνθήκης για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας.

180. http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/european_stability_mechanism.html.

των κανόνων στηρίζεται κυρίως στην βούληση των κρατών να τους εφαρμόσουν. Η σύσταση ανεξάρτητων αρχών με λειτουργική αυτοτέλεια, αυτό το σκοπό εξυπηρετεί, αφενός να προσδώσει διαφάνεια στις πολιτικές που πρέπει να ασκηθούν και αφετέρου να συγκροτηθεί ένα ανεξάρτητο όργανο, αρμόδιο για την αταλάντευτη εφαρμογή των δημοσιονομικών προγραμμάτων που σχεδιάζονται από τις εθνικές Κυβερνήσεις.

Τα εθνικά δημοσιονομικά συμβούλια και οι ανεξάρτητες δημοσιονομικές αρχές έχουν ιστορία δεκάδων χρόνων σε πολλές χώρες της Ε.Ε. Η θέσπισή τους κρίθηκε αναγκαία για την εποπτεία της δημοσιονομικής πολιτικής. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια κατά τα οποία η κρίση προκάλεσε σχεδόν παντού στην Ε.Ε. υψηλά ελλείμματα και χρέη, η σύσταση δημοσιονομικών συμβουλίων σε χώρες που δεν υπήρχαν πριν, αποτέλεσε άμεση προτεραιότητα. Σε αρκετές χώρες ο ρόλος τους είναι καθοριστικός στην άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής, ενώ σε άλλες υποστηρικτικός. Στο Βέλγιο και στην Αυστρία τα συμβούλια δύνανται να προβαίνουν σε δημοσιονομικές προβλέψεις, οι οποίες είναι δεσμευτικές για τις Κυβερνήσεις πριν την κατάρτιση των προϋπολογισμών τους¹⁸¹.

Η θεσμοθέτηση ανεξάρτητων εθνικών συμβουλίων συνδράμει στην εισήγηση μέτρων απαραίτητων για την αποφυγή δημοσιονομικών κινδύνων, προσαρμοσμένων στις ανάγκες των εθνικών οικονομιών κατανοώντας παράλληλα και τις κοινωνικές αντοχές. Η ανάγκη πλέον σύστασής τους ανάγεται στην παρεμπόδιση της τακτικής διάφορων Κυβερνήσεων να εφαρμόσουν φιλολαϊκές, επεκτατικές πολιτικές δίχως να διαθέτουν τους οικονομικούς πόρους.

Κάθε κράτος εκχωρεί αρμοδιότητες και στελεχώνει τα δημοσιονομικά συμβούλια με διαφορετικό τρόπο. Στην Ολλανδία για παράδειγμα, η αξιοπιστία του είναι αναμφισβήτητη, ώστε να ζητείται πάντοτε η γνώμη του, προτού η εκάστοτε Κυβέρνηση προβεί στη λήψη ή στην εξαγγελία οποιουδήποτε δημοσιονομικού μέτρου¹⁸².

Η αντικειμενική και ακομμάτιστη συμπεριφορά του συμβουλίου, και η αποδοχή του από το σύνολο σχεδόν του πολιτικού κόσμου μίας χώρας περιβάλλουν το όργανο με κύρος και οι προτάσεις του καθίστανται αντικείμενο σεβασμού από την κοινωνία¹⁸³.

Η Ε.Ε., αναγνωρίζοντας το σημαντικό ρόλο των Δημοσιονομικών Συμβουλίων στην εποπτεία των εθνικών οικονομιών, συνέστησε το 2015 ένα ανεξάρτητο Ευρωπαϊκό

181. Ράπανος, Β. & Καπλάνογλου, Γ. (2010). Ανεξάρτητα Δημοσιονομικά Συμβούλια και ο πιθανός τους ρόλος στην Ελλάδα. *Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 33, Τράπεζα της Ελλάδος*.

182. Οι ίδιοι (2010).

183. Τριαντόπουλος, Χ.(2015). Δημοσιονομικό Συμβούλιο και Αξιολόγηση Οικονομικών Προγραμμάτων Κομμάτων. *Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)*.

Δημοσιονομικό Συμβούλιο¹⁸⁴, τα μέλη του οποίου διέπονται από ανεξαρτησία ως προς την άσκηση των καθηκόντων τους. Προστέθηκε στους μηχανισμούς, οι οποίοι είναι ήδη επιφορτισμένοι με τη διασφάλιση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, της πολυμερούς εποπτείας και της ενίσχυσης της οικονομικής διακυβέρνησης.

Στα καθήκοντά του συμπεριλαμβάνεται η αξιολόγηση της εκτέλεσης του δημοσιονομικού πλαισίου της Ε.Ε., και η επικούρηση του έργου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Καταθέτει προτάσεις για τους οικονομικούς προσανατολισμούς των κρατών μελών και διατυπώνει γνώμες για τις εναλλακτικές πολιτικές, τις οποίες επιβάλλεται να ακολουθήσει η Ένωση, όταν διαπιστώνεται ότι ελλοχεύουν κίνδυνοι δημοσιονομικής παρέκκλισης βάσει των διατάξεων του ΣΣΑ. Επίσης, συνεργάζεται μέσω της ανταλλαγής απόψεων με τα εθνικά δημοσιονομικά συμβούλια και τις αρχές για ζητήματα που άπτονται της επιθεώρησης των οικονομικών πολιτικών των κρατών της Ε.Ε.¹⁸⁵.

Θεσμικά, αποτελείται από τον Πρόεδρο και τέσσερα μέλη τα οποία διορίζονται από την Επιτροπή με θητεία τριών ετών. Πρόκειται για επιστήμονες εγνωσμένης αξίας, οι οποίοι διέπονται από λειτουργική ανεξαρτησία στο έργο τους. Επίσης, υποχρεούται να συντάσσει και να δημοσιεύει ετήσια έκθεση πεπραγμένων, την οποία αποστέλλει στην Επιτροπή στο πλαίσιο της διαφάνειας που το χαρακτηρίζει¹⁸⁶.

3.8.1. Το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο.

Η σύσταση του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου εμπεριέχει ενδιαφέρον, επειδή η συγκεκριμένη χώρα εφαρμόζει ένα τρίτο δημοσιονομικό πρόγραμμα με σκληρά οικονομικά μέτρα για περίπου μία δεκαετία. Η λειτουργία του αποτέλεσε απαίτηση των Ευρωπαϊκών εποπτικών αρχών.

Η λογική του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου εδράζεται στην προσπάθεια συγκρότησης οργάνων υποβοηθητικών των κρατικών αρχών ως προς την εποπτεία της κρίσιμης δημοσιονομικής κατάστασης, στην οποία βρέθηκε η χώρα μετά τη χρηματοοικονομική κρίση των τελευταίων ετών. Συστάθηκε βάσει του νόμου 4270/2014, αποτελεί ανεξάρτητη διοικητική αρχή και περιλαμβάνεται από λειτουργική και οικονομική ανεξαρτησία ενώ υπόκειται μόνο σε κοινοβουλευτικό και όχι σε πολιτικό έλεγχο.

184. Άρθρο 1, Κανονισμός 2015/1937,ΕΕ, L 282/37 28/10/2015 «για τη σύσταση ανεξάρτητου συμβουλευτικού Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμβουλίου».

185. Άρθρο 2, Κανονισμός 2015/1937,ΕΕ, L 282/37 28/10/2015.

186. Άρθρα 5 & 6, Κανονισμός, 2015/1937,ΕΕ, L 282/37 28/10/2015.

Η αρμοδιότητά του βασίζεται στον κανονισμό (Ε.Ε.) 473/2013 βάσει του οποίου, το Συμβούλιο υποχρεούται να παρακολουθεί τη διαδικασία συμμόρφωσης της χώρας βάσει των δημοσιονομικών κανόνων και να γνωμοδοτεί σχετικώς.

Δύο φορές τουλάχιστον το χρόνο συντάσσει εκθέσεις, στις οποίες διατυπώνονται οι αξιολογήσεις της για την πορεία της δημοσιονομικής συμμόρφωσης σύμφωνα με το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα, τους στόχους της οικονομικής πολιτικής και τον κρατικό προϋπολογισμό. Κάθε τέσσερα (4) έτη αξιολογεί τη διαδικασία μακροοικονομικών προβλέψεων. Αν διαπιστωθεί ότι συντρέχει παρέκκλιση από τις μακροοικονομικές προβλέψεις, το Υπουργείο Οικονομικών λαμβάνει μέτρα εξάλειψής τους¹⁸⁷.

Όλοι οι φορείς του δημοσίου υποχρεούνται να πληροφορούν καταλλήλως το Συμβούλιο, ενώ συνάπτει μνημόνια συνεργασίας με το Υπουργείο Οικονομικών για τη σύνταξη των μακροοικονομικών προβλέψεων.

Συγκροτείται από διοικητικό συμβούλιο πέντε ατόμων, τον Πρόεδρο και πέντε μέλη με εξαετή θητεία κατόπιν απόφασης του Υπουργού Οικονομίας¹⁸⁸, τα οποία διακρίνονται από κύρος και ευρύτατη επιστημονική γνώση.

3.9. Κριτική στη λειτουργία του Δημοσιονομικού Συμφώνου.

Το ΣΣΑ, λόγω του αυστηρού χαρακτήρα του, δεν υπήρξε ποτέ ιδιαίτερα δημοφιλές στην πλειοψηφία των πολιτών και των κρατών μελών, ιδίως σε εκείνα που έπρεπε να λάβουν μέτρα, επειδή παρέκκλιναν δημοσιονομικά. Το ΣΣΑ απαιτούσε θυσίες στο βωμό της οικονομικής προσαρμογής και της διασφάλισης της ΟΝΕ.

Όμως, πέρα από τα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα που προβλέπει, η επιτυχής εφαρμογή του από την αρχή υπήρξε αμφίβολη, επειδή τα οικονομικά χαρακτηριστικά των χωρών ήταν διαφορετικά και υπήρχε δυσκαμψία στη μεταφορά των συντελεστών παραγωγής. Σε καμία περίπτωση η Ε.Ε. δεν ήταν δυνατό να χαρακτηριστεί ως Άριστη Νομισματική Περιοχή. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο και με δεδομένο το διαφορετικό σημείο του οικονομικού κύκλου για κάθε μία χώρα, το ΣΣΑ λειτούργησε ενίοτε αποσταθεροποιητικά. Το να υποβάλλεται μία χώρα σε σκληρή δημοσιονομική πολιτική προκειμένου να εξορθολογήσει τους οικονομικούς της δείκτες, ενώ χαρακτηρίζεται από βαθιά και παρατεταμένη ύφεση, αποδεικνύει πολλές φορές την ανορθολογικότητα της μεθόδου¹⁸⁹.

187. Αριθμ. 124/21/2017 Έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

188. www.hfisc.gr.

189. Baldwin, R. & Wyplosz, C. (2017). Σελ.628.

Επισημαίνεται ότι όλες οι διαδικασίες ενίσχυσης και μεταρρύθμισης του ΣΣΑ από το 2010 και έπειτα στόχευαν στον περιορισμό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, ρίχνοντας, όμως, τις προβληματικές χώρες σε βαθύτερη ύφεση. Τα κράτη μέλη πλέον δε διαθέτουν το εργαλείο του προϋπολογισμού ώστε να ελέγξουν τη δημοσιονομική τους κατάσταση. Ιδιαίτερα με την υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και την εποπτεία των προϋπολογισμών των κρατών μελών από τα όργανα της Ε.Ε., αποδεικνύεται εν πολλοίς ότι τα περιθώρια άσκησης οικονομικής πολιτικής είναι πολύ περιορισμένα.

Οι στόχοι του 3% για το έλλειμμα και του 60% για το δημόσιο χρέος για πολλούς μελετητές αποτελούν αυθαίρετους στόχους, επειδή κυρίως δεν υπολογίζουν τα οικονομικά χαρακτηριστικά των κρατών¹⁹⁰. Μάλιστα, αρκετοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι το όριο του ύψος του ελλείμματος του προϋπολογισμού μίας χώρας επιβάλλεται να συσχετίζεται με το ποσοστό του δημοσίου χρέους της¹⁹¹. Το μέγεθος του δημοσίου χρέους είναι κρίσιμη παράμετρος για τη βιωσιμότητα μίας οικονομίας¹⁹².

Αν και στη μεταρρύθμιση του 2005, αποφασίστηκε να ληφθεί υπόψη το ύψος του διορθωτικού ελλείμματος, η πράξη έδειξε ότι αυτό δε συνέβη. Όταν, μάλιστα, ξέσπασε η κρίση και προκειμένου να διαφυλαχθεί η ευρωζώνη, οι πιέσεις που ασκήθηκαν στα κράτη μέλη για δημοσιονομική συμμόρφωση ήταν γενικές και αυστηρές, αδιαφορώντας για τις εθνικές οικονομικές ιδιορρυθμίες. Άλλωστε, η προσπάθεια αξιολόγησης του βαθμού επιρροής του οικονομικού κύκλου στο δημοσιονομικό έλλειμμα είναι δύσκολη και πολλές φορές και επισφαλής¹⁹³.

3.10. Αποτίμηση.

Το ΣΣΑ κινείται σε πέντε άξονες. Στοχεύει στην αποτροπή υπερβολικών ελλειμμάτων, συγκροτεί ένα πλαίσιο προληπτικών και διορθωτικών πολιτικών, συντονίζει την κατάρτιση εθνικών προϋπολογισμών δυνάμει των θεσμοθετημένων ενωσιακών δημοσιονομικών πολιτικών και επιβάλλει, αν απαιτείται, κυρώσεις¹⁹⁴.

190. De Grauwe, P. (2005). Σελ.388.

191. Pisani-Ferry, J. (2002). Fiscal discipline and policy coordination in the European: Assessment and Proposals, paper prepared for the group of economic analysis of the European Commission. Wyplosz, C. (2002). Fiscal rules or institutions, paper prepared for the group of economic analysis of the European Commission.

192. Το παράδειγμα της Ελλάδας είναι αντιπροσωπευτικό. Αν και τα τελευταία χρόνια έχει περιορίσει αισθητά το δημοσιονομικό της έλλειμμα, εντούτοις το υψηλό της δημόσιο χρέος, αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη της.

193. De Grauwe, P. (2005). Σελ.388.

194. Baldwin, R. & Wyplosz, C. (2017). Σελ.628.

Η πρώτη τροποποίηση του ΣΣΑ το 2005 προήλθε κυρίως από την απροθυμία ισχυρών κρατών της Ε.Ε. να εφαρμόσουν τις αυστηρές δημοσιονομικές πολιτικές όπως αυτό προέβλεπε, προκειμένου να ανασχέσουν μία ενδεχόμενη ύφεση και υψηλή ανεργία στις οικονομίες τους. Η φιλοσοφία της πρώτης μεταρρύθμισης του ΣΣΑ εστιάζεται στο γεγονός ότι για να επιτευχθεί ο στόχος του δημοσιονομικού ελλείμματος έπρεπε να δοθεί προσοχή στο ύψος του διορθωτικού ελλείμματος του προϋπολογισμού στο οποίο εμπεριέχεται η επίδραση του οικονομικού κύκλου¹⁹⁵. Με λίγα λόγια το ΣΣΑ αποκτά μεγαλύτερη ευελιξία λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές ιδιαιτερότητες.

Η κρίση χρέους εμφάνισε τις δημοσιονομικές ανισορροπίες των κρατών μελών της Ε.Ε. και κυρίως της Ευρωζώνης. Η υιοθέτηση του ΣΣΑ με τα διακυβερνητικά χαρακτηριστικά του, όπως αποδείχτηκε, δεν επέφερε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα λόγω της δημοσιονομικής απόκλισης που παρουσίασαν αρκετά κράτη την περίοδο 2009-2011¹⁹⁶. Η μεταρρύθμισή του ήταν αποτέλεσμα της πολιτικής δράσης που ανέλαβαν οι ευρωπαίοι ηγέτες για να εξουδετερώσουν τη μεταβλητότητα της αγοράς ομολόγων και των αγορών¹⁹⁷.

Στις τροποποιήσεις του συμφώνου το 2011, θεσμοθετήθηκε μία νέα διαδικασία, εκείνη των μακροοικονομικών ανισορροπιών, η οποία εντοπίζει και διορθώνει άμεσα μία δημοσιονομική παρέκκλιση βάσει του κανόνα της αρνητικής ειδικής πλειοψηφίας¹⁹⁸. Η διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών είναι παρόμοια με εκείνη του υπερβολικού ελλείμματος, περιέχει προληπτικό και διορθωτικό σκέλος καθώς και επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Η διαφορά έγκειται στο ότι η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος εστιάζει στην υπέρβαση του δημοσίου χρέους και του ελλείμματος, ενώ η διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών επικεντρώνεται μέσω του πίνακα επιδόσεων σε μεγαλύτερο αριθμό μακροοικονομικών δεικτών¹⁹⁹.

Μάλιστα, αν και όλες οι χώρες της Ε.Ε. που υπόκεινται σε καθεστώς μακροοικονομικών ανισορροπιών, εφαρμόζουν το προληπτικό σκέλος, μόνο στις χώρες της ζώνης του ευρώ δύναται να επιβληθούν κυρώσεις. Ουσιαστικά το ΣΣΑ ισχύει και δεσμεύει τις χώρες που συμμετέχουν στην ONE²⁰⁰.

195. De Grauwe, P. (2005). Σελ.386.

196. Nugent, N. (2010). Σελ.625.

197. Laffana, B. & Schlosser, P. (2016). Public finances in Europe: fortifying EU economic governance in the shadow of the crisis. *Journal of European Integration*, Vol. 38, no. 3, 237–249.

198. Μαραβέγιας, Ν. & Κατσίκας, Δ. (2016) Τα οικονομικά της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. (Εκδόσεις Θεμέλιο).

199. Baldwin, R. & Wyplosz, C. (2017). Σελ.641.

200. Οι ίδιοι. Σελ.632.

Ο συντονιστικός ρόλος του Ευρωπαϊκού εξαμήνου είναι κρίσιμος για την επίτευξη της οικονομικής και της πολιτικής εμβάθυνσης. Αναμφίβολα, πρόκειται για μία σύνθετη διαδικασία, η οποία απαιτεί χρόνο και παρακολούθηση²⁰¹. Σήμερα, με την επικαιροποίησή του, επιθεωρεί περισσότερους τομείς της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών²⁰². Επίσης, τίθενται αυστηρά χρονοδιαγράμματα επίτευξης των δημοσιονομικών στόχων, προκειμένου να συντελεστεί μακροοικονομική σύμπλευση μεταξύ των χωρών της Ε.Ε²⁰³. Ιδιαίτερα, σημαντική καθίσταται για την επιτυχία της δημοσιονομικής εποπτείας με βάση το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, η επεξεργασία των εθνικών προϋπολογισμών από την Επιτροπή, πριν τη ψήφιση τους από τα εθνικά Κοινοβούλια.

Ο χαρακτήρας των μηχανισμών δημοσιονομικής εποπτείας είναι διαφορετικός. Το ΣΣΑ είναι αποτέλεσμα διακυβερνητικής συνεργασίας ενώ η δέσμη των δύο και έξι μέτρων, αντίστοιχα, της κοινοτικής μεθόδου, με στόχο την ενδυνάμωση της υπερεθνικής διάστασης της Ε.Ε²⁰⁴. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, από την μεριά του, απαιτεί τη συνεργασία μεταξύ των Κυβερνήσεων και των Ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων.

Η δέσμη των έξι μέτρων συμβάλλει καθοριστικά στη δημοσιονομική εποπτεία των κρατών μελών με την πρόσθετη πρόνοια για το ύψος του δημοσίου χρέους και των εθνικών δαπανών²⁰⁵. Υπήρξε μια χρονοβόρα διαδικασία για το είδος των μέτρων που έπρεπε να ληφθούν και στιγματίστηκε η διαδικασία θέσπισής της από το έντονο παιχνίδι εξουσίας ανάμεσα στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο²⁰⁶.

Η δέσμη των δύο μέτρων ενίσχυσε τη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με την κατάθεση σε αυτήν προσχεδίων των εθνικών προϋπολογισμών πριν τη ψήφιση τους από τα εθνικά Κοινοβούλια των χωρών της ΟΝΕ καθώς και των μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών σχεδίων²⁰⁷. Συμπλέει, ουσιαστικά, με τη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Η καινοτομία που επέφερε η ΣΣΣΔ υπόκειται στην αυτόματη ενεργοποίηση του διορθωτικού μηχανισμού καθώς και στην επιβολή κανόνων, σε περίπτωση που μία χώρα

201. Walpurga KOHLER-TOGLHOFER, Peter PART, «Macro Coordination under the European Semester», *Monetary Policy and the Economy* Q4/2011.

202. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017) Έγγραφο προβληματισμού σχετικά με την εμβάθυνση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

203. Bauer, W.M. & Becker, S. (2014). The Unexpected Winner of the Crisis: The European Commission's Strengthened Role in Economic Governance. *Journal of European Integration*. Vol. 36, No. 3, 213–229.

204. Fabbri, S. (2013) Intergovernmentalism and its Limits: Assessing the European Union's Answer to the Euro Crisis, *Comparative Political Studies*, 46(9), pp. 1003-1029.

205. Bauer, W.M. & Becker, S. (2014). The Unexpected Winner of the Crisis: The European Commission's Strengthened Role in Economic Governance. *Journal of European Integration*. Vol. 36, No. 3, 213–229.

206. Laffana, B. & Schlosser, P. (2016). Public finances in Europe: fortifying EU economic governance in the shadow of the crisis. *Journal of European Integration*, Vol. 38, no. 3, 237–249.

207. Οι ίδιοι.

τίθεται σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Επίσης, η υποχρέωση ενσωμάτωσης του «χρυσού κανόνα» στο δικαιοσύνη σύστημα του κάθε κράτους μέλους, δηλώνει την πρόθεση επιβολής του ενωσιακού δικαίου στην εγχώρια έννομη τάξη, ακόμη και αν ο κανόνας προέρχεται από μία διακυβερνητική συνθήκη.

Τέλος, δύο σημαντικά ζητήματα που πρέπει να επισημανθούν είναι πρώτον ότι παρά τις κατά καιρούς και κυρίως στα χρόνια της κρίσης δημοσιονομικές αποκλίσεις και τα υπερβολικά ελλείμματα της πλειονότητας των κρατών μελών της Ε.Ε. και της ευρωζώνης, δεν επιβλήθηκε ποτέ καμία κύρωση²⁰⁸ και δεύτερον με τη συγκρότηση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, υφίσταται πλέον ένα αξιόπιστο Ευρωπαϊκό εργαλείο χρηματοοικονομικής συνδρομής εντός της Ε.Ε.

208. Την άνοιξη του 2011, το έλλειμμα των 24 από τα 28 κράτη μέλη της Ε.Ε. χαρακτηρίστηκε υπερβολικό. Baldwin, R. & Wyplosz, C. (2017). Σελ.634.

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.

Πολιτικές για την ευόδωση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ολοκλήρωσης.

Η μελέτη των Ευρωπαϊκών πραγμάτων καταδεικνύει ότι τόσο η πολιτική όσο και η οικονομική ενοποίηση δρουν αλληλένδετα. Η πολιτική εμβάθυνση απαιτεί στενότερες και κοινές οικονομικές λειτουργίες ενώ η οικονομική ολοκλήρωση για να επιφέρει τις προσδοκώμενες ωφέλειες πρέπει να σμιλεύεται σε ένα περιβάλλον όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται κεντρικά. Η Ε.Ε. εντίνει την προσπάθειά της για μεγαλύτερη πολιτική και οικονομική εμβάθυνση μέσα από την υιοθέτηση περισσότερο ενιαίων δράσεων και διαδικασιών.

Αν και η κοινή νομισματική πολιτική έχει ολοκληρωθεί με την καθοριστική συμβολή της ΕΚΤ, η οικονομική-μακροοικονομική πτυχή υστερεί, με αποτέλεσμα η λειτουργία της ΟΝΕ να μην απολαμβάνει τη μέγιστη δυνατή υποστήριξη²⁰⁹. Ως εκ τούτου, απαιτείται η βούληση από όλους τους ευρωπαϊκούς δρώντες για περισσότερο εναρμονισμένες πολιτικές.

Για τους θιασώτες της Ε.Ε, η επίτευξη της Ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης απαιτεί αφενός να ενταθεί η διαδικασία συντονισμού κοινών δημοσιονομικών πολιτικών και αφετέρου να εκχωρηθούν περισσότερες εθνικές αρμοδιότητες σε υπερεθνικά Ενωσιακά όργανα.

4.1. Η Ε.Ε. ως Άριστη Νομισματική Περιοχή.

Αν και η Ε.Ε έχει σημειώσει σημαντικά βήματα προόδου, εντούτοις παρουσιάζει αρκετές αρρυθμίες, οι οποίες εμφανίστηκαν εμφαντικά πρόσφατα κατά τη διάρκεια της τελευταίας οικονομικής κρίσης. Προκειμένου να διερευνηθούν οι αβελτηρίες, οι οποίες προκαλούν τις τωρινές δημοσιονομικές ανισορροπίες, ώστε η Ε.Ε να μετασχηματιστεί σταδιακά σε μία πραγματική οικονομική ένωση, είναι απαραίτητο να εξεταστούν έστω και συνοπτικά αφενός οι λόγοι της μη επίτευξης ουσιαστικών οικονομικών συγκλίσεων και αφετέρου τα προσκόμματα που προκαλεί το κοινό νόμισμα στην πραγματική οικονομία όσων κρατών το έχουν υιοθετήσει. Χρήσιμα συμπεράσματα εξάγονται από τη σύντομη λειτουργία της ΟΝΕ.

209. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017) Έγγραφο προβληματισμού σχετικά με την εμβάθυνση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

Έχει επισημανθεί ότι για τη σύσταση της ONE και την κυκλοφορία του κοινού νομίσματος, τα κράτη μέλη υποχρεώθηκαν να εκχωρήσουν την άσκηση της νομισματικής πολιτικής τους σε ένα υπερεθνικό όργανο την ΕΚΤ²¹⁰. Απαραίτητη προϋπόθεση αποτέλεσε πρωτίτερα η καθιέρωση μηχανισμού σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών βάσει του ΕΝΣ. Μέσω της ONE, η Ε.Ε. φιλοδοξούσε να διασφαλίσει τα ευρωπαϊκά οικονομικά συμφέροντα από διεθνείς κινδύνους και κλυδωνισμούς, να εξαλείψει το κόστος μετατροπής των νομισμάτων, να καταστήσει στενότερη την εσωτερική οικονομική και πολιτική συνεργασία και να διατηρήσει τη σταθερότητα των τιμών και των επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα. Υπό αυτό το πρίσμα και προκειμένου να διευκρινιστεί αν επιτεύχθηκαν οι παραπάνω στόχοι της Ε.Ε., είναι αναγκαίο να εξεταστεί σε ποίο βαθμό η ίδια χαρακτηρίζεται ως Άριστη Νομισματική Περιοχή (ΑΝΠ).

Σύμφωνα με τους Krugman, P. & Obstfeld, M, ΑΝΠ ορίζεται «μια ομάδα χωρών των οποίων οι οικονομίες συνδέονται στενά μέσω του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών και της κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής». Ωστόσο, για την απρόσκοπτη από δυσχέρειες λειτουργία της, απαιτείται η υιοθέτηση από τα κράτη που την απαρτίζουν, πολιτικών σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών. Σύμφωνα με τον Καναδό οικονομολόγο Ρόμπερτ Μάντελ²¹¹ πρωτεργάτη της θεωρίας, για να λειτουργήσει ομαλά μία ΑΝΠ, απαιτούνται ορισμένες βασικές προϋποθέσεις. Θεωρεί αναγκαία την ελεύθερη κυκλοφορία των συντελεστών παραγωγής εργασίας και κεφαλαίου, την άμεση προσαρμογή μισθών και τιμών, τη δυνατότητα μεταφοράς κεφαλαίων και πόρων από τις πλούσιες στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές καθώς και την ύπαρξη όλων των περιοχών στο ίδιο σημείο του οικονομικού κύκλου²¹².

Αποδείχθηκε εκ του αποτελέσματος ότι η Ε.Ε. δεν αποτέλεσε σε σημαντικό βαθμό ΑΝΠ με βάσει τις προϋποθέσεις, οι οποίες αναφέρθηκαν παραπάνω, επειδή οι διασυνοριακές συναλλαγές και η κίνηση των συντελεστών παραγωγής δεν ανήλθαν στο προσδοκώμενο επίπεδο²¹³. Ακόμη και τα οφέλη του διασυνοριακού εμπορίου δεν ήταν τα αναμενόμενα. Ενώ

210. Krugman, P. & Obstfeld, M. στο *Διεθνής Οικονομική, Θεωρία και Πολιτική*, (2011), εκδόσεις Κριτική. Σελ 897.

211. Mundell Robert, (1961). A Theory of Optimum Currency Areas, *The American Economic Review*, Volume 51. Issue 4, 657-665.

212. Οι Krugman, P. & Obstfeld, M. Σελ.912, διατυπώνουν την άποψη ότι στις ΑΝΠ, οι σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες είναι οι πλέον κατάλληλες για περιοχές που χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό ολοκλήρωσης μέσω του διεθνούς εμπορίου και της κίνησης των συντελεστών παραγωγής.

213. Οι ίδιοι. Σελ 925-927.

τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της ΟΝΕ σημειώθηκε αύξηση των εμπορικών συναλλαγών, στη συνέχεια δεν υπήρξε ανάλογη πορεία²¹⁴.

Κυρίως, παρατηρείται δυσκαμψία στην κινητικότητα της αγοράς εργασίας²¹⁵. Οι κάτοικοι των Ευρωπαϊκών χωρών ακόμα και αυτών που αντιμετωπίζουν υψηλά ποσοστά ανεργίας δε μετακινούνται εύκολα σε άλλα κράτη της Ε.Ε. όπου υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις εργασίας ή ακόμα και απασχόληση με υψηλότερες αποδοχές σε σύγκριση με τις εγχώριες. Οι λόγοι είναι αντικειμενικοί και σχετίζονται με τη διαφορά κουλτούρας, νοοτροπίας αλλά ιδίως δυσχέρειας στην επικοινωνία εξαιτίας της διαφορετικής γλώσσας.

Σε συνάρτηση της δυσκολίας μετάβασης σε άλλο κράτος για εύρεση εργασίας, σχετίζεται και η δυσκολία προσαρμογής μισθών και τιμών. Οι Ευρωπαϊκές οικονομίες στην πλειοψηφία τους δεν είναι ευέλικτες. Η επιρροή των συνδικάτων²¹⁶ και οι Κυβερνητικές ρυθμίσεις²¹⁷ αποτρέπουν σημαντικά την απελευθέρωση της αγοράς εργασίας και την αύξηση της απασχόλησης. Επιπρόσθετα, η υψηλή κινητικότητα κεφαλαίων στην Ε.Ε. σε συνάρτηση με την έλλειψη ευελιξίας στην αγορά εργασίας προκαλούν στρεβλώσεις, επειδή οι επενδύσεις και τα κεφάλαια στρέφονται σε χώρες οι οποίες παρέχουν δυνατότητες πλήρους απασχόλησης των συντελεστών παραγωγής²¹⁸.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, προϋπόθεση λειτουργίας μίας ΑΝΠ αποτελεί η σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία των νομισμάτων μίας περιοχής. Οι χώρες της Ε.Ε. ανεξαρτήτως της ένταξής τους στην ΟΝΕ²¹⁹ ακολούθησαν μία συγκεκριμένη συναλλαγματική πολιτική. Όμως, πριν την κυκλοφορία του ευρώ, τα εθνικά νομίσματα δεν είχαν την ίδια συναλλαγματική αξία και ισχύ. Ισχυρά νομίσματα όπως το γερμανικό μάρκο χαρακτήριζαν εθνικές οικονομίες με υγιή δημοσιονομική και μακροοικονομική κατάσταση, εξωστρέφεια, ανταγωνιστικότητα και με υψηλή παραγωγικότητα. Αντιθέτως, χώρες με δομικές αδυναμίες, με υψηλά ελλείμματα, ανεργία και πληθωρισμό, ενίοτε χειραγωγούσαν τα νομίσματά τους με διολισθήσεις για να κερδίσουν λίγες θέσεις ανταγωνιστικότητας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο και παρά το γεγονός ότι η Ε.Ε. κατάφερε μέσω του ΕΝΣ και του ΜΣΙ να δημιουργήσει σταθερές συναλλαγματικές

214. Σύμφωνα με σχετικές έρευνες κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας της ΟΝΕ το διαπεριφερειακό εμπόριο στις ΗΠΑ ήταν υψηλότερο συγκριτικά με το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε.(Rose.A, & Wincoop.E, 2001, American Economic Review 91. Επίσης, τον πρώτο και μόνο χρόνο λειτουργίας της ΟΝΕ οι εμπορικές συναλλαγές αυξήθηκαν κατά 9%. Αντιθέτως οι συναλλαγές του Ηνωμένου Βασιλείου, της Δανίας και της Σουηδίας που δεν υιοθέτησαν το ευρώ με τις χώρες της ευρωζώνης σημείωσε αύξηση 7%.

215. Krugman, P. & Obstfeld, M. Σελ 914.

216. De Grauwe, P. (2005). Σελ.167-169.

217. Krugman, P. & Obstfeld, M. Σελ 926.

218. Οι ίδιοι. Σελ.931.

219. Η Σουηδία, αν και αποφάσισε τη μη ένταξη της στο κοινό νόμισμα, εντούτοις είναι υποχρεωμένη να έχει προσδεμένο το νόμισμά της με το ευρώ σε μία σταθερή ισοτιμία.

συνθήκες, οι δημοσιονομικές και οι μακροοικονομικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, , παρέμειναν.

Η ΣΛΑΕΕ στο άρθρο 125 με τη ρήτρα μη διάσωσης, απαγορεύει την οικονομική αλληλεγγύη και τη χρηματοοικονομική συνδρομή των αδύναμων χωρών τόσο από τα ισχυρά και ανεπτυγμένα κράτη όσο και από την ΕΚΤ. Όμως, για να λειτουργήσει ομαλά μια ΑΝΠ, επιβάλλεται η υποστήριξη των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών από τα αναπτυγμένα. Η έλλειψη αλληλεγγύης αποδείχτηκε ιδίως με το ξέσπασμα της κρίσης, όταν προτάσεις για την απευθείας μεταφορά πόρων και την άμεση χρηματοοικονομική ενίσχυση των πληττόμενων χωρών, δεν θεωρήθηκαν ως οι άμεσες ενδεδειγμένες πολιτικές επίλυσης του προβλήματος.

Στην ιστορία της Ε.Ε, οι οικονομίες των κρατών μελών δε βρίσκονταν συνήθως, ταυτόχρονα στο ίδιο σημείο του οικονομικού κύκλου. Ως εκ τούτου, το ενιαίο νόμισμα δεν είναι ικανό να προσφέρει την ισορροπία για την οποία θεσμοθετήθηκε. Όταν μία χώρα υφίσταται ύφεση, δεν της παρέχεται πλέον η δυνατότητα να χρησιμοποιήσει το εθνικό της νόμισμα με τρόπο ώστε να καταστεί περισσότερο ανταγωνιστική. Αντιθέτως, οφείλει να εφαρμόσει πολιτικές δημοσιονομικής εξυγίανσης, οι οποίες ενδεχομένως προκαλέσουν ακόμη μεγαλύτερη οικονομική συρρίκνωση. Ο στόχος της πολυπόθητης σύγκλισης απομακρύνεται και δημιουργούνται οικονομίες περισσότερων ταχυτήτων.

Η Ε.Ε. δε δύναται να συγκριθεί με τις ΗΠΑ ως ΑΝΠ. Σε αντίθεση με την Ε.Ε., οι ΗΠΑ παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευελιξία στη μετακίνηση για εύρεση εργασίας και παρέχεται άμεση αλληλεγγύη με μεταφορά χρηματικών πόρων σε πολιτείες με δημοσιονομικές δυσκολίες²²⁰. Η οικονομία της λειτουργεί ενιαία. Οι πολιτικές που εφαρμόζονται είτε είναι περιοριστικές είτε επεκτατικές ανάλογα με το σημείο του οικονομικού κύκλου, λαμβάνονται για όλη την επικράτεια των ΗΠΑ.

Εξαρχής, ήταν δύσκολη η πλήρης ταύτιση των οικονομικών πολιτικών για να εμφανιστεί η Ε.Ε. ως ΑΝΠ. Εντούτοις, η τελευταία χρηματοοικονομική κρίση δημιούργησε τις συνθήκες ώστε μέσω από τη θέσπιση ενιαίων δημοσιονομικών κανόνων να σφυρηλατηθεί μία στενότερη οικονομική διακυβέρνηση.

220. Πελαγίδης, Θ. (2007) Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ολοκλήρωση σε Συνθήκες Παγκοσμιοποίησης, στο *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές 50 Χρόνια*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. και Τσινισιζέλης, Μ. (Αθήνα: Θεμέλιο).

4.2. Τα διδάγματα της οικονομικής κρίσης ως έναυσμα για βαθύτερη οικονομική ολοκλήρωση.

Η οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας αποτέλεσε την πρώτη σοβαρή δοκιμασία για το Ευρωπαϊκό οικοδόμημα και ιδίως για το νέο νόμισμα. Εκτυλίχτηκαν καταστάσεις, τις οποίες η Ε.Ε. απέδειξε ότι ήταν απροετοίμαστη να αντιμετωπίσει. Ασκήθηκαν περιοριστικές οικονομικές πολιτικές για την αποφυγή δημοσιονομικών εκτροπών με κόστος μισθολογικές περικοπές και ψαλίδισμα σε κοινωνικές παροχές. Κράτη με έμφαση στη δημοσιονομική πειθαρχία, παρακολουθούσαν το δημόσιο χρέος και το έλλειμμά τους να ανέρχονται ραγδαία²²¹, ενώ ταυτόχρονα χώρες με ασθενή δημοσιονομική βάση υποχρεώθηκαν προκειμένου να αποφύγουν καταστροφικές χρεωκοπίες να υπογράψουν συμφωνίες διάσωσης με τη συμμετοχή του ΔΝΤ.

Αν και από τη σύσταση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, θεσμοθετούνταν ολοένα και πιο ολοκληρωμένες πολιτικές συντονισμού και εποπτείας των δημοσιονομικών και μακροοικονομικών δεικτών των κρατών μελών, εντούτοις στην πράξη αποδείχθηκε ότι ο έλεγχός δεν υπήρξε αποτελεσματικός. Τα αυστηρά κριτήρια του Μάαστριχ, της Λισσαβόνας και μετέπειτα του ΣΣΑ εφαρμοστήκαν από τις περισσότερες χώρες με τρόπο διαδικαστικό, χωρίς να αδράξουν την ευκαιρία να εξυγιάνουν και να μεταρρυθμίσουν τις οικονομίες τους. Εξάλλου, στη περίπτωση του ΣΣΑ, ο διακυβερνητικός του χαρακτήρας συνέβαλε ώστε να μην επιβληθούν ποτέ κυρώσεις. Η ΕΚΤ με τη σειρά της παρά το αυστηρό εποπτικό της πλαίσιο, δεν προνόησε έγκαιρα για τη λήψη μέτρων προκειμένου να θωρακίσει και να προφυλάξει τις Ευρωπαϊκές τράπεζες από την έκθεσή τους σε υψηλού ρίσκου χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Στους κόλπους της Ε.Ε. αναζωπυρώθηκε η συζήτηση για τη μελλοντική μορφή της. Οι ευρωσκεπτικιστές εκμεταλλευόμενοι την οικονομική συγκυρία υποστήριζαν τη διάλυση της ευρωζώνης και την επιστροφή στα εθνικά νομίσματα ως εργαλείο άσκησης εθνικής πολιτικής.

Οι προσεγγίσεις για την ασκούμενη οικονομική πολιτική στην Ε.Ε. διαχωρίστηκαν. Η μία πλευρά με προεξέχουσες τη Γερμανία, τη Φιλανδία και άλλες βόρειες χώρες υποστηρίζει μία Ένωση με έμφαση στη σταθερότητα τιμών και στο χαμηλό πληθωρισμό. Η ομάδα αυτών των χωρών ενστερνίζεται την άποψη ότι η οικονομία πρέπει να αυτορυθμίζεται από τις δυνάμεις

221. Κατά μέσο όρο το ποσοστό δημοσίου των κρατών της Ε.Ε. χρέους ανήλθε στο 92% το 2014 από λιγότερο του 70% πριν την κρίση. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017) Έγγραφο προβληματισμού σχετικά με την εμβάθυνση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

της αγοράς προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο πολιτικός κίνδυνος. Η άλλη πλευρά αποτελούμενη κυρίως από χώρες του νότου με επικεφαλείς ιδίως τη Γαλλία και την Ιταλία θεωρεί ότι για να λειτουργήσει η ΟΝΕ επιβάλλεται η στόχευση να μη περιορίζεται μόνο στη σταθερότητα των τιμών αλλά να επεκταθεί και σε άλλους οικονομικούς τομείς, ώστε να αντιμετωπιστούν οι αποτυχίες της αγοράς και να επέλθει πραγματική σύγκλιση²²².

Αν και από τους πολέμιους της Ε.Ε. ακούστηκαν απόψεις ακόμα και για διάλυσή της, εντούτοις, η ιδέα της δημιουργίας μίας ομοσπονδίας κρατών δεν τέθηκε ποτέ ουσιαστικά ως πρόταση για διαβούλευση από τους υποστηρικτές της. Αντιθέτως, οι Ευρωπαίοι πολίτες έκπληκτοι πληροφορούνται για άτυπες συνομιλίες με περιεχόμενο μίας ΟΝΕ πολλών ταχυτήτων²²³.

Οι Κυβερνήσεις των κρατών μελών καθυστέρησαν να αντιδράσουν με το ξέσπασμα της κρίσης το 2008. Οι αντιδράσεις τους υπήρξαν σπασμωδικές, εθνοκεντρικές και ουσιαστικά ακολουθούσαν τα γεγονότα²²⁴. Η συμμετοχή του ΔΝΤ στα προγράμματα εξυγίανσης ορισμένων Ευρωπαϊκών χωρών αποδεικνύει ότι η Ε.Ε. δεν ήταν προετοιμασμένη να αναλάβει μόνη της το κόστος της διάσωσης. Η τελευταία εξέλιξη προκάλεσε ερωτήματα στις Ευρωπαϊκές κοινωνίες για την εμπλοκή ενός υπερεθνικού οργανισμού στις Ευρωπαϊκές υποθέσεις.

Ωστόσο, η Ε.Ε. δεν έμεινε αδρανής. Από την πρώτη στιγμή της κρίσης έστω και αμήχανα δεν έπαυε να εργάζεται αδιάκοπα πάνω στη συγκρότηση πολιτικών προκειμένου να βοηθήσει τις εθνικές οικονομίες. Τα θεσμικά όργανά της συνειδητοποίησαν έγκαιρα ότι το υπάρχον κανονιστικό πλαίσιο και η τήρηση του ΣΣΑ δεν ήταν επαρκή για την αντιμετώπιση των υφιστάμενων κλυδωνισμών. Έπρεπε να υιοθετηθούν νέες δράσεις και να ενισχυθεί η Ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση.

Για τη μείωση των υψηλών ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους επιλέχθηκε μια σειρά περιοριστικών πολιτικών κατόπιν απαίτησης της Γερμανίας και μίας ομάδας χωρών γύρω από αυτή. Οι αιτιάσεις από τις χώρες του νότου για εφαρμογή επεκτατικών πολιτικών έπεσαν στο κενό. Εξάλλου η οικονομική τους υστέρηση και η άμεση ανάγκη για αρκετές από αυτές ενίσχυσης της χρηματοπιστωτικής τους ρευστότητας, τους στερούσε άτυπα το δικαίωμα να προτείνουν ηπιότερες λύσεις. Τα όργανα της Ε.Ε. συμφωνούσαν σε σημαντικό βαθμό με τις

222. Hacker, B. & M. Koch, M.C (2017) The divided Eurozone Mapping Conflicting Interests on the Reform of the Monetary Union. *Friedrich-Ebert-Stiftung*.

223. www.naftemporiki.gr/.../europi-pollon-taxutiton-theloun-oi-igetes-ton-isxuroteron-xo.

224. Μαρής, Γ.(2014) Το Νέο Πλαίσιο και τα Όρια της Οικονομικής Διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ερευνητικό Κείμενο Νο 14, *Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)*.

απόψεις των βόρειων χωρών και συνηγορούσαν στην επιβολή διαρθρωτικών δημοσιονομικών μέτρων, ώστε να επέλθει εξυγίανση.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή και τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. με τη συνεργασία των εθνικών Κυβερνήσεων συνέστησαν νέους περισσότερο εξειδικευμένους μηχανισμούς εποπτείας και ελέγχου των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών την τριετία 2011-2013. Η αναθεώρηση του ΣΣΑ, η δέσμη των έξι μέτρων, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, η ΣΣΣΔ, οι κανονισμοί 472/2013 και 473/2013 αποτέλεσαν βασικούς πυλώνες πολιτικών της Ε.Ε. προκειμένου να θωρακιστεί το Ευρωπαϊκό οικοδόμημα και η ΟΝΕ.

Σήμερα, η μακροοικονομική ηρεμία δεν έχει ακόμα επέλθει πλήρως. Ασφαλώς, η λήψη τόσο αυστηρών δημοσιονομικών μέτρων έφερε αποτελέσματα και κατέστησε αρκετές χώρες περισσότερο ανταγωνιστικές σε σχέση με το παρελθόν. Όμως, οι οικονομικές ασυμμετρίες εντός της ΟΝΕ και ευρύτερα στον χώρο της Ε.Ε. παρέμειναν. Οι Ευρωπαϊκές οικονομίες κινούνται σε διαφορετικές ταχύτατες. Ο προβληματικός νότος δε διαθέτει τα εχέγγυα να πλησιάσει σε απόδοση τον ανεπτυγμένο βορρά²²⁵.

Οι ηγέτες της Ε.Ε συνειδητοποιούν πλέον ότι οι εθνικές πρακτικές δεν πρόκειται να αντέξουν στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον που δημιουργείται. Οι σκέψεις για περισσότερη και βαθύτερη πολιτική ένωση αρχίζουν να αποκτούν συγκεκριμένο περιεχόμενο. Η αρχή έγινε με την προσπάθεια από το 2014 για την Τραπεζική Ένωση. Απόψεις για κοινή φορολογική πολιτική, για κοινό ενωσιακό προϋπολογισμό, ακόμα και για τη θεσμοθέτηση Υπουργού Οικονομικών της Ένωσης αποτελούν αντικείμενο διαβουλεύσεων στα Ευρωπαϊκά fora. Η έκθεση των πέντε Προέδρων που δημοσιεύτηκε το 2015 για την ολοκλήρωση της ΟΝΕ καθώς και η Λευκή Βίβλος για το μέλλον της Ευρώπης την οποία επιμελήθηκε η Επιτροπή το 2017, τον ίδιο στόχο επιδιώκουν, την εναρμόνιση πολιτικών για τη στενότερη οικονομική διακυβέρνηση.

4.3. Τραπεζική Ένωση.

Το γεγονός ότι η κρίση του 2009 στην Ευρώπη, προήλθε από τις αρρυθμίες του χρηματοπιστωτικού τομέα στις ΗΠΑ, προκαλώντας, όμως, αποσταθεροποίηση στο τραπεζικό σύστημα αρκετών κρατών μελών της ΟΝΕ και ευρύτερα της Ε.Ε, συνέβαλε στο να ληφθούν, έγκαιρα, συγκεκριμένες πολιτικές για τα τραπεζικά ιδρύματα και τις θυγατρικές τους

225. Baldwin, R. & Wyplosz, C. (2017). *Τα Οικονομικά της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, Εκδόσεις Τζόλα. Σελ. 734.

εταιρείες. Άλλωστε, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελούν πλέον πυλώνες σταθερότητας στις σύγχρονες καπιταλιστικές οικονομίες.

Η Ε.Ε. από το 2009 άρχισε να οργανώνει την τραπεζική ένωση²²⁶ μέσω του «Προγράμματος», στην αρχή από τον Ιανουάριο του 2010 έως το 2013 και με την εφαρμογή του Κανονισμού (Ε.Ε) 258/2014²²⁷ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου ανανεώθηκε η λειτουργία του από το 2014 έως το 2020. Κεντρικό ρόλο για την τραπεζική ένωση διαδραματίζει η ΕΚΤ, ενώ ταυτόχρονα για την οργάνωση και την επιτήρηση θεσπίστηκαν ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (ΕΕΜ) και ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης (ΕΜΕ). Για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων συγκροτήθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ).

4.3.1. Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (ΕΕΜ-SSM)²²⁸.

Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός τέθηκε σε ισχύ στις 4 Νοεμβρίου 2014 κατόπιν δύο Κανονισμών 1022/2013²²⁹ και 1024/2013²³⁰ του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τον Οκτώβριο του 2013. Η σύστασή του είναι καθοριστική για τη θεσμοθέτηση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης, επειδή ανατίθεται σε ένα υπερεθνικό όργανο την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), η εποπτεία των τραπεζών και των συναφών ιδρυμάτων, ύστερα από μία σειρά συμβιβασμών που επιτεύχθηκαν σε πολιτικό επίπεδο²³¹.

Η ΕΚΤ αναλαμβάνει την υποχρέωση της προληπτικής εποπτείας εκατόν είκοσι τριών (123) συστημικών τραπεζών, χιλίων σαράντα τεσσάρων (1044) θυγατρικών τους, καθώς και τρεισήμισι χιλιάδων (3.500) χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία ελέγχονται αρχικά από τις εθνικές εποπτικές αρχές. Και τα δέκα εννιά (19) κράτη της ευρωζώνης συμμετέχουν στον ΕΕΜ, ενώ και οι υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε μπορούν να συνδεθούν με αυτόν, εφόσον υπάρξει

226. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/.../state-union-2017-brochure_el.pdf. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η κατάσταση της Ένωσης 2017. Ομιλία του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζαν Κλώντ Γιουνκέρ στις 13.09.2017 «Αν θέλουμε οι τράπεζες να λειτουργούν με τους ίδιους κανόνες και υπό την ίδια εποπτεία σε όλη την ήπειρό μας, τότε θα πρέπει να ενθαρρύνουμε τα κράτη μέλη να προσχωρήσουν στην Τραπεζική Ένωση. Η ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης είναι θέμα που επείγει.».

227. Κανονισμός (Ε.Ε) 258/2014 του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 3 Απριλίου 2014 «περί θεσπίσεως προγράμματος της Ένωσης για την υποστήριξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων στον τομέα της χρηματοοικονομικής αναφοράς και της ελεγκτικής κατά την περίοδο 2014-2020, και για την κατάργηση της απόφασης αριθ. 716/2009/ΕΚ».

228. www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=SSM, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών.

229. Κανονισμός 1022/2013, ΕΕ, L 287/5, 29.10.2013.

230. Κανονισμός 1024/2013, ΕΕ, L 287/63, 29.10.2013.

231. Γκόρτζος, Χ.Β. (2016) Η «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση»: Μια συνοπτική θεώρηση των θεσμικών και κανονιστικών ρυθμίσεων, στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. (Εκδόσεις Θεμέλιο).

συνεργασία ανάμεσα στις εθνικές εποπτικές αρχές, (συνήθως οι κεντρικές τράπεζες) και την ΕΚΤ.

Ο ΕΕΜ επιλαμβάνεται της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, των χρηματοδοτικών εταιριών συμμετοχών, των μεικτών χρηματοοικονομικών εταιριών συμμετοχών καθώς και των υποκαταστημάτων τους που εδρεύουν σε κράτη της ΕΕ αλλά εκτός ΟΝΕ. Τα όργανα του ΕΕΜ είναι δύο, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ και το Εποπτικό Συμβούλιο, το οποίο αποτελεί ένα εσωτερικό όργανο της τελευταίας, επιφορτισμένο με το σχεδιασμό και την εκτέλεση των εποπτικών διαδικασιών.

4.3.2. Ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης (ΕΜΕ)²³².

Ο ΕΜΕ εντάσσεται στην ευρωπαϊκή πολιτική τραπεζικής ενοποίησης, συνιστώσα του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού που στοχεύει στην εύρυθμη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Συστήματος μέσω της σύστασης ενός ευρωπαϊκού φορέα εξυγίανσης μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων και ορισμένων επιχειρήσεων επενδύσεων²³³. Τέθηκε σε λειτουργία το 2015 με τη ψήφιση του Κανονισμού 806/2014 (Ε.Ε) του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου²³⁴. Αφορά το τραπεζικό σύστημα των κρατών μελών της ΟΝΕ αλλά και χωρών της Ε.Ε, οι οποίες επιθυμούν να ενταχθούν σε αυτό.

Επικεντρώνεται στο σχεδιασμό προγραμμάτων εξυγίανσης προβληματικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Ρυθμίζει θέματα καταθέσεων, κεφαλαιακών απαιτήσεων και αποτροπής ή ομαλής χρεοκοπίας τραπεζών, αποφεύγοντας τη μετακύληση του κόστους στους φορολογούμενους. Ταυτόχρονα, προσπαθεί να άρει την πιθανή καχυποψία για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, να περιορίσει τον αριθμό τους, να δημιουργήσει τις συνθήκες για τη μείωση των μαζικών εκροών κεφαλαίων και να τερματίσει την έως τώρα πρακτική των τραπεζών στο να συνδράμουν τις εθνικές αρχές μέσω της αγοράς δημοσίου χρέους.

Αποτελείται από το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης και το κοινό Ταμείο Εξυγίανσης, τα οποία χρηματοδοτούνται από το τραπεζικό σύστημα. Στόχος αποτελεί ο νέος μηχανισμός να συγκροτηθεί μέσα στα επόμενα χρόνια με μετοχικό κεφάλαιο, το οποίο θα ανέρχεται περίπου

232. www.consilium.europa.eu/.../single-resolution-mechanis.

233. Γκόρτζος, Χ.Β. (2016) Η «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση»: Μια συνοπτική θεώρηση των θεσμικών και κανονιστικών ρυθμίσεων, στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. (Εκδόσεις Θεμέλιο).

234. Κανονισμός (Ε.Ε) 806/2014 «περί θεσπίσεως ενιαίων κανόνων και διαδικασίας για την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και ορισμένων επιχειρήσεων επενδύσεων στο πλαίσιο ενός Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης και ενός Ενιαίου Ταμείου Εξυγίανσης και τροποποιήσεως του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010».

στα πενήντα πέντε (55) δισεκατομμύρια ευρώ, και θα αντληθεί από το 1% των καταθέσεων των σε λειτουργία Ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Ο ΕΜΕ έχει καταφέρει να επιβάλλει κοινούς κανόνες εποπτείας για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των κρατών μελών, επιτρέποντάς τα να επιλέξουν τα ίδια τον τρόπο εφαρμογής των πολιτικών εξυγίανσης. Με τη λήψη κοινών αποφάσεων αποτρέπεται ο κίνδυνος μεταφοράς της τραπεζικής κρίσης σε μη συμμετέχοντα μέλη. Επιπρόσθετα, το κοινό Ταμείο Εξυγίανσης συμβάλλει στην αποτροπή ενδεχόμενης ενίσχυσης τραπεζών από τους εθνικούς προϋπολογισμούς, όπως συνέβη συχνά στο πρόσφατο παρελθόν, με άμεση επίπτωση την έλλειψη ρευστότητας στην πραγματική οικονομία.

4.3.3. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ)²³⁵.

Για την εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα δεν αρκεί μόνο η αυστηρή εποπτεία αλλά είναι εξίσου χρήσιμο να δοθεί έμφαση και στην αναπτυξιακή δραστηριότητά του. Μετά την κρίση της περιόδου 2008-2010 παρατηρήθηκε μια κάμψη επενδυτικού ενδιαφέροντος στις Ευρωπαϊκές οικονομίες έως και 15% σε σύγκριση με το 2007 ως αποτέλεσμα της αβεβαιότητας και των υψηλών ελλειμμάτων που εμφάνισαν τα κράτη μέλη της ΕΕ²³⁶.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο και με δεδομένο την πληθώρα διαθέσιμων πόρων εντός της Ε.Ε, συστήθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ) υπό την εποπτεία της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Συγκροτήθηκε τον Ιούλιο του 2015 με τον Κανονισμό 1017/2015²³⁷, με σκοπό να αποτελέσει το επίκεντρο του ευρωπαϊκού επενδυτικού σχεδίου, ώστε να σημειωθεί οικονομική μεγέθυνση και τόνωση της απασχόλησης προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της στρατηγικής «*Ευρώπη 2020*²³⁸».

235. www.consilium.europa.eu/.../single-resolution-mechanis.

236. europedia.moussis.eu/books/Book_2/6/17/02/03/?lang=gr&all=1&s=1 17.2.3. Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων στην ΕΕ.

237. Κανονισμός (Ε.Ε.) 1017/2015 του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 25ης Ιουνίου 2015 «για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, τον Ευρωπαϊκό Κόμβο Επενδυτικών Συμβουλών και την Ευρωπαϊκή Πύλη Επενδυτικών Έργων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1291/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1316/2013 — το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων».

238. Η στρατηγική 2020 καταδεικνύει τις βασικές δράσεις της Ε.Ε. την τρέχουσα δεκαετία. Οι βασικές πολιτικές αναφέρονται στους τομείς της απασχόλησης, της έρευνας και της ανάπτυξης, της κλιματικής αλλαγής και της ενέργειας, της εκπαίδευσης καθώς και της αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ειδικότερα στόχοι οριοθετούνται ως ακολούθως. Η απασχόληση να αγγίξει το 75% των ατόμων 20-64 ετών. Οι επενδύσεις στην έρευνα και την τεχνολογία να ανέλθουν στο 3% του ΑΕΠ της Ε.Ε. Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου να μειωθούν κατά 20% σε σχέση με το 1990, το 20% της ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και να αυξηθεί η ενεργειακή απόδοση κατά 20%. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο να μειωθεί κατά 10% και οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να

Η χρηματοδότηση αφορά, κυρίως, επενδύσεις ύψους τριακοσίων δεκαπέντε (315) δισεκατομμυρίων ευρώ για την τριετία 2015-2017 και διαχέεται σε κοινωνικές υποδομές υγείας και εκπαίδευσης, στην καινοτομία, στην έρευνα και στην τεχνολογία αλλά και σε δράσεις για την κλιματική αλλαγή. Εγγυήσεις παρέχονται μέσω του προϋπολογισμού της Ε.Ε. Το Συμβούλιο επιθυμεί τη συνέχιση της λειτουργίας του ΕΤΣΕ και για τα επόμενα έτη 2018-2020 με μεγαλύτερο ύψος χρηματοδότησης.

4.3.4. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων (ΕΣΑΚ).

Άλλο ένα βήμα προς την κατεύθυνση της τραπεζικής ένωσης αποτελεί η πρόταση της Επιτροπής να εφαρμοστεί σταδιακά έως το 2025 ένα Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων, το οποίο θα διασφαλίζει τους καταθέτες από ενδεχόμενες χρεωκοπίες των Ευρωπαϊκών τραπεζών²³⁹. Μάλιστα, η οδηγία 2014/49/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Επιτροπής «περί των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων» στοχεύει στην εναρμόνιση των εγχώριων συστημάτων εγγύησης καταθέσεων προκειμένου να ενδυναμωθεί η τραπεζική αγορά και να αποζημιώνεται άμεσα ο καταθέτης²⁴⁰.

4.4. Φορολογική πολιτική.

Η θεσμοθέτηση κανόνων για την εποπτεία και την ένωση του τραπεζικού συστήματος δεν αρκεί για την ενδυνάμωση της οικονομικής διακυβέρνησης εντός της Ε.Ε. Η προσοχή πρέπει επικεντρωθεί και στον τρόπο άσκησης ενιαίας δημοσιονομικής πολιτικής, προκειμένου να αμβλυνθούν οι αποκλίσεις που παρατηρούνται στις οικονομίες των κρατών μελών.

Ένας βασικός πυλώνας άσκησης οικονομικής πολιτικής σε εθνικό και σε ενωσιακό επίπεδο αποτελεί η φορολογία. Εξάλλου, οι πόροι της Ε.Ε. για τη λειτουργία της και τη χρηματοδότηση των πολιτικών της, προέρχονται κυρίως από έμμεσους φόρους²⁴¹.

προσεγγίσουν το ποσοστό του 40% έως το 2020. Τέλος ο αριθμός των ατόμων στην Ε.Ε., ο οποίος βιώνει την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό να μειωθεί κατά 20 εκατομμύρια πολίτες. Πρόκειται για υλοποίηση εθνικών στόχων τους οποίους η Επιτροπή παρακολουθεί συστηματικά μέσα από τη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και συντάσσει σχετικές εκθέσεις προόδου.

239. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017) Έγγραφο προβληματισμού σχετικά με την εμβάθυνση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

240. Γκόρτζος, Χ.Β. (2016) Η «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση»: Μια συνοπτική θεώρηση των θεσμικών και κανονιστικών ρυθμίσεων, στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. (Εκδόσεις Θεμέλιο).

241. www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-revenue-own-resources.

Από την αρχή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θεσμοθετήθηκε ένα κοινό εσωτερικό-εξωτερικό δασμολόγιο και άρση των δασμών μεταξύ των κρατών μελών, στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς. Μάλιστα, οι πόροι του κοινού δασμολογίου αποτέλεσαν εξ αρχής μία από τις βασικές πηγές χρηματοδότησης της Ε.Κ²⁴². Με την πάροδο των χρόνων και στον τομέα της έμμεσης φορολογίας θεσπίστηκαν κοινές διατάξεις. Συγκεκριμένα, στους έμμεσους φόρους έχουν ψηφιστεί κανόνες εναρμόνισης των ελάχιστων συντελεστών των 28 χωρών σε αλκοολούχα ποτά, σε προϊόντα καπνού και βενζίνης προκειμένου να αποτρέπεται η στρέβλωση του ανταγωνισμού.

Πρόσφατα, το 2016, η Επιτροπή ανακοίνωσε τις προτάσεις της για την κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας των εταιρειών (ΚΕΦΒΕ), ώστε να απλουστευτούν οι διαδικασίες και να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός. Προτείνεται οι εταιρίες σε όλη την Ε.Ε να φορολογούνται ενιαία ως προς τα φορολογητέα κέρδη τους και καθιερώνονται αυστηρότεροι κανόνες στις συναλλαγές που αφορούν τις τιμές μεταβίβασης και στις πληρωμές εντός ενός ομίλου επιχειρήσεων. Επιπλέον, διατυπώθηκαν νέες προτάσεις για την επίλυση διαφορών σε περιπτώσεις διπλής φορολόγησης των εταιρειών καθώς και αντιμετώπισης υβριδικών αναντιστοιχιών με χώρες εκτός Ε.Ε., επειδή οι εταιρίες βρίσκουν νομικά κενά στις νομοθεσίες άλλων κρατών και φοροδιαφεύγουν²⁴³.

Η δραστηριότητα της Ε.Ε. επεκτείνεται και σε θέματα καταπολέμησης της φοροδιαφυγής, της φοροαποφυγής και της φορολογικής απάτης, μέσω ανταλλαγής πληροφοριών αλλά και συνεργασίας με τρίτα κράτη και διεθνείς οργανισμούς, ιδίως μετά τις πρόσφατες αποκαλύψεις για φορολογικούς παραδείσους μέσα από έγγραφα τύπου «Lux Leaks». Οι προτάσεις για φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, οι διαβουλεύσεις με κράτη μέλη για τη φορολογία αποταμιεύσεων, η πράσινη βίβλος για το μέλλον του ΦΠΑ²⁴⁴ και η μεταρρύθμισή του, οι προτάσεις για έξυπνους φόρους στην ενέργεια και οι διατάξεις για τους ειδικούς φόρους κατανάλωσής αποτελούν δράσεις των οργάνων της Ένωσης αποδεικνύοντας το ενδιαφέρον της στο συγκεκριμένο τομέα²⁴⁵.

Όμως, όλες οι παραπάνω πρωτοβουλίες ανάγονται σε ζητήματα έμμεσης φορολόγησης. Η άμεση φορολογία φυσικών και νομικών προσώπων έχει παραμείνει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Η Ε.Ε. επιλέγει τη διακυβερνητική μέθοδο και αποδεικνύεται άτολμη στην επιβολή ενιαίων κανόνων για την άμεση φορολογία.

242. Το κοινό τελωνειακό δασμολόγιο θεσπίστηκε από τα κράτη μέλη της ΕΟΚ το 1968 (άρθρο 28ΣΛΕΕ πρώην άρθρο 23ΣΕΚ). Μούσης, Ν. (2015). Σελ.79.

243. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Δελτίο Τύπου, 26/10/2016. Europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3471_el.htm.

244. COM (2010)0695.

245. www.Europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuld-FTU_2.6.9.Θεματολογικά Δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2017).

Αν η Ένωση επιθυμεί την οικονομική της ολοκλήρωση, απαιτείται είτε να θεσπίσει η ίδια κοινούς φορολογικούς συντελεστές για όλα τα κράτη μέλη είτε να καθορίσει ανώτατα και κατώτατα όρια συντελεστών με μικρές αποκλίσεις μεταξύ τους. Διαφορετικά, παρέχεται ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για επενδύσεις και απασχόληση σε κράτη με ελαττωμένους φορολογικούς συντελεστές²⁴⁶. Με αυτήν την πρακτική, συντελείται ανισορροπία μεταξύ των κρατών μελών, εις βάρος εκείνων που λόγω δομικών αδυναμιών, έλλειψης τεχνογνωσίας και υποχρέωσης να υλοποιήσουν δημοσιονομικά προγράμματα προσαρμογής δε δύνανται να μειώσουν τους συντελεστές άμεσης ή έμμεσης φορολογίας. Αναμφίβολα, η επίτευξη πραγματικής σύγκλισης μεταξύ των εθνικών οικονομιών επιβάλλει την εφαρμογή κοινών ενωσιακών φορολογικών πολιτικών.

Βέβαια, σήμερα φαντάζει αδύνατο με τους υπάρχοντες οικονομικούς όρους και με βάση τα διαφορετικά χαρακτηριστικά των κρατών μελών, η υιοθέτηση ενός ενιαίου φορολογικού συστήματος. Αυτή τη στιγμή, η φορολογική εναρμόνιση των συντελεστών σε άμεσους και έμμεσους φόρους, μάλλον περισσότερα προβλήματα θα δημιουργούσε παρά θα επίλυε. Όμως, αν η Ε.Ε. επιθυμεί να λειτουργήσει κάποια στιγμή ως μία ΑΝΠ, προσφέροντας οικονομικά οφέλη στους πολίτες της, είναι υποχρεωμένη να μελετήσει κοινές πολιτικές, δίκαιης και ισόρροπης φορολόγησης.

4.5. Ενιαίος προϋπολογισμός της Ε.Ε.

Η Ε.Ε διαθέτει προϋπολογισμό, ο οποίος σύμφωνα με το άρθρο 312 ΣΛΕΕ περιλαμβάνει την ετήσια πρόβλεψη για τα έσοδα και τις δαπάνες, όπως διατυπώνονται στο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο, το μεσοπρόθεσμο δηλαδή πρόγραμμα δαπανών της Ε.Ε. Το ισχύον ΠΔΠ περιλαμβάνει την περίοδο 2014-2020. Κάθε χρόνο η Επιτροπή υποβάλλει σχέδιο προϋπολογισμού στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το Συμβούλιο τοποθετείται επί του σχεδίου επιφέροντας, αν απαιτούνται, τροποποιήσεις. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εγκρίνει τον προϋπολογισμό εφόσον αποδεχτεί τη θέση του Συμβουλίου²⁴⁷.

Ο προϋπολογισμός της Ε.Ε. ετησίως ανέρχεται γύρω στα εκατόν πενήντα (150) δισεκατομμύρια ευρώ και αντιστοιχεί περίπου στο 1% του ΑΕΠ όλων των κρατών μελών.

246. Πελαγίδης, Θ.(2007) Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ολοκλήρωση σε Συνθήκες Παγκοσμιοποίησης, στο *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές 50 Χρόνια*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. και Τσινισιζέλης, Μ. (Αθήνα: Θεμέλιο).

247. eur-lex.europa.eu/summary/glossary/budget.html?locale=el.

Διατίθεται κυρίως στους τομείς της ανάπτυξης, της απασχόλησης, της αγροτικής παραγωγής, σε προγράμματα δράσεων καθώς και σε πολιτικές στήριξης χωρών εκτός Ε.Ε.²⁴⁸.

Ως εκ τούτου, προκύπτει ότι δεν πρόκειται για έναν κοινό ενωσιακό προϋπολογισμό, ο οποίος εμπεριέχει τις συνολικές δαπάνες και τα έσοδα όλων των χωρών της Ε.Ε. Αντιθέτως, η κάθε χώρα καταρτίζει κάθε χρόνο το προϋπολογισμό της, προβλέποντας συγχρόνως το ποσό, της συνεισφοράς της, αναλογικά με το ΑΕΠ της στην Ε.Ε.

Ο προϋπολογισμός για κάθε χώρα αποτελεί τομέα υψηλής πολιτικής, ο οποίος όταν εκχωρείται σε μία υπερεθνική οντότητα, ουσιαστικά σηματοδοτεί την αναστολή της εθνικής της κυριαρχίας. Επομένως, δικαιολογείται η στάση των κρατών μελών της Ε.Ε που στο παρελθόν υπήρξαν αρνητικά στη μεταβίβαση της συγκεκριμένης αρμοδιότητας. Όμως, τα τελευταία χρόνια, λόγω τη παγκοσμιοποίησης, των διεθνών οικονομικών μεταβολών και των αποτυπωμάτων που άφησε η κρίση στην Ε.Ε., η προοπτική κατάρτισης ενός κοινού προϋπολογισμού αρχικώς για τις χώρες της Ευρωζώνης δεν αφήνει αδιάφορες τις Κυβερνήσεις. Αντιθέτως, ολοένα και πιο συντονισμένα διεξάγεται ένας δημόσιος διάλογος εντός της Ε.Ε. για έναν κοινό προϋπολογισμό μεταξύ των κρατών της ΟΝΕ²⁴⁹.

Αν η προοπτική για το μέλλον της Ε.Ε. είναι η στενότερη οικονομική διακυβέρνηση, η κατάρτιση ενός κοινού ομοσπονδιακού προϋπολογισμού αποτελεί μία θεμελιώδη πολιτική επιλογή. Το πλεονέκτημά του θα εδράζεται στην άμεση μεταβίβαση πόρων και οικονομικής αλληλεγγύης σε χώρες, περιοχές και ομάδες, οι οποίες χρειάζονται οικονομική υποστήριξη, ελαττώνοντας ταυτόχρονα σε κάποιο βαθμό το κοινωνικό κόστος της νομισματικής ένωσης²⁵⁰. Δεν αποτελεί εύκολο εγχείρημα και με αυτονόητες τις έντονες αντιδράσεις των πλουσίων και αναπτυγμένων χωρών. Βέβαια, αν η επιλογή είναι να λειτουργήσει η Ε.Ε. ως μία οντότητα στο παγκόσμιο περιβάλλον, η μικροπολιτική επιβάλλεται να τεθεί στο περιθώριο και να ληφθούν ρηζικέλευθες αποφάσεις.

Πάντως, με την παρούσα μη ομοσπονδιακή δομή της Ε.Ε., η σκέψη για την κατάρτιση ενιαίου προϋπολογισμού, δεν πρόκειται να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Υπάρχουν αρκετά διαφορετικά χαρακτηριστικά στις εθνικές οικονομίες, τα οποία καθιστούν την κατάρτιση ενιαίου προϋπολογισμού στην παρούσα φάση ανεδαφική. Η πρόταση κοινού προϋπολογισμού κατατίθεται στο δημόσιο διάλογο της Ε.Ε. ώστε σταδιακά να λάβει

248. https://europa.eu/european-union/about-eu/money/expenditure_el.

249. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2017). Έγγραφο προβληματισμού σχετικά με την εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής Ένωσης.

250. De Grauwe, P. (2005). Σελ.356. Επίσης χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το κράτος των ΗΠΑ., όπου ο ομοσπονδιακός προϋπολογισμός συνδράμει στις πολιτείες όταν αιτούνται οικονομική υποστήριξη.

συγκεκριμένο περιεχόμενο. Άλλωστε, και στο παρελθόν, οι περισσότερες πολιτικές της Ε.Ε που εφαρμόστηκαν, αποτελέσαν προϊόν μακροχρόνιου διαλόγου και πολιτικής ώσμωσης.

4.6. Υπουργείο Οικονομικών της Ε.Ε.-Ευρωπαϊός Υπουργός Οικονομικών.

Παραπάνω διατυπώθηκαν συγκεκριμένες προτάσεις εφόσον οι Ευρωπαϊκοί λαοί επιθυμούν μία περισσότερο οικονομικά και πολιτικά ομογενοποιημένη Ε.Ε. Όμως, για να επέλθουν αυτές οι σημαντικές αλλαγές, είναι αναγκαία και η τροποποίηση των Συνθηκών αλλά και η μεταρρύθμιση των ενωσιακών οργάνων.

Σύμφωνα με τον πρώην Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Μανουέλ Μπαρόζο αποτελεί προτεραιότητα ο μετασχηματισμός της Επιτροπής ως εκτελεστικού οργάνου της Ένωσης και η μετατροπή του Επιτρόπου των οικονομικών θεμάτων σε Υπουργό Οικονομικών της Ε.Ε²⁵¹. Προηγουμένως, όμως, απαιτείται να συναινέσουν οι Κυβερνήσεις των κρατών μελών, ώστε να εκχωρήσουν την άσκηση της δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής στην Ε.Ε. Δεν αποτελεί μία πρωτόγνωρη εξέλιξη, αφού από την ίδρυση της ΟΝΕ η νομισματική πολιτική καθορίζεται κεντρικά από την ΕΚΤ και οι εθνικές Κυβερνήσεις δεν έχουν καμία δικαιοδοσία. Αν και είναι διάχυτη η αντίληψη ότι οι μεγάλες και ισχυρές χώρες της Ε.Ε. θα εναντιώνονταν σε τέτοιου είδους σχεδιασμούς, εντούτοις διαφαίνεται από τη ρητορική των Κυβερνώντων ιδίως της Γερμανίας και της Γαλλίας ότι δεν είναι αρνητικοί στην προοπτική άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής από ένα ενωσιακό όργανο²⁵².

Αν και σήμερα είναι θεσμοθετημένες αρκετές διαδικασίες συντονισμού, και εποπτείας της δημοσιονομικής πολιτικής εντός της Ένωσης, παρόλο αυτά δεν υφίσταται ένα κεντρικό όργανο προκειμένου να λαμβάνει αποφάσεις και να αποσοβεί κινδύνους, όταν διαφαίνεται ότι μια χώρα τείνει σε δημοσιονομική ανισορροπία. Ο Επίτροπος οικονομικών και δημοσιονομικών υποθέσεων, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων (ECOFIN) και ο Πρόεδρος της Ευρωομάδας, είναι όργανα επιφορτισμένα με την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής εντός της Ε.Ε. Όμως, κανένας από τους παραπάνω δε νομιμοποιείται να αποφασίσει και να εγκρίνει από μόνος του μία οικονομική πολιτική²⁵³. Απαιτείται πάντοτε διαβούλευση με τους υπόλοιπους εταίρους και τα όργανα της Ε.Ε.

251. Ομιλία του Μανουέλ Μπαρόζο ως Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Πανεπιστήμιο Χουμπόλτ, Βερολίνο «Σκέψεις για το παρόν και το μέλλον της Ευρώπης». (08/05/2014).

252. www.kathimerini.gr/.../die-zeit-h-protash-makron-gia-thn-eyrwzwnh-8a-voh8oyse-th.

253. Οι Pickford, S. Steinberg, F. & Otero-Iglesias, M (2014) How to Fix the Euro. *The Royal Institute of International Affairs*. προτείνουν κεντρική φορολογική αρχή με επικεφαλής τον Πρόεδρο της Ευρωομάδας, ο οποίος θα έχει την δικαιοδοσία να εκδίδει χρέος, να προβαίνει σε δημοσιονομικές μεταβιβάσεις, να καθορίζει δημοσιονομικούς κανόνες και να ορίζει εν τέλει τη δημοσιονομική πολιτική της Ευρωζώνης.

Η διαβούλευση είναι άκρως δημοκρατική και εντάσσεται στο πλαίσιο της διαφάνειας που επιβάλλεται να περιβάλλει τα ενωσιακά όργανα. Όμως, δεν χαρακτηρίζεται από αποτελεσματικότητα, η οποία είναι το ζητούμενο για την άμεση αντιμετώπιση οικονομικών ζητημάτων. Η πρόταση για τη θέση του Υπουργού Οικονομικών της Ε.Ε. τη συγκεκριμένη ανάγκη εξυπηρετεί, να αμβλύνει τις αντιθέσεις και τις διχογνωμίες και να λαμβάνει κεντρικές αποφάσεις για όλες τις χώρες και όλους του πολίτες μέσα στο πλαίσιο της δημοσιότητας και της διαφάνειας που διέπει κάθε οντότητα δικαίου²⁵⁴.

Αν η Ε.Ε. σκοπεύει την έστω βαθμιαία οικονομική της ολοκλήρωση δεν είναι δυνατή η εφαρμογή διαφορετικής φορολόγησης προσώπων και εταιρειών, ούτε η δυσαρμονία τιμών και μισθών. Όλες οι οικονομίες των χωρών πρέπει να βρίσκονται στο ίδιο σημείο του οικονομικού κύκλου και να μη δημιουργούνται προσκόμματα στην ελεύθερη μετάβαση των συντελεστών παραγωγής. Ως εκ τούτου, η θέση του Υπουργού των Οικονομικών δύναται να διασφαλίσει μία αρτιότερη οικονομική διακυβέρνηση, η οποία θα συμβάλλει στη σταδιακή άρση των οικονομικών αποκλίσεων μεταξύ των κρατών μελών.

4.7. Πολιτική Ένωση.

Οι παραπάνω οικονομικές πολιτικές προϋποθέτουν και ένα ανάλογο πολιτικό περιβάλλον για να ευοδωθούν. Η συζήτηση για την πολιτική ένωση της Ε.Ε. πλέον λαμβάνει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Ουσιαστική οικονομική διακυβέρνηση χωρίς πολιτική ενοποίηση και με μη δημοκρατική νομιμοποίηση των φορέων άσκησης εξουσίας αποτελεί ημίμετρο.

Η άποψη για μία πολιτικά ενοποιημένη Ευρώπη με χαρακτηριστικά ομοσπονδιακού κράτους δίχασε τους Ευρωπαίους ακόμη και πριν τη σύστασή της. Η διαμάχη μεταξύ φεντεραλιστών και λειτουργιστών για τη μορφή της διακυβέρνησης της Ε.Ε. συνεχίζεται αμείωτη. Οι περισσότεροι θιασώτες της Ευρωπαϊκής ιδέας και μάλιστα ορισμένοι εμπνευστές

254.https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/.../state-union-2017-brochure_el.pdf. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η κατάσταση της Ένωσης 2017. Ομιλία του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζαν Κλώντ Γιουνκέρ στις 13.09.2017 «Χρειαζόμαστε έναν Ευρωπαϊκό Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών: έναν Ευρωπαϊκό υπουργό που θα προωθήσει και θα στηρίξει τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στα κράτη μέλη μας. Που θα αξιοποιήσει το έργο το οποίο επιτελεί η Επιτροπή από το 2015 με τη βοήθεια της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων. Ο νέος υπουργός θα πρέπει να συντονίζει όλα τα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν όταν ένα κράτος μέλος βρίσκεται σε ύφεση ή πλήττεται από σοβαρή κρίση.».

του οράματος της ενωμένης Ευρώπης θεωρούσαν ότι η σταδιακή ένωση αποτελεί την καλύτερη λύση.

Επειδή υπήρχε ενδόμυχα η στόχευση μίας περισσότερο πολιτικά ενωμένης Ευρώπης, από την αρχή εκχωρήθηκαν σε κάποιο βαθμό εθνικές αρμοδιότητες στην Κοινότητα προκειμένου να λειτουργήσει απρόσκοπτα η ενιαία αγορά. Με την πάροδο των χρόνων, οι θεσμοί και τα όργανα της Ε.Ε. πλέον ενισχύθηκαν και σημαντικό κομμάτι των πολιτικών της είναι δεσμευτικό για τα κράτη μέλη.

Η τελευταία χρηματοπιστωτική κρίση αποτέλεσε το λόγο για την άσκηση αυστηρότερων κοινών οικονομικών πολιτικών. Οι θέσεις στον Ευρωπαϊκό δημόσιο διάλογο για κοινό ενωσιακό προϋπολογισμό, κοινή φορολόγηση ακόμα και για σύσταση Ευρωπαϊκού Υπουργείου Οικονομικών καταδεικνύουν ότι η θωράκιση των οικονομιών των κρατών μελών προϋποθέτει μια κοινή στρατηγική. Αναμφίβολα, οι παραπάνω δράσεις δεν μπορούν να επιφέρουν αποτελέσματα, αν τελικά δεν υπάρξει ένα εξουσιοδοτημένο όργανο με πλήρη αρμοδιότητα, το οποίο θα λαμβάνει αποφάσεις για όλους τους Ευρωπαίους πολίτες ισότιμα.

Όμως, το να επαναληφθεί η ίδια διαδικασία ενίσχυσης ενός θεσμικού οργάνου προκειμένου να παράγει κοινές πολιτικές όπως συνέβη με την ΕΚΤ δεν είναι το ζητούμενο. Η κριτική που της έχει ασκηθεί από αρκετές πλευρές για το ρόλο της στην πρόσφατη οικονομική κρίση, συνηγορεί στη σκέψη ότι οποιανδήποτε απόπειρα πολιτικής ενοποίησης δεν ενδείκνυται να βασισθεί στις ίδιες συνταγές. Αν οι Κυβερνήσεις των κρατών μελών, τελικώς, εκχωρήσουν και την αρμοδιότητα της δημοσιονομικής πολιτικής σε ένα υπερεθνικό όργανο, το τελευταίο επιβάλλεται να διέπεται από την υψηλότερη δυνατή δημοκρατική νομιμοποίηση.

Όπως και στην περίπτωση της Επιτροπής, όπου το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθορίζει με τη ψήφο των μελών του, το πρόσωπο του Προέδρου της, μία αντίστοιχη διαδικασία επιβάλλεται να εφαρμοστεί και για το όργανο το οποίο θα αναλάβει το βάρος της ενωσιακής οικονομικής πολιτικής. Είναι θεμελιώδες τα πρόσωπα που θα αναλάβουν αυτήν την ευθύνη να συνιστούν προϊόν δημοκρατικής επιλογής²⁵⁵. Οι Ευρωπαίοι πολίτες πρέπει να αισθανθούν ότι με την ψήφο τους λαμβάνουν καθοριστικές αποφάσεις, ότι αποτελούν ουσιαστικό συστατικό του εγχειρήματος της Ε.Ε.

Διαφορετικά, οι αποφάσεις οι οποίες θα αποφασίζονται από το υπερεθνικό μη δημοκρατικό νομιμοποιημένο όργανο θα στερούνται ευρύτερης αποδοχής και θα καθίστανται στο στόχαστρο κριτικής, ιδίως όταν είναι περιοριστικές και λαμβάνονται για να

255. Delivorias, A.(2015). European economic governance. State of play and reforms proposals. *European Parliamentary Research Service*.

αντιμετωπιστούν δημοσιονομικές ανισορροπίες. Η κριτική που ασκείται από ευρύτατα στρώματα πολιτών των κρατών περί έλλειψης δημοκρατίας, δεν συνάδει με το μοντέλο διακυβέρνησης που επιθυμεί η πλειονότητα των Ευρωπαϊκών κοινωνιών.

Η βούληση των Ευρωπαίων πολιτών επιβάλλεται να μεταφέρεται μέσω των εθνικών εκπροσώπων και των Εθνικών Κοινοβουλίων της κάθε χώρας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Τα εθνικά Κοινοβούλια γνωρίζουν τις εγχώριες ιδιαιτερότητες, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των οικονομιών τους και συνεπώς είναι σε θέση να διατυπώνουν ρεαλιστικές προτάσεις στο πλαίσιο της ουσιαστικής διαβούλευσης που απαιτείται να διεξάγεται στο ΕΚ για την εφαρμογή της ενωσιακής δημοσιονομικής πολιτικής²⁵⁶. Σήμερα το ΕΚ έχει μεν αναβαθμιστεί θεσμικά, όμως η παρέμβασή του στα μέτρα που λαμβάνονται είναι διακριτική, επειδή η άσκηση μακροοικονομικής πολιτικής τελεί σε διακυβερνητικό επίπεδο.

Το σχέδιο, το οποίο έχει εκπονηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη μετατροπή του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ-ΕSM) σε «Ευρωπαϊκό ΔΝΤ²⁵⁷» καθώς και οι προτάσεις για την έκδοση ευρωομολόγου²⁵⁸, συνηγορούν στο ότι οι Ευρωπαίοι ιθύνοντες έχουν επίγνωση της κατάστασης και κινούνται πλέον περισσότερο συντεταγμένα προκειμένου η Ευρωπαϊκή Ένωση να τύχει μίας ουσιαστικής οικονομικής διακυβέρνησης.

256. Χρυσομάλλης, Μ, (2015), Ευρωπαϊκή Οικονομική Διακυβέρνηση: Ζητήματα Δημοκρατίας και Σεβασμού των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

257. Σχέδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημιουργία Ευρωπαϊκού ΔΝΤ. www.liberal.gr/arthro/.../auto-einai-to-schedio-gia-to-isonuropaiko-dntsin.html.

258. Baldwin, R. & Wyplosz, C. (2017). Σελ. 730.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι εθνικές ιδιαιτερότητες δεν επέτρεψαν εξ αρχής τη λήψη ρηξικέλευθων πολιτικών προκειμένου να ενισχυθεί η οικονομική διακυβέρνηση. Εξάλλου, η ιδιοτέλεια των περισσότερων ιδρυτικών κρατών μελών, δε συνέβαλε στο μετασχηματισμό των οικονομικών δομών της Ε.Ε.

Από τη ΕΚΑΧ και τη Συνθήκη της Ρώμης μέχρι σήμερα μεσολάβησαν πάνω από εξήντα χρόνια ζυμώσεων και διαβουλεύσεων για την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής συμπόρευσης. Όμως, έπρεπε να λάβουν χώρα οι διεθνείς παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις τη δεκαετία του 1970, ώστε να δώσουν την ώθηση στους Ευρωπαίους να δράσουν με περισσότερο δυναμισμό. Συνειδητοποίησαν έστω και καθυστερημένα ότι για να επιβιώσουν στο παγκοσμιοποιημένο ανταγωνιστικό περιβάλλον απαιτούνταν η συνέργεια στην εφαρμογή των εγχώριων οικονομικών πολιτικών.

Οι συνεχείς διαβουλεύσεις έφεραν συγκεκριμένα αποτελέσματα. Μέσα σε μία διετία στα τέλη της δεκαετίας του 1990, θεσπίστηκε το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης για την εποπτεία της δημοσιονομικής πολιτικής και συστάθηκε η Οικονομική και η Νομισματική Ένωση υιοθετώντας ένα κοινό νόμισμα. Και ενώ για τη λειτουργία της ΟΝΕ εκχωρήθηκε σε ένα υπερεθνικό όργανο, την ΕΚΤ, η άσκηση ολοκληρωτικά της νομισματικής πολιτικής, η δημοσιονομική πολιτική παρέμεινε στην αρμοδιότητα των Εθνικών Κυβερνήσεων.

Η σημερινή οικονομική λειτουργία της Ε.Ε. δεν αφήνει ικανοποιημένα όλα τα κράτη μέλη της. Κράτη, τα οποία υπέστησαν τις συνέπειες της χρηματοπιστωτικής κρίσης, πλήρωσαν βαρύ δημοσιονομικό τίμημα και άργησαν να αισθανθούν την ενωσιακή αλληλεγγύη. Ωστόσο, παρά τις όποιες παλινωδίες της Ε.Ε. σε πληθώρα οικονομικών ζητημάτων, διαφαίνεται ότι σε σημαντικό αριθμό χωρών, υπάρχει η θέληση ενίσχυσης της προσπάθειας για την οικονομική και πολιτική της ολοκλήρωση.

Αν και από τη Συνθήκη του Μάαστριχ θεσπίστηκαν ακόμα πιο αυστηροί κανόνες εποπτείας και ελέγχου της δημοσιονομικής πολιτικής όλων των κρατών μελών με αντίστοιχες κυρώσεις για όσα από αυτά θα αθετούσαν τις δημοσιονομικούς τους στόχους, εντούτοις διαχρονικά αρκετές εθνικές Κυβερνήσεις και με την ανοχή των Ευρωπαϊκών οργάνων δεν επέδειξαν ζήλο στην τήρηση των υποχρεώσεων τους. Ακόμα και η θέσπιση του Δημοσιονομικού Συμφώνου ως ενισχυτικού μηχανισμού της λειτουργίας της ΟΝΕ, αποδείχτηκε στην πράξη ότι δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Μάλιστα, από τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του ΣΣΑ, επιχειρήθηκε η χαλάρωσή του προκειμένου να εξυπηρετηθούν εθνικές επιδιώξεις. Ως εκ τούτου, όταν ξέσπασε η τελευταία κρίση χρέους

έπληξε αμέσως κράτη με μη υγιή δημοσιονομική βάση, επηρεάζοντας ουσιαστικά τη λειτουργία της ΟΝΕ και αποσταθεροποιώντας το κοινό νόμισμα.

Ο φόβος διάχυσης της κρίσης σε ολόκληρη την Ε.Ε., ενεργοποίησε αυστηρότερους προληπτικούς και κατασταλτικούς μηχανισμούς άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής, οι οποίοι στηρίχτηκαν στη λογική του ΣΣΑ ή αποτέλεσαν συνέχεια αυτού. Η δέσμη των έξι και δύο μέτρων, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, η ΣΣΣΔ και οι Μηχανισμοί Χρηματοπιστωτικής Συνδρομής, αποτέλεσαν μέτρα συντονισμού, εποπτείας και συνδρομής των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών. Ιδίως, η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου αποσκοπεί στην παρακολούθηση από τα ενωσιακά όργανα αφενός της τρέχουσας δημοσιονομικής πορείας των κρατών μελών μέσω της επιτήρησης των προϋπολογισμών τους και αφετέρου των πολιτικών που εφαρμόζονται για να επέλθει οικονομική σύγκλιση.

Τα αποτελέσματα των συντονισμένων αυτών δράσεων εμφανίστηκαν γρήγορα. Τα δημόσια ελλείμματα και τα χρέη σε όλη την Ε.Ε. μειώθηκαν αισθητά, ενώ χώρες που εντάχθηκαν σε προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής εξήλθαν από αυτά περισσότερο υγιή, προκαλώντας, όμως, παράλληλα πλήγματα στα κατά κεφαλήν εισοδήματα και την κοινωνική συνοχή.

Η κρίση, αναμφισβήτητα, οδήγησε και σε άλλα συμπεράσματα ακόμα και για χώρες που θεωρούνται πλούσιες και ανεπτυγμένες. Καμία Ευρωπαϊκή χώρα της σημερινής Ε.Ε. δεν είναι σε θέση από μόνη της να κινηθεί αυτόνομα στο παγκόσμιο περιβάλλον. Μόνο η συντονισμένη προσπάθεια εντός της Ε.Ε. θα προσφέρει οικονομικά οφέλη και στις εθνικές οικονομίες.

Οι απόψεις των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε αλλά και των Κυβερνήσεων των κρατών μελών συγκλίνουν στην άσκηση πολιτικών με σκοπό τη βαθύτερη οικονομική συνεργασία, η οποία θα περιέλθει μέσα από την πολιτική ενοποίηση. Τα τελευταία χρόνια και με πρόσφατη την εμπειρία της κρίσης, στους κόλπους της Ε.Ε. έχει ανοίξει διάλογος για σειρά κοινών πολιτικών. Αρχικά, με τις κινήσεις για την εναρμόνιση του τραπεζικού τομέα αλλά και με προτάσεις για την ανάδειξη ενός Υπουργού Οικονομικών της Ένωσης, αρμόδιου για την άσκηση κοινών δημοσιονομικών πολιτικών, διαφαίνεται ότι η εκχώρηση επιπλέον εθνικών αρμοδιοτήτων στην Ε.Ε. για την επίτευξη περισσότερης συντονισμένης δράσης δεν ενοχλεί πλέον μεγάλο μέρος των χωρών.

Σίγουρα, δεν αρκεί μόνο η εκχώρηση εθνικών αρμοδιοτήτων. Επιβάλλεται οι αποφάσεις να αποκτήσουν δημοκρατική νομιμοποίηση και να δοθεί δυνατότητα έκφρασης στους Ευρωπαϊκούς λαούς. Αν οι Ευρωπαίοι πολίτες δεν καταστήσουν δική τους υπόθεση την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, το οικοδόμημα της Ε.Ε. θα τίθεται σε συνεχή αμφισβήτηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ & ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΒΙΒΛΙΑ

- Baldwin, R. & Wyplosz, C. (2017). *Τα Οικονομικά της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, Εκδόσεις Τζόλα.
- De Grauwe, P. (2005). *Τα Οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης*, Εκδόσεις Παπαζήση.
- Krugman, P.R. Obstfeld, M. (2011). *Διεθνής Οικονομική. Θεωρία και Πολιτική*, Εκδόσεις Κριτική.
- Nugent, N. (2010). *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Εκδόσεις Σαββάλα.
- Μούσης, Ν. (2015). *Ευρωπαϊκή Ένωση. Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση.
- Τσακαλογιάννης, Π.(2000). *Ευρώ και Ευρωπαϊκή Πολιτική Ολοκλήρωση*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλη.

ΑΡΘΡΑ

- Bauer, W.M. & Becker, S. (2014). The Unexpected Winner of the Crisis: The European Commission's Strengthened Role in Economic Governance. *Journal of European Integration*, Vol. 36, No. 3, 213–229.
- Delivorias, A. (2015). European economic governance. State of play and reforms proposals. *European Parliamentary Research Service*.
- Fabbrini, S. (2013). Intergovernmentalism and its Limits: Assessing the European Union's Answer to the Euro Crisis. *Comparative Political Studies*, 46(9), pp. 1003-1029.
- Hacker, B. & M. Koch, M.C (2017) The divided Eurozone Mapping Conflicting Interests on the Reform of the Monetary Union. *Friedrich-Ebert-Stiftung*.
- Hodson, D. (2009). Reforming EU economic governance: A view from (and on) the principal-agent approach. *School of Politics and Sociology*, Birkbeck College, University of London, Malet Street, London.
- Laffana, B. & Schlosserb, P. (2016). Public finances in Europe: fortifying EU economic governance in the shadow of the crisis. *Journal of European IntegratIon*, Vol. 38, no. 3, 237–249.
- Hallerberg, M., Marzinotto, B. & Wolff, G. (2012). European Parliament. Economic and Monetary Affairs: «An assessment of the European Semester».

- Mundell R. (1961). A Theory of Optimum Currency Areas. *The American Economic Review*, Volume 51. Issue 4.
- Pickford, S. Steinberg, F. & Otero-Iglesias, M. (2014) How to Fix the Euro. *The Royal Institute of International Affairs*.
- Pisani-Ferry, J. (2002). Fiscal discipline and policy coordination in the European: Assessment and Proposals, paper prepared for the group of economic analysis of the European Commission.
- Streeck, A. (2013). The evolution of the EU economic Governance since the Treaty of Maastricht: an unfinished Task. Maastricht. *Journal of European and Comparative Law*, Vol. 20.
- Walpurga KOHLER-TOGLHOFER, Peter PART, «Macro Coordination under the European Semester». *Monetary Policy and the Economy*, Q4/2011.
- Wyplosz, C. (2002). Fiscal rules or institutions, paper prepared for the group of economic analysis of the European Commission.
- Γκόρτζος, Χ.Β. (2016). Η «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση»: Μια συνοπτική θεώρηση των θεσμικών και κανονιστικών ρυθμίσεων, στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. Εκδόσεις Κριτική.
- Μαραβέγιας, Ν. & Κατσίκας, Δ. (2016). Τα οικονομικά της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. Εκδόσεις Κριτική.
- Μαρής, Γ. (2014). Το Νέο Πλαίσιο και τα Όρια της Οικονομικής Διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ερευνητικό Κείμενο Νο 14, *Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)*.
- Μπότσιου, Κ.Ε. (2007). Ιδεολογική και Πολιτική Αφετηρία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης στο *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές 50 Χρόνια*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. και Τσινισιζέλης, Μ. Εκδόσεις Θεμέλιο.
- Πελαγίδης, Θ. (2007). Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ολοκλήρωση σε Συνθήκες Παγκοσμιοποίησης, στο *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές 50 Χρόνια*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. και Τσινισιζέλης, Μ. Εκδόσεις Θεμέλιο.
- Ράπανος, Β. & Καπλάνογλου, Γ. (2010). Ανεξάρτητα Δημοσιονομικά Συμβούλια και ο πιθανός τους ρόλος στην Ελλάδα. Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 33, *Τράπεζα της Ελλάδος*.

- Τριαντόπουλος, Χ.(2015). Δημοσιονομικό Συμβούλιο και Αξιολόγηση Οικονομικών Προγραμμάτων Κομμάτων. *Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)*.
- Τσαρδανίδης, Χ. (2016) Ευρωπαϊκή Ενοποίηση στην πρώτη μεταπολεμική δεκαετία. *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. Εκδόσεις Κριτική.
- Τσούκαλης, Λ.(2007) Η Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση, στο *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές 50 Χρόνια*, (επιμ) Μαραβέγιας, Ν. και Τσινισιζέλης, Μ. (Αθήνα: Θεμέλιο).
- Χρυσομάλλης, Μ, (2015). Ευρωπαϊκή Οικονομική Διακυβέρνηση: Ζητήματα Δημοκρατίας και Σεβασμού των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ-ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ-ΕΓΓΡΑΦΑ

- Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), C 326/47, 26.10.2012.
- Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ).
- Συνθήκη για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση(ΣΣΣΔ). T/SCG/el 1. <https://www.consilium.europa.eu/media/20383/st00tscg26-el-12.pdf>.
- Συνθήκη για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας. EE L 91 της 6.4.2011. www.esm.europa.eu/sites/default/files/20150203_-_esm_treaty_-_el.pdf.
- Πρωτόκολλο 5 (ΣΕΕ) «*σχετικά με τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος*».
- Πρωτόκολλο 13 (ΣΕΕ) «*σχετικά με τα κριτήρια Σύγκλισης*».
- Πρωτόκολλο 14 (ΣΕΕ) «*σχετικά με την Ευρωζώνη*».
- Πρωτόκολλο 12 (ΣΕΕ) «*σχετικά με τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος*».
- Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 17.6.2010 EUCO 13/10, CO EUR 9 CONCL 2.
- C41/1, 14/02/2012, Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου.
- EUCO 10/11, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι, το Σύμφωνο για το Ευρώ +. Ενίσχυση του συντονισμού των Οικονομικών Πολιτικών για την ανταγωνιστικότητα και τη σύγκλιση.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «*Η ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης*», Έκθεση των πέντε Προέδρων.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017). Έγγραφο προβληματισμού σχετικά με την εμβάθυνση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Δελτίο Τύπου, 26/10/2016. Europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3471_el.htm.
 - COM (2010)0695.
 - Ομιλία του Μανουέλ Μπαρόζο ως Πρόεδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Πανεπιστήμιο Χουμπόλτ, Βερολίνο, «Σκέψεις για το παρόν και το μέλλον της Ευρώπης».(08/05/2014).
 - 90/141/ΕΟΚ, Απόφαση του Συμβουλίου της 12/03/1990.
 - Αριθμ. 124/21/2017 Έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.
 - Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την σταθερότητα και την ανάπτυξη (Άμστερνταμ, 17 Ιουνίου 1997) [Επίσημη Εφημερίδα C 236 της 2.8.1997].
 - Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Συμπεράσματα-24/25 Μαρτίου 2011. Παράρτημα I. EUCO 10/1/11 REV 1.
 - http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/stability_growth_pact.html.
 - <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html>.
 - <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/european-semester/how-european-semester-works>.
 - http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.6.6.html.
 - www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.6.8.pdf.
 - https://el.wikipedia.org/wiki/Ευρωπαϊκό_Ταμείο_Χρηματοπιστωτικής_Σταθερότητας.
 - http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/european_stability_mechanism.html.
 - https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/.../state-union-2017-brochure_el.pdf.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η κατάσταση της Ένωσης 2017.

ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΔΙΚΑΙΟ. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ-ΟΔΗΓΙΕΣ

- Κανονισμός 1466/1997, ΕΚ, L 209/1, 02.08.1997 *«για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών».*
- Κανονισμός 1467/1997, ΕΚ, ΕΚ, L 209/6, 02.08.1997 *«για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος».*
- Κανονισμός 1055/2005, ΕΚ, L 174/1, 07.07.2005 *«για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών».*

- Κανονισμός 1056/2005, ΕΚ, L 174/5, 07.07.2005 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος».
- Κανονισμός 407/2010, ΕΕ, L 118/1 12.05.2010 «για τη θέσπιση ευρωπαϊκού μηχανισμού χρηματοοικονομικής σταθεροποίησης».
- Κανονισμός 1173/2011, ΕΕ, L 306/1, 23.11.2011 «για την αποτελεσματική επιβολή της δημοσιονομικής εποπτείας στη ζώνη του ευρώ».
- Κανονισμός 1174/2011, ΕΕ, L 306/8, 23.11.2011 «σχετικά με κατασταλτικά μέτρα για τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών στην ευρωζώνη».
- Κανονισμός 1175/2011, ΕΕ, L 206/12, 23.11.2011 «που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών».
- Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011 «σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών».
- Κανονισμός 1176/2011, ΕΕ, L 306/25, 23.11.2011 «που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1467/97 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος».
- Κανονισμός 472/2013, ΕΕ, L 140/1, 27.05.2013 «για την ενίσχυση της οικονομικής και δημοσιονομικής εποπτείας των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ τα οποία αντιμετωπίζουν ή απειλούνται με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα».
- Κανονισμός 473/2013, ΕΕ, L 140/11, 27.05.2013 «σχετικά με κοινές διατάξεις για την παρακολούθηση και την εκτίμηση των σχεδίων δημοσιονομικών προγραμμάτων και τη διασφάλιση της διόρθωσης του υπερβολικού ελλείμματος των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ».
- Κανονισμός 1022/2013, ΕΕ, L 287/5, 29.10.2013 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών) όσον αφορά την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου».
- Κανονισμός 1024/2013, ΕΕ, L 287/63, 29.10.2013 «για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σχετικά με τις πολιτικές που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων».
- Κανονισμός 258/2014, ΕΕ, L 105/1, 08.04.2014 «περί θεσπίσεως προγράμματος της Ένωσης για την υποστήριξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων στον τομέα της χρηματοοικονομικής

αναφοράς και της ελεγκτικής κατά την περίοδο 2014-2020, και για την κατάργηση της απόφασης αριθ. 716/2009/ΕΚ».

- Κανονισμός 806/2014, ΕΕ, L 225/1 30.07.2014 «περί θεσπίσεως ενιαίων κανόνων και διαδικασίας για την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και ορισμένων επιχειρήσεων επενδύσεων στο πλαίσιο ενός Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης και ενός Ενιαίου Ταμείου Εξυγίανσης και τροποποιήσεως του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010».
- Κανονισμός 2015/1017, ΕΕ, L 169/1, 01.07.2015 «για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, τον Ευρωπαϊκό Κόμβο Επενδυτικών Συμβουλών και την Ευρωπαϊκή Πύλη Επενδυτικών Έργων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1291/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1316/2013 — το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων».
- Κανονισμός 2015/1937, ΕΕ, L 282/37 28/10/2015 «για τη σύσταση ανεξάρτητου συμβουλευτικού Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμβουλίου».
- Οδηγία 2011/85, ΕΕ, L 306/41, 23.11.2011 «σχετικά με τις απαιτήσεις για τα δημοσιονομικά πλαίσια των κρατών μελών».

ΔΙΑΔΥΚΤΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- lex.europa.eu/summary/glossary/broad_ec_pol_guidelines.html?locale=el.
- <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EL&f=ST 7619 2005>.
- www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-revenue-own-resources.
- https://ec.europa.eu/epsc/publications/strategic-notes/euro-plus-pact_en.
- https://europa.eu/european-union/about-eu/money/expenditure_el.
- http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.6.4.html.
- ec.europa.eu/eurostat.
- www.hfisc.gr.
- www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=SSM, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών.
- www.consilium.europa.eu/.../single-resolution-mechanis.
- www.Europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuld=FTU_2.6.9.
Θεματολογικά Δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2017).
- eur-lex.europa.eu/summary/glossary/budget.html?locale=el.
- https://www.ecb.europa.eu/explainers/show-me/html/app_infographic.el.html.
- COM (2011) 400 final.

- https://www.constitutionalism.gr/.../Milionis_ευρωπαϊκο-examino.pd. Μηλιώνης Νικόλαος. Το «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο» ως μέσο συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1311_el.htm. Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2017 - Εαρινή Δέσμη.
- www.kathimerini.gr/.../die-zeit-h-protash-makron-gia-thn-eyrwzwnh-8a-voh8oyse-th.
- www.naftemporiki.gr/.../europi-pollon-taxutiton-theloun-oi-igetes-ton-isxuroteron-xo.
- www.liberal.gr/arthro/.../auto-einai-to-schedio-gia-to-isioneuropaiko-dntsin.html.
- [www. /es. Wikipedia.org/wiki](http://www.es.wikipedia.org/wiki).
- www.foreignaffairs.gr > Αρθρογραφία > Δοκίμια. (2012). Ο ρόλος των τραπεζών στη δημιουργία και την επίλυση της κρίσης.
- eur-lex.europa.eu/summary/glossary/open_method_coordination.html?locale=e. Ανοιχτή μέθοδος συντονισμού.
- europedia.moussis.eu/books/Book_2/6/17/02/03/?lang=gr&all=1&s=1 17.2.3. Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων στην ΕΕ.